

Van der Capellen SG
Hogeschool Windesheim

Het gebruik van Engels in TTO-lessen

EIOZ Onderzoeksverslag

Esther Geerse
Aart van der Woude

Marijne Renkema
S1087963
4-4-2019

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1 Inleiding.....	6
1.1 Aanleiding.....	6
1.2 Doelstelling.....	6
1.3 Relevantie.....	6
1.4 Context	7
2 Theoretisch kader.....	7
2.1 Inleiding.....	7
2.2 Belangrijke uitkomsten van eerder onderzoek	7
2.3 Conclusie	12
3 Probleemstelling en onderzoeksvraag.....	13
3.1 Probleemstelling.....	13
3.1.1 Probleem	13
3.1.2 Doelstelling.....	13
3.2 Onderzoeksvraag.....	13
3.3 Deelvragen.....	13
3.3.1 Toelichting	13
4 Onderzoeksopzet.....	14
4.1 Onderzoeksgroep	14
4.2 Methode.....	14
4.3 Operationalisatie	14
4.4 Onderzoeksinstrumenten.....	16
4.5 Validiteit en betrouwbaarheid	17
5 Resultaten.....	18
5.1 Onderzoeksproces.....	18
5.2 Weergave resultaten	20
5.2.1 Vragenlijst – Engels spreken tijdens tweetalige lessen - leerlingen.....	20
5.2.2 Vragenlijst – Engels spreken tijdens tweetalige lessen – docenten.....	34
5.3 Analyse	38
5.3.1 Resultaten vragenlijst.....	38
5.3.2 Resultaten vragenlijst docenten.....	40
6 Conclusie en discussie	42
6.1 Conclusie	42
6.2 Discussie	43
6.3 Suggesties voor verder onderzoek	44

7	Bibliografie.....	46
	Bijlagen	1
	Bijlage 1: Beoordelingsrubric TTO	2
	Bijlage 2: Begeleidende informatie voor het beoordelen van TTO – leerlingen	4
	Bijlage 3: Meetinstrumenten	5
	Vragenlijst – Engels spreken tijdens de tweetalige lessen - leerlingen.....	5
	Vragenlijst – Engels spreken tijdens tweetalige lessen – Docenten	9
	Bijlage 4: Overzichten van resultaten per instrument	13
	Vragenlijst – Engels spreken tijdens de tweetalige lessen - leerlingen.....	13
	Vragenlijst – Engels spreken tijdens de tweetalige lessen – docenten.....	29
	Bijlage 6: Presentatie van het onderzoek.....	35
	Presentatiematerialen.....	35

Samenvatting

Dit verslag bevat het afstudeeronderzoek van mijn bachelor naar het spreken van Engels onder de leerlingen in TTO. De aanleiding voor volgend onderzoek was de observatie door mij en andere TTO-docenten dat de leerlingen in het TTO snel terugvallen op het Nederlands in de onderlinge communicatie.

Voor Van der Capellen is dit een relevant onderzoek aangezien de TTO-afdeling van Van der Capellen de leerlingen zo goed mogelijk wil begeleiden in het leren van de Engelse taal.

Voor mij persoonlijk is het onderzoek relevant, omdat ik met de resultaten mijn onderwijspraktijk kan verbeteren. Met de aanbevelingen kan ik aan de slag om de leerlingen te stimuleren om meer Engels te spreken.

De resultaten zijn in eerste instantie dus voor mijzelf, maar zeker nuttig voor de hele TTO-afdeling en breder voor alle TTO-scholen van Nederland.

Het probleem is als volgt geformuleerd: Tijdens TTO-lessen spreken leerlingen uit de klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 weinig doeltaal.

Uit eerder onderzoek blijkt dat TTO-leerlingen een blijvende voorsprong hebben qua Engels. Het TTO-onderwijs, inclusief de onderlinge communicatie verhoogt dus de taalvaardigheid.

Er zijn volgens de theorie verschillende redenen om minder gebruik te maken van de doeltaal.

Krashen (1981), Laan et al. (2013) en Ellis (1994) hebben allen beperkende factoren voor taalverwerving geformuleerd. Deze factoren zijn samen te vatten in onderstaande punten.

- Gebrek aan aanbod van de Engelse taal door de omgeving
- Ontoereikende verwerking van de Engelse taal, dus weinig oefenmomenten, feedback en reflectie
- Ontoereikende woordenschat om te uiten in het Engels
- Gebrek aan zelfvertrouwen
- Angst in de leerling
- Gebrek aan intrinsieke motivatie

Deze punten uit de theorie zijn als uitgangspunt genomen voor het opstellen van een vragenlijst voor de leerlingen van de tweede klas atheneum tweetalig. Dit was mijn onderzoeksgroep, omdat ik deze klassen zelf lesgeef en zo meer inzicht krijg in mijn eigen handelen. Ook was het voor het onderzoek relevant om de tweede klassen in plaats van de brugklassen te kiezen, aangezien de brugklassen waarschijnlijk meer belemmerd worden door een gebrek in woordenschat, terwijl dat bij de tweede klassen minder is.

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt als volgt:

“In hoeverre kan ik als wiskunde docent in het TTO leerlingen uit de tweetalige atheneumklassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3, op Van der Capellen SG stimuleren om Engels als voertaal te gebruiken in de onderlinge communicatie?”

Om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag zijn de volgende drie deelvragen opgesteld:

1. Waarom gebruiken leerlingen uit de klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 tweetalige lessen onderling weinig doeltaal als voertaal?
2. Wat hebben leerlingen uit de klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 nodig om meer gebruik te maken van de doeltaal als voertaal tijdens tweetalige lessen?
3. Wat kan ik als docent veranderen om de leerlingen uit de klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 te stimuleren in het gebruik van de doeltaal tijdens tweetalige lessen?

Als instrument heb ik ten eerste gekozen voor een vragenlijst onder de leerlingen van 2AT. De resultaten van de vragenlijst worden meer betrouwbaar door onder andere het aantal respondenten te verhogen. Om deze reden heb ik voor drie klassen gekozen. Er lijkt een aantal vragen in de vragenlijst te zitten die niet direct antwoord geven op de deelvragen, maar indirect kunnen we zeker veel uit deze vraag aflezen. Alle vragen dragen bij aan het onderzoek, wat de vragenlijst valide maakt.

De vragenlijst is verspreid onder de leerlingen door middel van mijn eigen lessen of via de mentor. Na het verwerken van de resultaten van de leerlingen heb ik een tweede instrument gekozen, een vragenlijst voor de TTO-docenten van de betreffende klassen, om de resultaten van de vragenlijst van de leerlingen te verifiëren en meer informatie te vergaren. Deze vragenlijst is tweemaal via de mail verspreid. Beide vragenlijsten werden digitaal ingevuld.

Om de motivatie van de leerlingen te onderzoeken stelde ik de vraag waarom de leerlingen voor TTO hadden gekozen. 83,3% gaf aan dat zij denken dat TTO hen gaat helpen in de toekomst. Dit is een extrinsieke motivatie, maar aangezien 63,9% ook aangaf dat het hen leuk leek kunnen we hier niets uit concluderen. Leerlingen geven aan het lastiger te vinden om met klasgenoten Engels te spreken dan met de docent, dit komt meerdere malen terug uit de resultaten.

Als reden om minder Engels te spreken, dit is dus tevens het antwoord op de eerste deelvraag, stelt 61,1% van de leerlingen dat zij vergeten om Engels te spreken. 55,6% zegt minder Engels te spreken, omdat de medeleerlingen dat ook niet doen. Vooral bij binnenkomst en verlaten van het lokaal, maar ook het zelfstandig werken spreken de leerlingen geen Engels, dit wordt bevestigd door de docenten. Opvallend is dat ook 30,6% aangeeft minder Engels te spreken omdat de docent geen Engels spreekt. Ook zit er een verschil in de hoeveelheid Engels dat gesproken wordt per vak. Bij Physical Education spreken de leerlingen minder Engels, net als bij Physics en EIO. Hier worden verschillende redenen voor genoemd. Bij PE spreken de leerlingen minder Engels omdat zij het vergeten in hun enthousiasme. Bij EIO is er veel tijd voor zelfstandig werken, dus de docent is hier minder betrokken in de communicatie. Bij Physics geven leerlingen aan het vak lastig te vinden en daarom soms iets te vertalen om het hopelijk beter te begrijpen. Bij English wordt het meeste Engels gesproken.

De tweede deelvraag, wat hebben de leerlingen nodig, of wat zou hen stimuleren antwoorden 63,6% van de leerlingen dat het hen zou stimuleren als de docent beter Engels spreekt en 54,5% als de docent meer Engels spreekt. De docenten beoordelen hun eigen niveau en hoeveelheid Engels voldoende tot goed, dus de visie van de leerlingen en de docenten op dit vlak komen niet overeen. Verder geven de leerlingen aan meer Engels te spreken als zij herinnerd worden aan het spreken van Engels en als de klasgenoten meer Engels spreken.

Concluderend kan er worden gesteld dat de leerlingen het volgende nodig hebben:

1. De leerlingen hebben voldoende aanbod van de Engelse taal nodig door de omgeving, zowel van de medeleerlingen als de docent
2. De leerlingen hebben een toereikende verwerking van de Engelse taal, voldoende oefenmomenten, feedback en reflectie nodig
3. De leerlingen hebben een bepaalde routine om uitsluitend Engels te spreken nodig
4. De leerlingen moeten op de hoogte zijn van de afspraken rondom het Engels spreken

Er waren zeker een aantal beperkende factoren in dit onderzoek die ervoor zorgen dat we deze conclusies met de grootste voorzichtigheid mogen stellen.

Klas 2AT1 had zeer weinig respondenten en bij de docentenvragenlijst waren er technische problemen.

Al met al zou het belangrijk zijn om nader onderzoek te doen in meerdere, dan niet alle lagen van het TTO op Van der Capellen. Ook is het interessant om de kwaliteit van het Engels van de docenten door de ogen van de leerlingen nader te onderzoeken.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Op Van der Capellen SG wordt sinds 1994 TTO-onderwijs aangeboden in de onderbouw. Sinds 2000 wordt er ook tweetalig onderwijs in de bovenbouw aangeboden. Leerlingen kiezen voor het TTO-onderwijs om de Engelse taal beter te beheersen. Echter spreken veel leerlingen volgens TTO-docenten op Van der Capellen SG tijdens de tweetalige lessen onderling veel in het Nederlands.

Sinds het schooljaar 2017-2018 ben ik werkzaam in het TTO op Van der Capellen SG. Tijdens de tweetalige lessen heb ik ervaren dat veel leerlingen in de onderlinge communicatie snel terugvallen op het Nederlands in plaats van het Engels. Om de taalvaardigheid van de leerlingen te vergroten is het belangrijk dat de leerlingen ook onderling in de doeltaal spreken. Eerdere experimenten met tweetalig onderwijs in het buitenland toonden dat leerlingen een hoge taalvaardigheid bereikten (Verspoor, Schuitemaker-King, van Rein, de Bot, & Edelenbos, 2010, p. 4). Als TTO-sectie wordt er gezocht naar een manier om leerlingen te stimuleren om onderling Engels te spreken. De resultaten van dit onderzoek zullen worden gebruikt om de verdere visie van het TTO-onderwijs binnen de TTO-afdeling van Van der Capellen SG te scherpen.

1.2 Doelstelling

Uiteindelijke doel: Het vergroten van de taalvaardigheid van de leerlingen door hen onderling gebruik te laten maken van doeltaal als voertaal.

- Theoretisch: Op welke manier worden de leerlingen gestimuleerd om onderling gebruik te maken van de doeltaal?
- Praktisch: In hoeverre kunnen wij als docenten een omgeving creëren waarin de leerlingen de doeltaal als voertaal gebruiken?

1.3 Relevantie

Van der Capellen SG is op dit moment een Senior TTO-school. Tijdens het schooljaar 2018-2019 zullen zij een visitatie van Nuffic hebben. Tijdens deze visitatie zal moeten worden aangetoond dat Van der Capellen nog steeds een Senior TTO-school is. Dit houdt in dat er TTO-onderwijs in de onder- en bovenbouw aangeboden wordt en dat dit onderwijs van kwaliteit is. Om deze reden is het goed om te zoeken naar manieren om de leerlingen in het TTO-onderwijs te stimuleren om in onderlinge communicatie tijdens de lessen de doeltaal te gebruiken. Hetgeen dat wordt verstaan onder TTO-onderwijs wordt verder uitgelegd in hoofdstuk **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden. Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**

Hiernaast is het een van de kernwaarden van het TTO om leerlingen voor te bereiden op het 'Internationaal burgerschap' of het zijn van een 'wereldburger'. Het wereldburgerschap staat nu meer centraal in het TTO (Nuffic, 2018). Om de leerlingen hier beter op voor te bereiden, is het belangrijk dat de leerlingen leren communiceren in een van de internationale talen, ofwel Engels. Juist de communicatie van de leerlingen onderling tijdens de tweetalige lessen bereidt leerlingen voor op het wereldburgerschap. Om deze reden is het zeer relevant om de leerlingen te stimuleren in het gebruiken van de doeltaal.

Het gebruiken van de Engelse taal in de onderlinge communicatie van leerlingen levert een grotere woordenschat in de Engelse taal op (Verspoor & Edelenbos, 2011, p. 7). Wel wordt dan van de docenten verwacht dat zij hun lessen 'CLIL' maken. CLIL staat voor Content and Language Integrated Learning. Voor de tweetalige lessen in de onderbouw betekent dit dat de docenten tijdens het aanbieden van hun vak, bijvoorbeeld wiskunde, ook bijdragen aan de taalontwikkeling van de

leerlingen. De docenten ontwikkelen opdrachten waardoor de leerlingen vakspecifieke kennis van de Engelse taal opdoen en ook onderling in het Engels moeten communiceren. De TTO-afdeling van Van der Capellen SG is bezig om alle docenten in het TTO te onderwijzen en uit te dagen over CLIL en de toepassingen hiervan. Om lessen meer CLIL te laten zijn, is het belangrijk dat de docenten de communicatie in het Engels tussen docenten en leerlingen en leerlingen onderling stimuleren.

1.4 Context

Macro:

Van der Capellen SG heeft een senior TTO-school. Tijdens het schooljaar 2018-2019 is er een visitatie van Nuffic gepland. Om de status van senior TTO-school te behouden, wordt er actief gewerkt aan het verbeteren van het TTO-onderwijs binnen Van der Capellen SG.

Meso:

De docenten van de TTO-afdeling op Van der Capellen SG ervaren dat veel leerlingen tijdens de tweetalige lessen onderling Nederlands blijven spreken.

Uit gesprekken met de docenten van Van der Capellen SG in andere vreemde moderne talen zoals Duits, Frans en het Engels in het reguliere onderwijs volgt dat ook deze docenten meer willen weten over hoe zij de leerlingen kunnen stimuleren om de doeltaal te gebruiken in de communicatie.

Micro:

In mijn eigen lessen merk ik dat een aantal leerlingen structureel Nederlands blijven praten, of vragen of ze niet iets in het Nederlands mogen zeggen. Ik wil weten hoe ik mijn leerlingen stimuleer om ook tijdens het zelfstandig werken Engels te spreken.

2 Theoretisch kader

2.1 Inleiding

Voorafgaand aan het praktijkdeel van dit onderzoek, was het belangrijk om eerst theorieën uit de literatuur te bestuderen. Deze theorie zal worden getest in de praktijk. In het theoretisch kader worden een aantal kernbegrippen voor dit onderzoek omschreven en gedefinieerd. Verder zijn vanuit de theorie antwoorden te vinden op de volgende vragen:

- Vergroot het onderling gebruik van Engels de taalvaardigheid van de leerlingen?
- Welke factoren belemmeren leerlingen om gebruik te maken van de doeltaal als voertaal tijdens tweetalige lessen?
- Wat kan ik volgens theorie als docent veranderen om leerlingen te stimuleren in het gebruik van de doeltaal tijdens de lessen?

De antwoorden op deze vragen en het betreffende onderzoek zal leiden tot een voortschrijdend inzicht in het stimuleren van de TTO-leerlingen en zal het opstellen van de instrumenten voor het praktijkonderzoek ten goede komen.

2.2 Belangrijke uitkomsten van eerder onderzoek

TTO is de afkorting die in het onderwijs wordt gebruikt voor: Tweetalig Onderwijs. Nederlandse scholen hebben standaarden ontwikkeld met eisen waar TTO-scholen aan moeten voldoen (Europees Platform - Internationaliseren in onderwijs, 2013, p. 5).

Op de webpagina *Wat is tweetalig onderwijs?* van Nuffic staat:

Dit houdt in dat voor de havo en het vwo minimaal 50% en voor het vmbo minimaal 30% van de totale lestijd over de eerste drie jaren op de middelbare school aangeboden wordt in het Engels in plaats van het Nederlands. Verder moet de kwaliteit van het Engels van de leerlingen op voldoende niveau zijn. Dit niveau verschilt per onderwijsniveau. Ook mogen de eindexamencijfers van de leerlingen in het TTO niet afwijken van het landelijk gemiddelde. De communicatie tussen docent en leerlingen en tussen leerlingen onderling, vindt tijdens deze lessen plaats in het Engels om de taalvaardigheid van de leerlingen te bevorderen. Ook het lesmateriaal zal aangeboden worden in het Engels. De kracht van tweetalig onderwijs is dat leerlingen op veel momenten de taal leren zonder er expliciet mee bezig te zijn. (Nuffic, 2018)

Ten slotte mag een school zich niet als TTO-school profileren als er niet voldoende tijd wordt besteed aan het aanbieden van Europese en internationale oriëntatie aan de leerlingen. Rik de Graaff stelt dat de praktijk uitwijst dat tweetalig onderwijs werkt: “Leerlingen op deze scholen bereiken een hoog taalvaardigheidsniveau Engels, en hun examenresultaten voor de andere vakken en voor Nederlands zijn minstens zo goed als die van andere leerlingen. Dit weten we uit de visitaties die iedere paar jaar bij alle tweetalige scholen afgelegd worden, in opdracht van het Landelijk TTO Netwerk.” (de Graaff, 2013).

In het TTO-onderwijs komt de uitdrukking ‘doeltaal als voertaal’ menigmaal voor. De uitdrukking werd in eerste instantie vooral gebruikt voor de vaklessen van de moderne vreemde talen. Met het begrip ‘doeltaal’ wordt de taal bedoeld die beoogd wordt te leren. Tijdens een TTO-les is dit Engels. ‘Voertaal’ is de taal waarin de communicatie met betrekking tot het desbetreffende vak wordt geacht te zijn. Tijdens en om een TTO-les zal dus met de uitdrukking ‘doeltaal als voertaal’ worden bedoeld dat de communicatie hoofdzakelijk in het Engels zal zijn. Dat de communicatie hoofdzakelijk in het Engels is, zal in de beginfasen van de opleiding voor veel leerlingen best lastig zijn. Toch gebruiken veel TTO-scholen ‘immersion’, oftewel ‘onderdompeling’. Dit houdt in dat de leerlingen overspoeld worden met de doeltaal, in dit geval Engels. De didactiek achter de werkwijze van het TTO wordt ook wel SLA, of CLIL genoemd. SLA staat voor Second Language Acquisition, oftewel tweedetaalverwerving. CLIL is een soortgelijke term, en de hoofdgedidactiek op het gebied van tweetalig onderwijs dat in Nederland aangeboden wordt (Europees Platform - Internationaliseren in onderwijs, 2013, p. 4). CLIL is de afkorting voor Content and Language Integrated Learning. Voor de tweetalige lessen betekent dit dat de docenten tijdens het aanbieden van hun vak, bijvoorbeeld wiskunde, ook bijdragen aan de taalontwikkeling van de leerlingen. De docenten ontwikkelen opdrachten waardoor de leerlingen vakspecifieke kennis van de Engelse taal opdoen. De docent is naast vakdocent ook taaldocent. Dit betekent dat zij de leerlingen feedback geven op de vakkennis en de taal. Om de taalvaardigheid van de leerlingen te vergroten wordt tijdens de lessen gebruik gemaakt van een communicatieve benadering van de docent en veel interactie tijdens de lessen. Coyle, Hood en Marsh geven in hun boek ‘CLIL’ de volgende definitie:

“Content and Language Integrated Learning is a dual-focused educational approach in which an additional language is used for the learning and teaching of both content and language. That is, in the teaching and learning process, there is a focus not only on content, and not only on language. Each is interwoven, even if the emphasis is greater on one or the other at a given time.”

(Coyle, Hood, & Marsh, 2010, p. 1)

Deze definitie komt overeen met andere definities die te vinden zijn van CLIL. Ook Nuffic geeft zo’n definitie (Nuffic, 2018). Het is belangrijk dat deze definities nauw op elkaar aansluiten, aangezien Nuffic het tweetalige onderwijs op scholen controleert.

Nuffic is de Nederlandse organisatie voor internationalisering in onderwijs. Nuffic heeft de ambitie dat vanaf 2020 alle leerlingen en studenten internationale kennis en vaardigheden opdoen (Nuffic, 2016). Nuffic verzorgt de visitaties bij de TTO-scholen om de kwaliteitszorg te controleren. Na het behalen van een junior- of seniorcertificaat krijgt de school periodiek hervisitatie om de school te stimuleren aan de herziene standaard te voldoen. De visitatie van Nuffic is onder andere om te zien of de docenten in het TTO de doeltaal als voertaal inzetten.

De begrippen doeltaal en voertaal zijn al eerder aan de orde gekomen. Binnen de tweetalige lessen is het belangrijk dat de doeltaal als voertaal wordt gebruikt, om te voldoen aan de eisen van Nuffic. Engelse taal wordt geacht te worden gebruikt in de communicatie tussen leerlingen en docenten, als tussen leerlingen onderling. Dit onderzoek zal zich richten op de communicatie tussen de leerlingen. Om te onderzoeken wat de reden is dat de leerlingen onderling Engels zouden moeten spreken, is het goed om te kijken naar de ontwikkeling en verwerving van een tweede taal.

Stephen Krashen (1981) is specialist in taalontwikkeling en –verwerving en heeft een theorie opgesteld over de verwerving van taal. Zijn theorie stelt dat er vijf hoofdcomponenten meespelen bij het verwerven van een nieuwe taal. Het eerste is dat erkend wordt dat er een groot verschil zit tussen het leren en verwerven van taalkennis. Ten tweede is het belangrijk dat de leerling zicht heeft op zijn eigen metacognitie, oftewel studievaardigheid. Vervolgens is het belangrijk om rekening te houden en in te spelen op de natuurlijke volgorde van taalverwerving. Die natuurlijke taalverwerving vindt plaats in verschillende stappen: van betekenisleer naar zinsopbouw en het zelf formuleren van zinnen. De snelheid van dit proces wordt volgens Krashen bepaald door de mate waarin de leerling wordt blootgesteld aan de doeltaal en de verscheidenheid van de aangeboden taal. Dit vloeit voort in het volgende component van de theorie, wat stelt dat de leerling alleen nieuwe delen van de tweede taal zal verwerven als hij daaraan wordt blootgesteld, maar dat deze nieuwe delen niet té ver van de reeds verworven kennis af ligt. Dit vierde component is de kern van de theorie van Krashen en wordt ook wel $i+1$ genoemd: Input + one. De leerling zal leren van de volgende stap in de taalverwerving, niet van het niveau waar de leerling al op functioneert. Als vijfde en laatste component stelt Krashen dat ook externe factoren van belang zijn voor de mate waarin iemand in staat is tot het leren van een nieuwe taal. Onder de externe factoren vallen bijvoorbeeld motivatie, zelfvertrouwen en angst. Deze factoren worden ook wel het emotionele filter genoemd en kunnen de taalverwerving tegenwerken. Dit emotionele filter remt leerlingen om de informatie op te nemen. Leerlingen zonder dit filter zullen meer gemotiveerd, zelfverzekerd en ontspannen in het leerproces zijn en hebben daardoor een hogere kans om de taal sneller te beheersen, aldus Krashen.

“Wat naar voren komt uit veel onderzoeken naar vreemde taalverwerving is dat er altijd meerdere factoren meespelen bij het leren van een taal” (Laan, et al., 2013, p. 4). Krashen is dus niet de enige die dit onderschrijft. Verschillende onderzoeken noemen ook verschillende factoren die het meest ‘belangrijk’ zouden zijn in de taalverwerving. “Voor het verwerven van een vreemde taal is, naast de blootstelling aan de vreemde taal, ook het verwerken en gebruiken van de taal belangrijk, door middel van interactie” (Westhoff, 2008, p. 18). Westhoff bevestigt hier dat er inderdaad verschillende factoren meespelen in de taalverwerving.

Ellis (1994) stelde veertien jaar geleden al dat motivatie wordt gezien als een zeer belangrijk aspect bij vreemdetaalverwerving. Dit klinkt logisch. Als men het nut van het leren van een nieuwe taal niet inziet, zal dit de taalverwerving niet bespoedigen. Als er noodzaak, interesse of overige motivatie is voor het leren van een nieuwe taal, is het waarschijnlijk dat er een hoger niveau behaald zal worden.

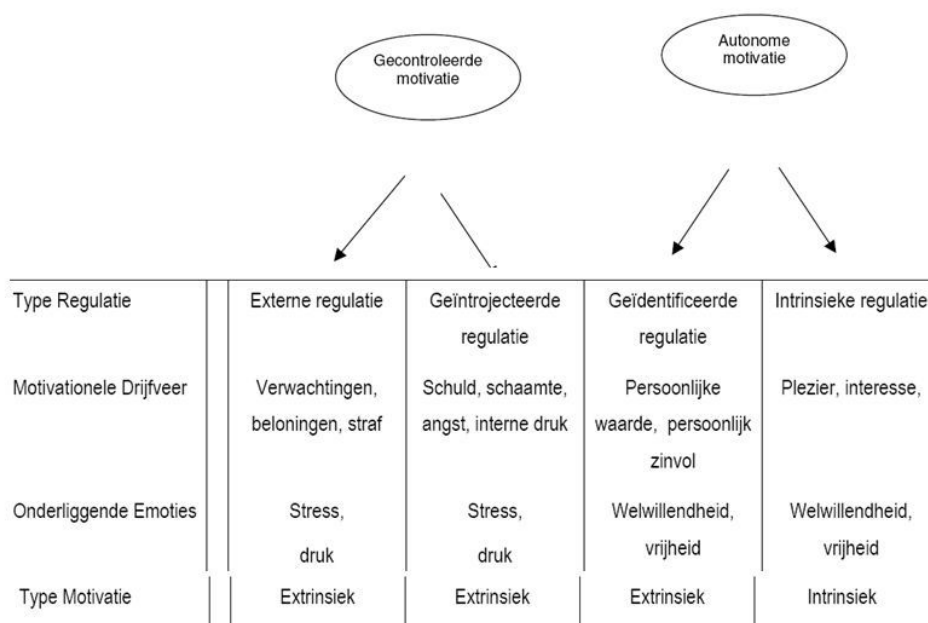
“Dat motivatie gerelateerd is aan iemands ‘drive’ om iets te bereiken is duidelijk, maar over de exacte aard van motivatie en over hoe dit concept te meten is, bestaan verschillende theorieën” (de Bot, Lowie, & Verspoor, 2005).

Motivatie is op te delen in extrinsieke en intrinsieke motivatie. Als een leerling intrinsiek gemotiveerd is, betekent het dat deze leerling uit plezier en interesse werkt. Dit type motivatie is de motivatie die bedoeld wordt als factor met positieve werking ten behoeve van de taalverwerving. In het schema van Ryan en Deci (2000, p. 61) is de verhouding van de intrinsieke of interne tot de extrinsieke of externe motivatie te zien. Hoe links meer de motivatie van de leerling is in te schalen, hoe minder deze motivatie de taalverwerving positief zal beïnvloeden.

Extrinsieke motivatie is door Ryan en Deci onderverdeeld in drie typen: Externe regulatie, geïntrojecteerde regulatie en geïdentificeerde regulatie. Externe regulatie geeft aan dat leerlingen van buitenaf worden gestimuleerd om iets te doen. Hetgeen zij moeten doen, doen zij ‘omdat het moet’, hiervoor gestraft of hiervoor beloond worden. Geïntrojecteerde regulatie lijkt sterk op de externe regulatie, maar hier worden leerlingen gestimuleerd doordat zij het idee hebben dat dit van hen verwacht wordt. Zij werken, omdat ze bijvoorbeeld denken dat ze anders hun ouders teleurstellen of dat de docenten boos worden, of omdat ze anders misschien niet met hun vriendinnetje mee op vakantie mogen. Bij geïdentificeerde regulatie worden leerlingen gemotiveerd om te werken door het besef dat ze met het werk nu eenmaal verder komen en dit nodig hebben om hun doel te behalen. Ze vinden het werk zelf op dat moment niet direct leuk, maar kunnen zichzelf motiveren, omdat ze weten dat ze het nou eenmaal nodig hebben om te komen waar ze willen.

Motivatie zou een reden kunnen zijn waarom TTO-leerlingen geen Engels spreken tijdens de tweetalige lessen. Als de leerlingen extern- of geïntrojecteerd gemotiveerd zijn, zullen ze volgens Deci en Ryan de onderliggende emoties stress en druk kunnen ervaren. Deze leerlingen zullen hierdoor eerder terugvallen op het spreken van Nederlands, dan leerlingen die geïdentificeerd of intern gemotiveerd zijn om tweetalig onderwijs te volgen. Het is dus belangrijk om in kaart te brengen op welke manier de leerlingen gemotiveerd zijn om tweetalig onderwijs te volgen.

Soorten motivatie

Schematisch overzicht van de verschillende types motivatie volgens de zelfdeterminatie theorie, aangepast van Ryan & Deci, 2000.

“Naast motivatie is zelfvertrouwen een ander belangrijk aspect bij het leren van een tweede taal. Wat voor leerlingen die een nieuwe taal leren vaak lastig is, is dat ze zich bewust zijn van hun eigen kunnen. Hierdoor merken ze het als ze fouten maken en dit kan soms erg belemmerend werken, zeker als ze zelf vinden dat ze de taal slecht beheersen. Wanneer je niet goed durft te spreken en bang bent om fouten te maken, kan dit je uiteindelijke niveau negatief beïnvloeden.”
(Laan, et al., 2013)

Krashen stelt dat verwerving van een nieuwe taal nuttige interactie in de doeltaal vereist. De leerlingen moet op natuurlijke wijze kunnen communiceren. Hiertoe is het nodig dat de leerlingen kunnen communiceren en enige kennis hebben van de te gebruiken doeltaal. Om deze reden is het zo belangrijk dat in de tweetalige lessen zowel door de docent als de leerling de doeltaal als voertaal gebruikt wordt. Op deze manier zullen de leerlingen optimaal worden blootgesteld aan de doeltaal.

In het vreemdetalenonderwijs gebruiken docenten al veel interactie om de leerlingen te verleiden tot het spreken van de doeltaal (Rentrop & Haenen, 2013). De leerlingen moeten veel onderlinge gesprekjes voeren. In het tweetalige onderwijs is dit voor niet alle vakken haalbaar om dit principe veelvuldig te gebruiken. Op deze manier is er voor stimulerende didactiek op dit moment nog niet veel naast CLIL, waarin de docent de TTO-leerlingen door middel van interactieve opdrachten stimuleert tot het spreken van de doeltaal.

Nu er is gekeken naar de verwerving van een tweede taal, is het nuttig om te kijken of het tweetalig onderwijs de Engelse taalvaardigheid van de leerlingen ook daadwerkelijk vergroot. Verspoor (2010) heeft onderzoek gedaan naar de effecten van tweetalig onderwijs. Ten eerste bleek uit dit onderzoek dat reguliere leerlingen op een andere manier de taal leren dan TTO-leerlingen. Ten tweede bouwen TTO-leerling een aanzienlijke voorsprong in de Engelse taal op ten opzichte van reguliere leerlingen op de gebieden woordenschatkennis en schrijfvaardigheid. Deze voorsprong behouden de TTO-leerlingen voor de rest van de middelbareschooltijd. Verder heeft ook Admiraal (2006) onderzoek gedaan naar de effecten van TTO. Uit dit onderzoek blijkt dat TTO-leerlingen naast een betere Engelse taalbeheersing geen achtergrond oplopen in de beheersing van vakken die in het Engels worden aangeboden, zoals geschiedenis en aardrijkskunde. Van der Kooij (2015) van de Universiteit van Amsterdam vindt dat masterstudenten met een TTO-achtergrond op verschillende onderdelen van geschreven, academische, Engelse teksten betere kwaliteit leveren dan studenten met een reguliere achtergrond. Al met al toont onderzoek aan dat TTO-onderwijs een blijvend positief leereffect heeft.

Op Van der Capellen werden TTO-leerlingen tot juli 2018 beoordeeld op het gebruik van Engels, door iedere TTO-docent een beoordeling per leerling te laten invullen. Vlak voor ieder rapport, in december en juli, moest iedere TTO-docent van een leerling deze leerling beoordeling op het gebruik van Engels in de communicatie naar de docent, en in het gebruik van Engels in de communicatie naar de medeleerlingen. Volgens de huidige TTO-coördinator Pier Visser kon een heel aantal docenten hun beoordeling niet duidelijk beargumenteren. Om deze reden is er in september 2018 nagedacht over een alternatieve manier van beoordeling voor het gebruik van Engels tijdens de TTO-lessen. Tijdens het schooljaar 2018-2019 wordt het voor het eerst gewerkt met het nieuwe beoordelingssysteem. In dit systeem wordt elke TTO-leerling iedere week beoordeeld door een andere docent. Zo heeft de leerling voor zichzelf een duidelijk beeld wanneer hij/zij iets in het gebruik van de Engelse taal moet veranderen. Ook lijkt er bij de docenten meer duidelijkheid te zijn over het beoordelen van de leerlingen. Er zijn nog geen concrete consequenties geformuleerd op basis van de resultaten in het nieuwe beoordelingssysteem. Het beoordelingsschema en de uitleg hierop zijn te vinden in [Bijlage 1: Beoordelingsrubric TTO](#) en [Bijlage 2: Begeleidende informatie voor het beoordelen van TTO – leerlinge](#).

2.3 Conclusie

Uit theorie en eerder gedaan onderzoek blijkt dat TTO-leerlingen een aanzienlijke blijvende voorsprong hebben in de Engelse taal ten opzichte van reguliere leerlingen. Het TTO-onderwijs vergroot dus de taalvaardigheid van de leerlingen. Hiernaast blijkt uit onderzoek dat interactie tussen leerlingen en interactie met de docent in de doeltaal de taalvaardigheid van de leerlingen vergroot. Deze twee resultaten geven samen een instemmend antwoord op de vraag of het onderling gebruik van Engels de taalvaardigheid van de leerlingen vergroot.

Volgens de theorie zijn er veel verschillende factoren die leerlingen kunnen belemmeren in het gebruik van de doeltaal als voertaal. Ten eerste is de mate waarin de manier waarop een leerling wordt blootgesteld aan de vreemde taal een factor. Verder zijn ook de verwerking, de woordenschat en het gebruiken, dus interactie in de tweede taal belangrijke factoren. Angst of het gebrek aan zelfvertrouwen van leerlingen, kunnen grote belemmerende factoren zijn voor het verwerven van de tweede taal. Hiernaast is de wijze waarop de leerling gemotiveerd is voor het TTO-onderwijs zeer belangrijk voor het verwerven van de tweede taal.

Redenen voor leerlingen om weinig Engels te spreken tijdens tweetalige lessen zouden dus kunnen zijn:

- Gebrek aan aanbod van de Engelse taal door de omgeving
- Ontoereikende verwerking van de Engelse taal, dus weinig feedback en reflectie
- Ontoereikende woordenschat om te uiten in het Engels
- Gebrek aan oefenmomenten en interactie in de les
- Gebrek aan zelfvertrouwen
- Angst in de leerling
- Gebrek aan intrinsieke motivatie

Als de TTO-docenten inzicht hebben welk(e) punt(en) er voor een leerling belemmeren, kan er een geschikte aanpak gevonden worden om deze leerling te stimuleren in het gebruik van de doeltaal als voertaal tijdens de TTO-lessen.

3 Probleemstelling en onderzoeksvraag

3.1 Probleemstelling

3.1.1 Probleem

De aanleiding voor het onderzoek was de observatie door mij en andere TTO-docenten binnen Van der Capellen SG dat de leerlingen in het TTO snel terugvallen op het Nederlands in de onderlinge communicatie.

Uit eerder onderzoek van De Graaff (2013) blijkt dat TTO-leerlingen een blijvende voorsprong hebben qua Engels. Het TTO-onderwijs, inclusief de onderlinge communicatie verhoogt dus de taalvaardigheid. Verder komt ook uit de theorie naar voren dat het voor leerlingen soms lastig is om een tweede taal effectief te verwerven en zijn er verschillende belemmerende factoren (Ellis, 1994). Het probleem dat leerlingen niet altijd gebruik maken van de doeltaal komt overeen met wat Haamberg et al. (2008) stellen. Het probleem is als volgt geformuleerd: Tijdens TTO-lessen spreken leerlingen uit de klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 weinig doeltaal.

3.1.2 Doelstelling

Het vergroten van de taalvaardigheid van de leerlingen in de onderbouw van tweetalig onderwijs op Van der Capellen SG.

- Theoretisch: Het vinden van bepaalde werkwijzen zodat docenten de communicatie in de doeltaal tussen leerlingen kunnen stimuleren.
- Praktisch: Leerlingen in de tweede klas vwo-tweetalig van Van der Capellen SG worden actief gestimuleerd in het vergroten van de taalvaardigheid door met medeleerlingen in de doeltaal te communiceren.

3.2 Onderzoeksvraag

In hoeverre kan ik als wiskunde docent in het TTO-leerlingen uit de tweetalige atheneumklassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3, op Van der Capellen SG stimuleren om Engels als voertaal te gebruiken in de onderlinge communicatie van de leerlingen?

3.3 Deelvragen

1. Waarom gebruiken leerlingen uit de klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 tweetalige lessen onderling weinig doeltaal als voertaal?
2. Wat hebben leerlingen uit de klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 nodig om meer gebruik te maken van de doeltaal als voertaal tijdens tweetalige lessen?
3. Wat kan ik als docent veranderen om de leerlingen uit de klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 te stimuleren in het gebruik van de doeltaal tijdens tweetalige lessen?

3.3.1 Toelichting

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden, is het belangrijk om antwoord te geven op de verschillende deelvragen. Voordat er een oplossing voor het [Probleem](#) kan worden aangedragen, moet er eerst onderzocht worden wat de reden voor de leerlingen is om tot op dit moment onderling weinig gebruik maken van de doeltaal als voertaal. De redenen kunnen zeer sterk uiteen liggen, zoals beschreven in de verschillende belemmerende factoren door Krashen (1981), Ellis (1994) en Laan et al. (2013) opgeschreven (Zie [Conclusie](#)). De verschillende redenen vragen om verschillende aanpassingen in het handelen van de docenten. Ook moet worden onderzocht wat de leerlingen denken nodig hebben om dit te verbeteren en hierin gestimuleerd te worden, aangezien zij het beste kunnen vertellen wat hen belemmert en hoe zij denken meer gestimuleerd te worden. Ten slotte is het belangrijk om te bekijken in hoeverre de docent kan werken aan een stimulerend leerklimaat

met betrekking tot de taalvaardigheid van de leerlingen tijdens de lessen. Voor leerlingen zit er wellicht een verschil in taalverwerving per docent. Het is belangrijk om inzichtelijk te krijgen wat de 'goede' docenten aanbieden ten opzichte van de overige docenten. Als deze drie zaken onderzocht zijn en is vergeleken met de kennis uit de theorie kan de hoofdvraag worden beantwoord.

4 Onderzoeksopzet

4.1 Onderzoeksgroep

Als onderzoeksgroep zijn de klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 op Van der Capellen SG gekozen. Dit aangezien de docenten die deze drie tweetalige tweede klassen lesgeven merken dat er door de leerlingen onderling veel Nederlands wordt gesproken door de leerlingen uit deze klassen. De drie klassen zijn parallel ten opzichte van het niveau. Door drie parallelklassen te nemen, worden er meer gegevens verzameld en is het goed om ook te kijken naar de verschillende redenen die leerlingen mogelijk kunnen opgeven voor het weinige gebruik van de doeltaal. Deze drie klassen worden veelal door dezelfde docenten lesgegeven en dit is dus ook een andere reden om deze klassen te kiezen. Zelf geef ik ook in twee van de drie klassen les. Het verschil in docenten zal dan minder een rol spelen in de antwoorden dan wanneer er een heel ander docententeam les zou geven per klas. Verder heb ik gekozen om de tweede klassen te kiezen als onderzoeksgroep in plaats van brugklassen, aangezien de tweedeklassers al meer kennis van de Engelse taal hebben en er vanuit de school strengere eisen zijn voor deze tweedeklasleerlingen ten opzichte van de net startende brugklassen, zie [Bijlage 1: Beoordelingsrubric TTO](#).

4.2 Methode

Door middel van de deelvragen zal uiteindelijk de hoofdvraag beantwoord worden. De deelvragen zullen door middel van onderzoeksresultaten op verschillende instrumenten beantwoord worden. Ten eerste wordt er een vragenlijst opgesteld die de leerlingen van 2AT1, 2AT2 en 2AT3 tijdens hun mentorles zullen invullen. De vragenlijst zal voorafgaand aan de onderzoeksgroep aangeboden worden aan de klassen 2HT1 en 2HT2. Deze klassen zijn een geschikte testgroep aangezien dit ook klassen van het tweede leerjaar tweetalig zijn. De docenten van deze klassen komen voor een groot gedeelte overeen met de klassen uit de onderzoeksgroep. Op basis van de proefresultaten kunnen nog enige aanpassingen worden gedaan voorafgaand de vragenlijst uit te zetten naar de daadwerkelijke onderzoeksgroep. De vragen uit de vragenlijst zullen worden opgesteld aan de hand van de operationalisatie van de deelvragen en de resultaten uit de literatuur. De vragen zijn erop gericht de mening van de leerlingen uit 2AT over het TTO en het spreken van Engels in kaart te krijgen. De resultaten uit deze vragenlijst moeten in ieder geval antwoord geven op de eerste twee deelvragen en gedeeltelijk op de derde deelvraag. De derde deelvraag wordt ook deels door de vragenlijst voor de TTO-docenten beantwoord worden.

Vanuit de resultaten van de vragenlijst voor de leerlingen zal een vragenlijst voor de TTO-docenten van 2AT opgesteld worden. Deze vragen zullen erop gericht zijn om de informatie van de leerlingen te verifiëren met de docenten en de aanpak van de docenten ten opzichte van de 2AT-klassen.

4.3 Operationalisatie

Kernbegrip	Deelaspecten/dimensies		
TTO = tweetalig onderwijs	Onderwijstype	Vwo	
		Havo	
		Mavo	

	Leerjaar	1	
		2	
		3	
	Gebruik van Engels	Docent – Leerling	Tijdens de les
			Buiten de les
		Leerling – Leerling	Tijdens de les
			Buiten de les
	Didactiek	CLIL	
		Immersion	

Kernvraag				
Waarom spreken de leerlingen onderling niet altijd Engels tijdens de TTO lessen?	Onvoldoende reguliere gesprekstaal woordenschat (smalltalk)	Kunnen	Gemak	Ontoereikende woordenschat
			Onkunde	Gebrek aan aanbod
	Groepsdruk	Veiligheid	In hele groep	
			Met vrienden	
			Door docent	
	Motivatie	Willen	Intrinsieke motivatie	
			Externe motivatie	Er zitten geen consequenties aan
				Verplicht TTO te volgen
			Geïnjekteerde motivatie	Het verschilt per docent
				Angst om niet zonder Engels te kunnen in de toekomst
			Geïdentificeerde motivatie	Leren met oog op de toekomst (studie/familie/reizen)

4.4 Onderzoeksinstrumenten

Als onderzoeksinstrument zal ik een vragenlijst voor de leerlingen van 2AT, de onderzoeksgroep, opstellen. De vragen uit de vragenlijst zijn gebaseerd op de literatuur uit het theoretische kader. De eerste vragen zullen er op gericht zijn om te weten in welke klas de respondent zit, en welke motivatie de leerling aan het tweetalig onderwijs is begonnen. Deze vragen zijn gebaseerd op de theorie van Ryan & Deci die stellen dat verschillende motivaties resulteren in verschillende resultaten. Hierna komt een aantal vragen over de algemene ervaringen van het spreken van Engels tijdens de tweetalige lessen en het spreken van Engels met de klasgenoten. Ik heb ervoor gekozen om open vragen op te stellen, zodat de leerlingen hun mening zelf kunnen verwoorden. Op deze manier wordt hun denken niet gestuurd door de voorgeschreven antwoorden, maar gaan zij echt bij zichzelf na wat zij vinden. Wel heb ik voorafgaand aan de vragenlijst al een aantal categorieën opgesteld waarvan ik denk dat de leerlingen in deze richting zullen antwoorden. Deze categorieën verschillen per vraag.

De categorieën die ik had opgesteld voor de algemene ervaring over het spreken in het Engels tijdens tweetalige lessen (vraag 3) waren de volgende:

- Prima
- Zo leer ik sneller Engels
- Zo leer ik beter Engels
- Het gaat mij helpen in de toekomst
- Moeilijk

Naar aanleiding van de resultaten heb ik besloten het kopje 'prima' samen te pakken met de categorie 'leuk'. Verder kwamen er een aantal reacties die ik heb geschaard onder een extra kopje 'niet moeilijk'.

Voor de ervaringen om met klasgenoten in het Engels te spreken (vraag 4) heb ik de volgende categorieën opgesteld:

- Prima
- Zo leer ik sneller Engels
- Lastig
- Makkelijk
- Het gaat mij helpen in de toekomst

Naar aanleiding van de resultaten heb ik ervoor gekozen de categorieën iets aan te passen. Onder het kopje 'prima' heb ik ook de antwoorden 'leuk' geplaatst. De kopjes 'Zo leer ik sneller Engels' en 'Het gaat mij helpen in de toekomst' heb ik samengevoegd in het kopje 'handig'. Verder heb ik het kopje 'normaal' toegevoegd, aangezien dit niet onder een van de andere kopjes geplaatst kon worden.

Vervolgens komt een aantal vragen over belemmerende factoren voor het spreken van Engels tijdens de tweetalige lessen. Deze vragen zijn erop gericht inzicht te krijgen in de redenen voor leerlingen om minder Engels te spreken. De antwoordmogelijkheden zijn gebaseerd op de resultaten uit het literatuuronderzoek. Zo kwam er uit het literatuuronderzoek dat de volgende punten als belemmerende factoren zouden kunnen worden gezien:

- Gebrek aan aanbod van de Engelse taal door de omgeving
- Ontoereikende verwerking van de Engelse taal, dus weinig oefenmomenten, feedback en reflectie

- Ontoereikende woordenschat om te uiten in het Engels
- Gebrek aan oefenmomenten en interactie in de les
- Gebrek aan zelfvertrouwen
- Angst in de leerling
- Gebrek aan intrinsieke motivatie

Gebaseerd op deze punten zijn de verschillende antwoordmogelijkheden geformuleerd. Om de leerlingen ook mogelijkheid geven tot overige antwoorden, is er bij elke vraag een antwoordmogelijkheid toegevoegd waar de leerlingen een eigen antwoord kunnen formuleren.

Verder is het ook bij alle vragen over de verschillende redenen mogelijk meerdere antwoorden aan te vinken, dit geeft dat de leerlingen niet één antwoord hoeven kiezen, maar de meerdere beweegredenen kunnen aangeven.

De slotvragen van de vragenlijst zijn erop gericht erachter te komen wat de leerlingen volgens henzelf zou stimuleren om meer Engels te spreken tijdens tweetalige lessen.

De vragenlijst wordt in een onlineprogramma geschreven. De leerlingen kunnen de vragenlijst dus via hun smartphone of laptop invullen. Voorafgaand aan de daadwerkelijke vragenlijst zien zij eerst een pagina met een korte uitleg over de vragenlijst, de mededeling dat de vragenlijst anoniem is en een korte uitleg wat er vervolgens met de resultaten gedaan zal worden. Ook wordt in dit stukje tekst aangegeven dat de vragen soms erg op elkaar lijken, dat er dus goed gelezen moet worden en dat het bij bijna iedere vraag mogelijk is om meerdere antwoorden aan te vinken.

Als tweede instrument voor dit onderzoek heb ik een vragenlijst voor de TTO-docenten van 2AT opgesteld naar aanleiding van de resultaten uit de vragenlijst voor de leerlingen van 2AT. De vragen uit de vragenlijst controleren en verifiëren de resultaten van de leerling-vragenlijst. De verschillende docenten kunnen verschillende strategieën hebben gebruikt om de leerlingen te stimuleren om de doeltaal te spreken. Verder is het interessant of de docenten dezelfde stimulerende factoren zullen aandragen als de leerlingen doen. Door dit verschil te belichten krijg ik als docent een duidelijk beeld wat ik kan veranderen of inzetten om de leerlingen te stimuleren meer Engels te spreken tijdens de tweetalige lessen. Met mij kunnen de andere docenten van 2AT inzien hoe zij de leerlingen kunnen stimuleren. De resultaten van dit onderzoek zullen dan ook gepresenteerd worden aan de TTO-coördinator en de TTO-docenten. De vragenlijst voor de docenten zal opgenomen worden in de bijlage. De vragen en de resultaten van de vragenlijst zullen in het volgende hoofdstuk beschreven en geanalyseerd worden.

4.5 Validiteit en betrouwbaarheid

De instrumenten moeten valide en betrouwbaar zijn. Dit betekent dat ik genoeg data moet verzamelen. Om deze reden heb ik ervoor gekozen om drie klassen te nemen als onderzoeksgroep. Verder is het belangrijk dat ik aan de hand van de resultaten die ik zal verkrijgen vanuit de instrumenten de onderzoeksvraag kan beantwoorden. Als er vragen in de vragenlijst voorkomen die geen toegevoegde waarde hebben voor het onderzoek, wordt dit minder valide (van der Donk & van Lanen, 2015).

In de leerling-vragenlijst zit een aantal vragen die niet direct antwoord lijken te geven op de deelvragen van het onderzoek, bijvoorbeeld de vraag bij welk vak de leerlingen het minste of meeste Engels spreken. Toch is deze vraag van waarde voor dit onderzoek. De uitkomsten op deze vragen kunnen helpen om de werkwijze van bepaalde docenten te onderzoeken als interventie. Deze werkwijzen kunnen verder helpen om mijn eigen handelen te verbeteren om zo de leerlingen te stimuleren tot het spreken van Engels tijdens de lessen.

Verder zijn er veel beïnvloedende factoren die de resultaten van de vragenlijsten kunnen beïnvloeden. De resultaten zijn niet volledig valide, de leerlingen vulden de vragenlijst bijvoorbeeld in een klaslokaal in waar er af en toe iets werd gevraagd of geroepen wat invloed kan hebben om medeleerlingen, maar geven toch een klein beeld van de onderwijspraktijk. De resultaten van dit onderzoek zijn praktisch van aard. Het zijn handvatten die mij als docent ondersteunen bij het aanpassen van mijn eigen handelen. Het geeft daadwerkelijk een praktisch antwoord op de onderzoeksvraag. Dit verhoogt de resultaatvaliditeit als beschreven in Van der Donk & Van Lanen (2015).

Ik heb er voor gekozen om naast de leerlingen ook de docenten een vragenlijst te sturen. Op deze manier krijg ik meerdere perspectieven op hetzelfde onderwerp wat de betrouwbaarheid van het onderzoek vergroot. De vragenlijst zal door mij of de mentor van de klas verspreid worden. Dit draagt bij aan de betrouwbaarheid van het onderzoek, aangezien ik met de twee vragenlijsten perspectieven uit verschillende rollen in het onderwijs in kaart breng. De twee vragenlijsten zullen elkaar bevestigen en tegenspreken. Uit de bevestigingen kan met hogere betrouwbaarheid een conclusie worden getrokken, terwijl uit tegenspraak nieuwe vragen opkomen die wellicht interessant zijn voor verder onderzoek om alsnog een antwoord te geven op de gestelde vraag.

De organisatie, namelijk de TTO-afdeling op Van der Capellen SG heeft mij gevraagd om onderzoek te doen in deze richting. Ten eerste heb ik mij verdiept in de TTO-afdeling van de school en in de methoden die al ingezet worden om het Engels spreken onder de leerlingen te vergroten. Hiernaast heb ik voor informatie nauw samengewerkt met de TTO-coördinator van de school. Belangrijk in het onderzoek is dat de docenten en leerlingen voorafgaand het invullen van de vragenlijst op de hoogte zijn van de aanleiding voor het onderzoek. Het is een beschrijvend onderzoek dat als uitkomst bepaalde stappen zal leveren die naar aanleiding van dit onderzoek uitgetoetst kunnen worden en als onderwerp voor vervolgonderzoek kan dienen.

Verder zullen de resultaten van dit onderzoek meer betrouwbaar zijn om iets over de overige TTO-klassen te stellen dat wanneer de brugklas als onderzoeksgroep was gekozen. In de brugklassen zijn inmiddels een aantal maanden bezig op het tweetalige onderwijs, maar toch is hun woordenschat en beheersing van de Engelse taal nog beperkend. Dit zou dus een groot resultaat uit een onderzoek onder de brugklassen kunnen zijn. Bij de tweedeklassers wordt toch verwacht dat zij al een meer uitgebreide woordenschat en vaardigheid hebben ontwikkeld. Bij de tweedeklassers is het om deze reden interessant om te zoeken naar de redenen dat zij toch weinig gebruik van de doeltaal maken. De resultaten zullen voor de derde klas vergelijkbaar zijn. Dit maakt dit onderzoek breder dan wanneer er was gekozen voor de brugklassen als onderzoeksgroep.

5 Resultaten

5.1 Onderzoeksproces

Halverwege december heb ik de controlegroep de vragenlijst toegestuurd. Er kwamen veel reacties vanuit de controlegroep en naar aanleiding van deze proefresultaten zijn er een aantal aanpassingen geweest. Ten eerste was er een fout in het programma dat gebruikt werd. De technische problemen zijn na de proefvragenlijst snel verholpen. Ook is er voorafgaand aan de vragen over het Engels spreken een korte uitleg gegeven dat er vanuit de docenten is geconstateerd dat er niet altijd Engels wordt gesproken tijdens de tweetalige lessen. Verder is er een laatste pagina toegevoegd waar leerlingen kunnen aangeven of ze nog iets gemist hebben in de vragenlijst of nog een algemene opmerking willen maken over het onderwerp 'TTO'.

Begin januari heb ik in de klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 de vragenlijst uitgezet. Bij de klas 2AT2 was dat op een woensdagochtend het 3^e uur, rond half 11. Deze klas vulde tijdens de wiskundeles de vragenlijst in. Klas 2AT2 bestaat uit 25 leerlingen. Helaas heerste er een griepgolf en waren zes leerlingen afwezig. Ook in klas 2AT3 waren er van de 13 leerlingen 2 afwezig door ziekte of een andere reden. Deze klas vulde de vragenlijst op dezelfde woensdag in tijdens het 5^e uur. Klas 2AT1 geef ik zelf geen les. De mentor wilde tijdens de mentorles de leerlingen de vragenlijst in laten vullen. Helaas is dit tot drie keer toe niet gelukt. Om deze reden heb ik ervoor gekozen de vragenlijst via het leerlingvolgsysteem dat door Van der Capellen gebruikt wordt, somtoday, te verspreiden onder de leerlingen. Van de 27 leerlingen hebben 6 leerlingen de vragenlijst ingevuld. In totaal hebben dus 36 van de 65 leerlingen de vragenlijst ingevuld.

Tijdens het invullen van de vragenlijst gaf een aantal leerlingen aan dat vraag 6, de vraag waarbij de leerlingen het percentage dat zij Nederlands spreken tijdens de les moesten invullen, niet goed werkte. De leerlingen konden bepaalde waarden niet invullen. Een aantal leerlingen heeft deze vraag om deze reden overgeslagen. Ook heeft een heel aantal leerlingen het percentage dat zij Engels spreken tijdens de les ingevuld in plaats van het percentage Nederlands dat zij spreken. De vraagstelling was blijkbaar niet duidelijk genoeg, of de leerlingen hebben niet goed genoeg gelezen. De uitkomsten van deze vraag zijn zeer onbetrouwbaar en om deze reden heb ik ervoor gekozen deze vraag en de resultaten niet in het onderzoek te betrekken.

Na het analyseren van de resultaten uit de vragenlijst voor de leerlingen is de vragenlijst voor hun docenten opgesteld. Deze vragenlijst is via de mail verspreid. Ook is er na anderhalve week een herinneringsmail naar de docenten verstuurd. Uiteindelijk hebben negen van de zeventien docenten de vragenlijst ingevuld.

In de weergave van de resultaten zijn een aantal opvallende zaken gemarkeerd. Op deze zaken is tijdens de analyse verder ingegaan.

De resultaten zijn geanalyseerd en gekoppeld aan de resultaten uit de vragenlijst van de leerlingen. Vervolgens is er op basis van de resultaten antwoord gegeven op de deelvragen, die op hun beurt, gecombineerd met de literatuur antwoord geven op de hoofdvraag. De kale resultaten zijn opgenomen in [Bijlage 4: Overzichten van resultaten per instrument](#).

5.2 Weergave resultaten

5.2.1 Vragenlijst – Engels spreken tijdens tweetalige lessen - leerlingen

5.2.1.1 Vraag 1: In welke klas zit je?

Het aantal respondenten van de vragenlijst is 36 van de 65 leerlingen. Per klas verschilt dit van zes tot negentien leerlingen.

2AT1: 6 leerlingen

2AT2: 19 leerlingen

2AT3: 11 leerlingen

Totaal: 36 leerlingen

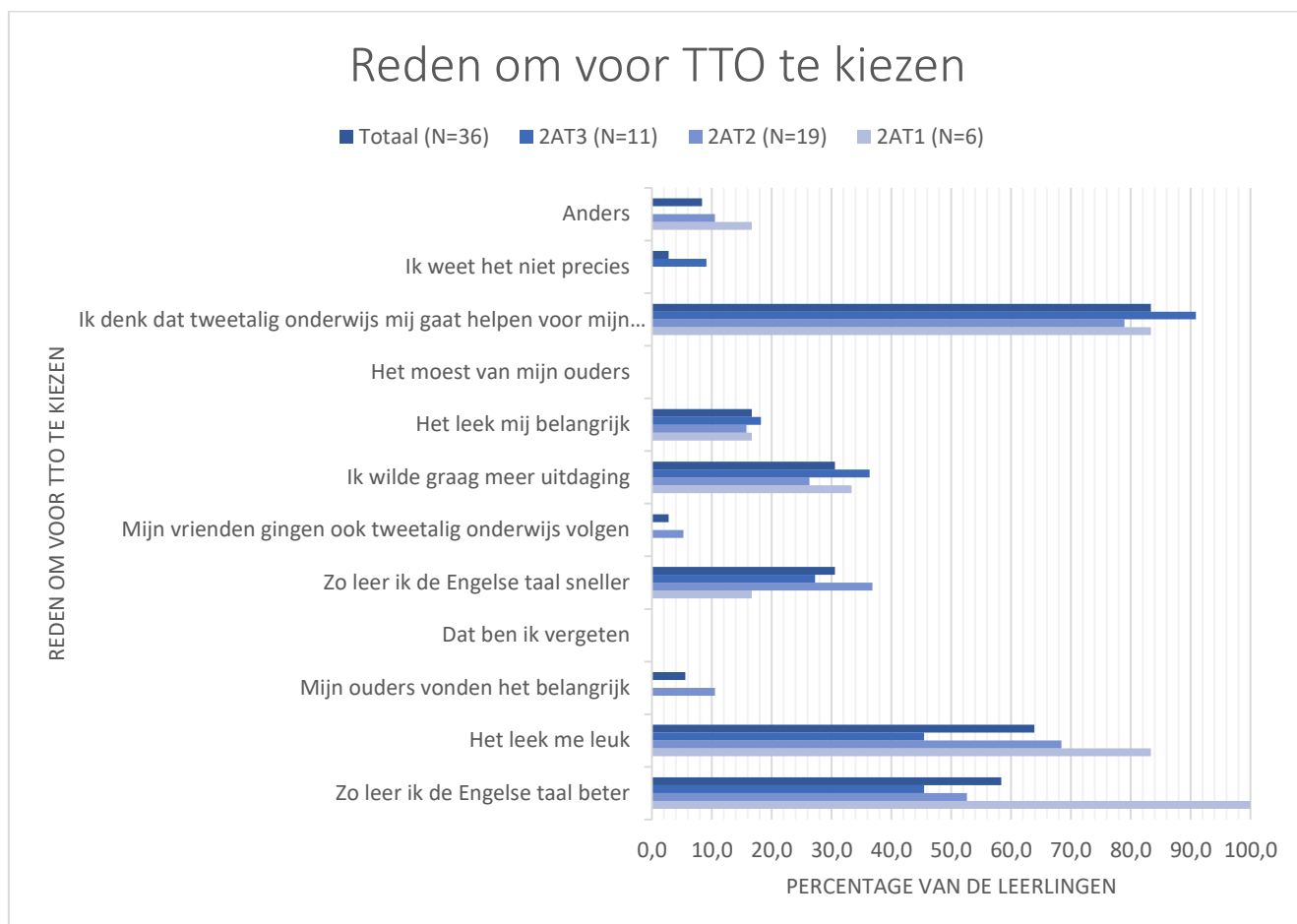
5.2.1.2 Vraag 2: Waarom heb jij voor tweetalig onderwijs gekozen?

De leerlingen gaven verschillende antwoorden op de vraag wat voor hen de reden was om voor TTO te kiezen. Wel 83,3% van de leerlingen geeft aan dat zij denken dat het tweetalig onderwijs het in de toekomst zal helpen. 63,9% geeft aan dat TTO hen leuk leek en 58,3% denkt de Engelse taal beter te leren door TTO te volgen. Opvallens is dat maar twee leerlingen (5,6%) van de leerlingen aangeeft dat dit door de ouders belangrijk werd gevonden.

	2AT1 (N=6)	2AT2 (N=19)	2AT3 (N=11)	Totaal (N=36)
<i>Zo leer ik de Engelse taal beter</i>	6 (100%)	10 (52,6%)	5 (45,5%)	21 (58,3%)
<i>Het leek me leuk</i>	5 (83,3%)	13 (68,4%)	5 (45,5%)	23 (63,9%)
<i>Mijn ouders vonden het belangrijk</i>	0 (0,0%)	2 (10,5%)	0 (0,0%)	2 (5,6%)
<i>Dat ben ik vergeten</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)
<i>Zo leer ik de Engelse taal sneller</i>	1 (16,7%)	7 (36,8%)	3 (27,3%)	11 (30,6%)
<i>Mijn vrienden gingen ook tweetalig onderwijs volgen</i>	0 (0,0%)	1 (5,3%)	0 (0,0%)	1 (2,8%)
<i>Ik wilde graag meer uitdaging</i>	2 (33,3%)	5 (26,3%)	4 (36,4%)	11 (30,6%)
<i>Het leek mij belangrijk</i>	1 (16,7%)	3 (15,8%)	2 (18,2%)	6 (16,7%)
<i>Het moest van mijn ouders</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)
<i>Ik denk dat tweetalig onderwijs mij gaat helpen voor mijn toekomst</i>	5 (83,3%)	15 (78,9%)	10 (90,9%)	30 (83,3%)
<i>Ik weet het niet precies</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	1 (9,1%)	1 (2,8%)
<i>Anders</i>	1 (16,7%)	2 (10,5%)	0 (0,0%)	3 (8,3%)

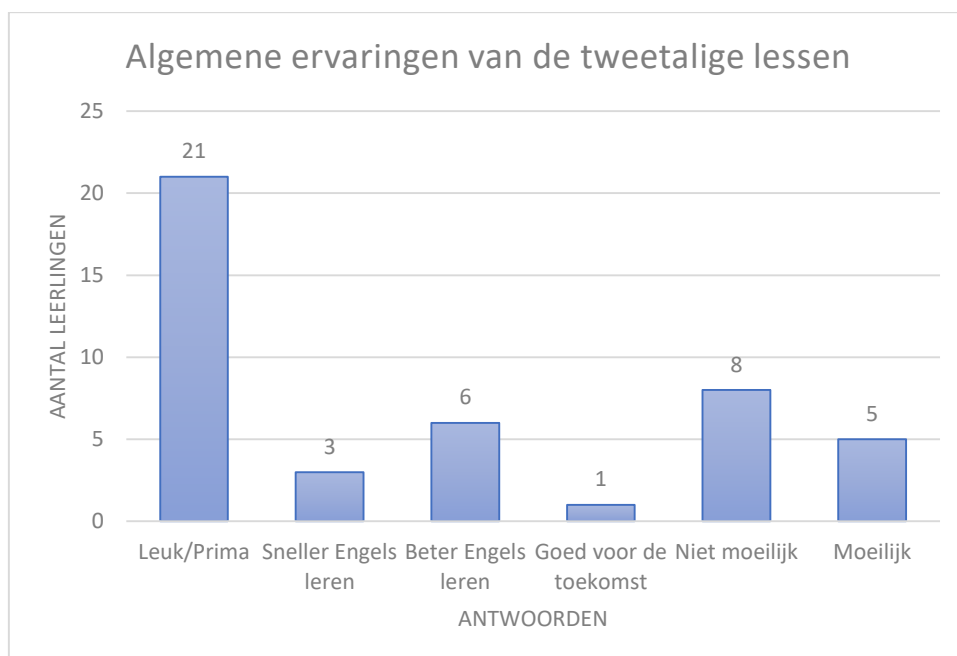
Anders:

- Ik vind het Engels een mooie taal
- Engels is makkelijker dan Nederlands
- Communiceren met familie
- Er was geen normale atheneum

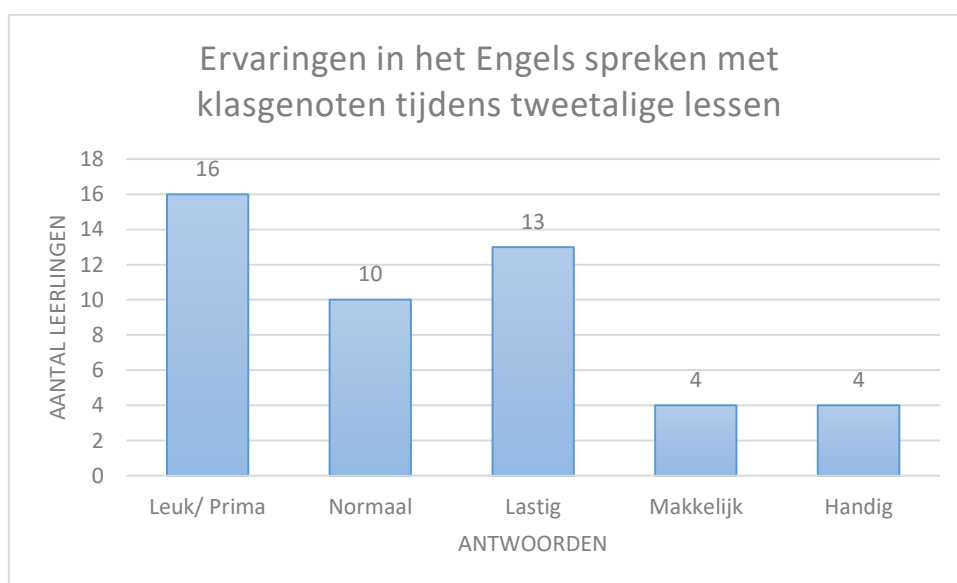
5.2.1.3 Vraag 3: Wat vind jij er in het algemeen van om Engels te spreken tijdens de tweetalige lessen?

Eénentwintig leerlingen geven aan het over het algemeen leuk of prima te vinden om Engels te spreken tijdens de lessen, dit komt overeen met 58,3%. Toch geeft ook 13,9% aan het best lastig te vinden om Engels te spreken tijdens de lessen.

5.2.1.4 Vraag 4: Hoe vind jij het om tijdens de tweetalige lessen Engels te spreken met je klasgenoten?

In vergelijking met de vorige vraag zijn er wel degelijk verschillen te zien in wat de leerlingen over het algemeen vinden van het Engels spreken en van het Engels spreken met klasgenoten. Bij deze vraag geeft dertien leerlingen aan het lastig te vinden, dit komt overeen met 36,1% van de respondenten. Toch geeft 72,2% van de leerlingen wel aan het ook leuk, prima of normaal te vinden om met de klasgenoten Engels te spreken.

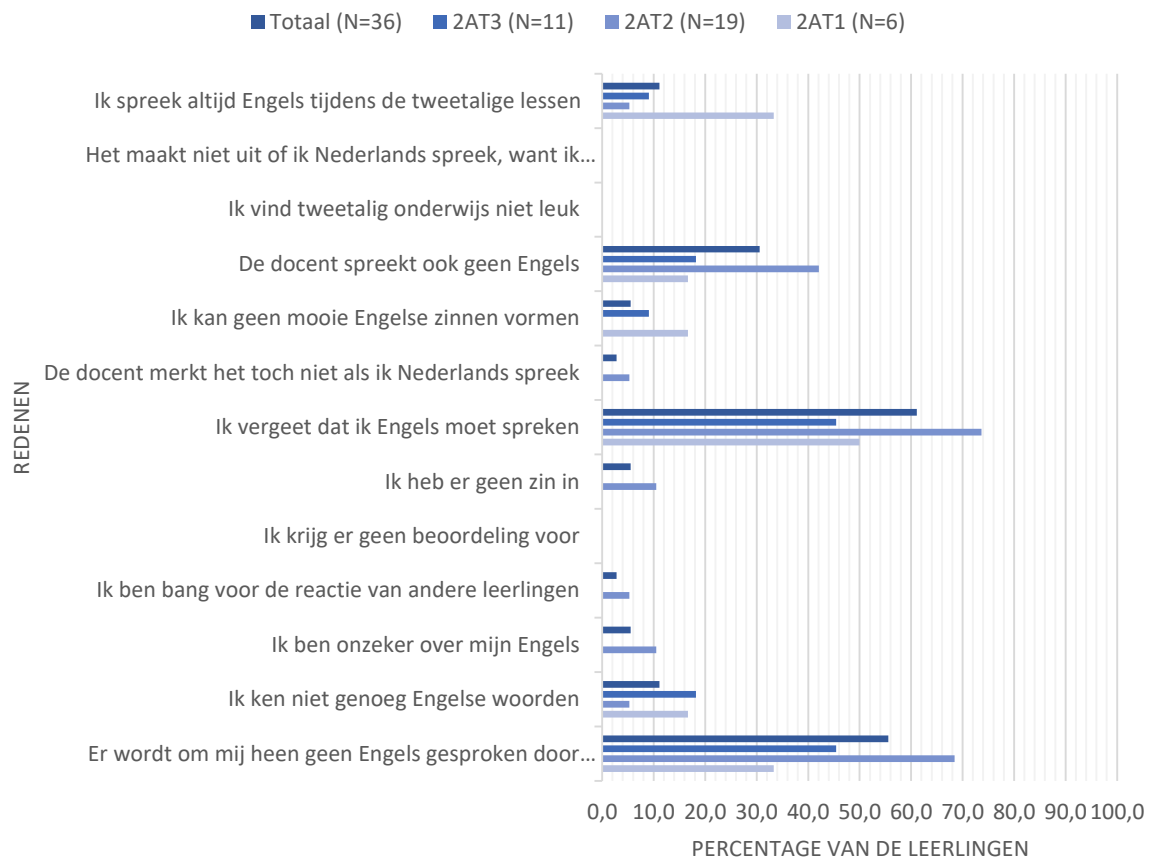

5.2.1.5 Vraag 5: Wat is voor jou een reden om minder of geen Engels te spreken tijdens tweetalige lessen?

Als reden om minder Engels te spreken is door de respondenten het meest gekozen, 22 keer (61,1%), dat zij vergeten Engels te spreken. De tweede reden lijkt met 55,6% te zijn dat er door medeleerlingen ook geen Engels wordt gesproken. Verder is het opvallend dat 30,6% van de leerlingen aangeeft minder Engels te spreken omdat de docent zelf ook geen Engels spreekt.

	2AT1 (N=6)	2AT2 (N=19)	2AT3 (N=11)	Totaal (N=36)
<i>Er wordt om mij heen geen Engels gesproken door mijn medeleerlingen</i>	2 (33,3%)	13 (68,4%)	5 (45,5%)	20 (55,6%)
<i>Ik ken niet genoeg Engelse woorden</i>	1 (16,7%)	1 (5,3%)	2 (18,2%)	4 (11,1%)
<i>Ik ben onzeker over mijn Engels</i>	0 (0,0%)	2 (10,5%)	0 (0,0%)	2 (5,6%)
<i>Ik ben bang voor de reactie van andere leerlingen</i>	0 (0,0%)	1 (5,3%)	0 (0,0%)	1 (2,8%)
<i>Ik krijg er geen beoordeling voor</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)
<i>Ik heb er geen zin in</i>	0 (0,0%)	2 (10,5%)	0 (0,0%)	2 (5,6%)
<i>Ik vergeet dat ik Engels moet spreken</i>	3 (50,0%)	14 (73,7%)	5 (45,5%)	22 (61,1%)
<i>De docent merkt het toch niet als ik Nederlands spreek</i>	0 (0,0%)	1 (5,3%)	0 (0,0%)	1 (2,8%)
<i>Ik kan geen mooie Engelse zinnen vormen</i>	1 (16,7%)	0 (0,0%)	1 (9,1%)	2 (5,6%)
<i>De docent spreekt ook geen Engels</i>	1 (16,7%)	8 (42,1%)	2 (18,2%)	11 (30,6%)
<i>Ik vind tweetalig onderwijs niet leuk</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)
<i>Het maakt niet uit of ik Nederlands spreek, want ik word toch niet van tweetalig onderwijs afgestuurd</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)
<i>Ik spreek altijd Engels tijdens de tweetalige lessen</i>	2 (33,3%)	1 (5,3%)	1 (9,1%)	4 (11,1%)

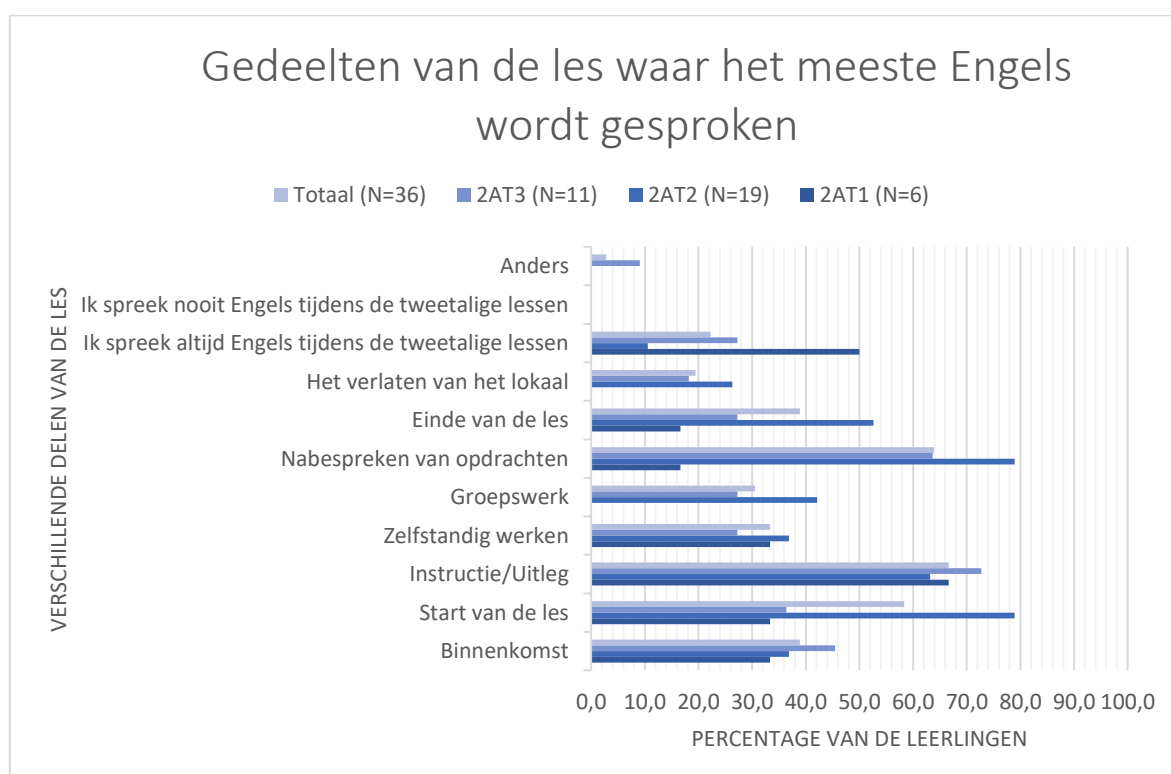
Redenen om minder Engels te spreken tijdens tweetalige lessen

5.2.1.6 Vraag 7: Welk(e) gedeelte(n) van de tweetalige les spreek jij het meeste Engels?

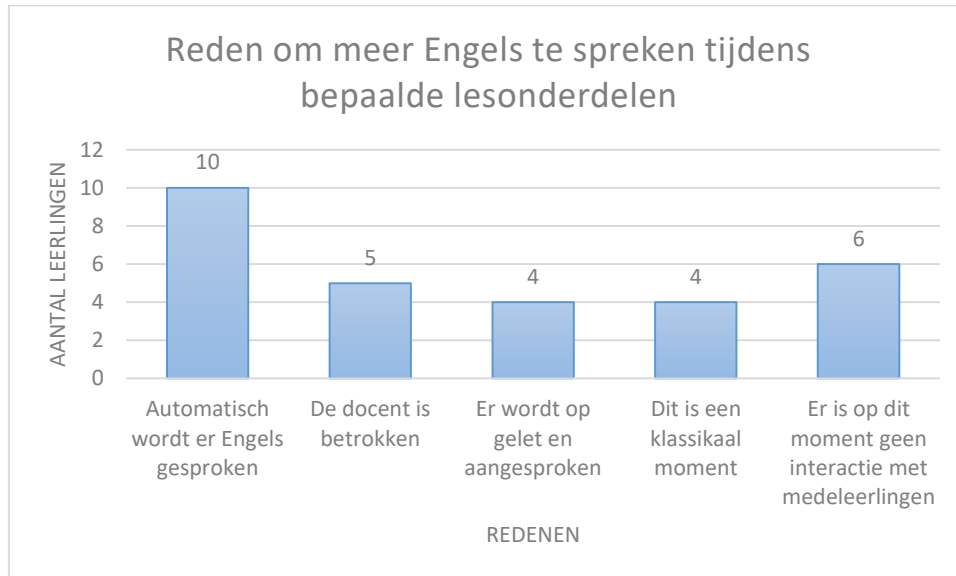
De leerlingen van 2AT geven aan vooral tijdens de start van de les (58,3%), de instructie (66,7%) en het nabespreken van opdrachten (63,9%) Engels te spreken.

	2AT1 (N=6)	2AT2 (N=19)	2AT3 (N=11)	Totaal (N=36)
<i>Binnenkomst</i>	2 (33,3%)	7 (36,8%)	5 (45,5%)	14 (38,9%)
<i>Start van de les</i>	2 (33,3%)	15 (78,9%)	4 (36,4%)	21 (58,3%)
<i>Instructie/Uitleg</i>	4 (66,7%)	12 (63,2%)	8 (72,7%)	24 (66,7%)
<i>Zelfstandig werken</i>	2 (33,3%)	7 (36,8%)	3 (27,3%)	12 (33,3%)
<i>Groepswerk</i>	0 (0,0%)	8 (42,1%)	3 (27,3%)	11 (30,6%)
<i>Nabespreken van opdrachten</i>	1 (16,7%)	15 (78,9%)	7 (63,6%)	23 (63,9%)
<i>Einde van de les</i>	1 (16,7%)	10 (52,6%)	3 (27,3%)	14 (38,9%)
<i>Het verlaten van het lokaal</i>	0 (0,0%)	5 (26,3%)	2 (18,2%)	7 (19,4%)
<i>Ik spreek altijd Engels tijdens de tweetalige lessen</i>	3 (50,5%)	2 (10,5%)	3 (27,3%)	8 (22,2%)
<i>Ik spreek nooit Engels tijdens de tweetalige lessen</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)

5.2.1.7 Vraag 8: Waarom spreek je op deze momenten meer Engels dan op de overige momenten?

Vraag 8 was een vervolgvraag op de vorige vraag die vroeg naar de lesgedeelten waar het meeste Engels wordt gesproken. Bij vraag 8 gaven leerlingen redenen om meer Engels te spreken bij de verschillende lesonderdelen. De leerlingen geven vooral aan dat er tijdens deze lesonderdelen (voornamelijk het begin van de les, de instructie en het nabespreken van opdrachten) vanzelf Engels wordt gesproken en er weinig interactie is met medeleerlingen.

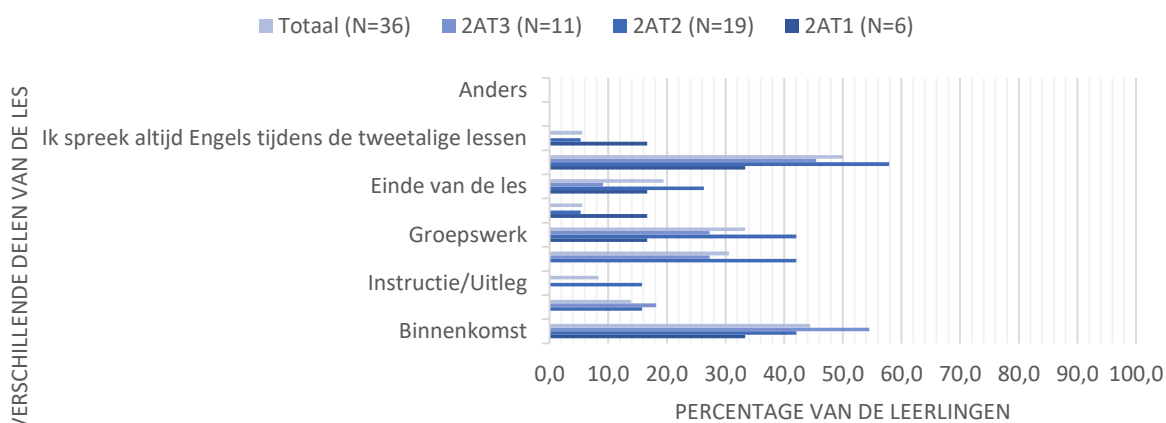

5.2.1.8 Vraag 9: Welk(e) gedeelte(n) van de tweetalige les spreek je het meeste Nederlands?

De leerlingen van 2AT geven aan vooral Nederlands te spreken tijdens binnenkomst en verlaten van het lokaal, respectievelijk 44,4% en 50,0%. Verder wordt er tijdens het zelfstandig werken (30,6%) en groepswork (33,3%) veel Nederlands gesproken, al zijn er hier wel aanzienlijke verschillen in de antwoorden per klas.

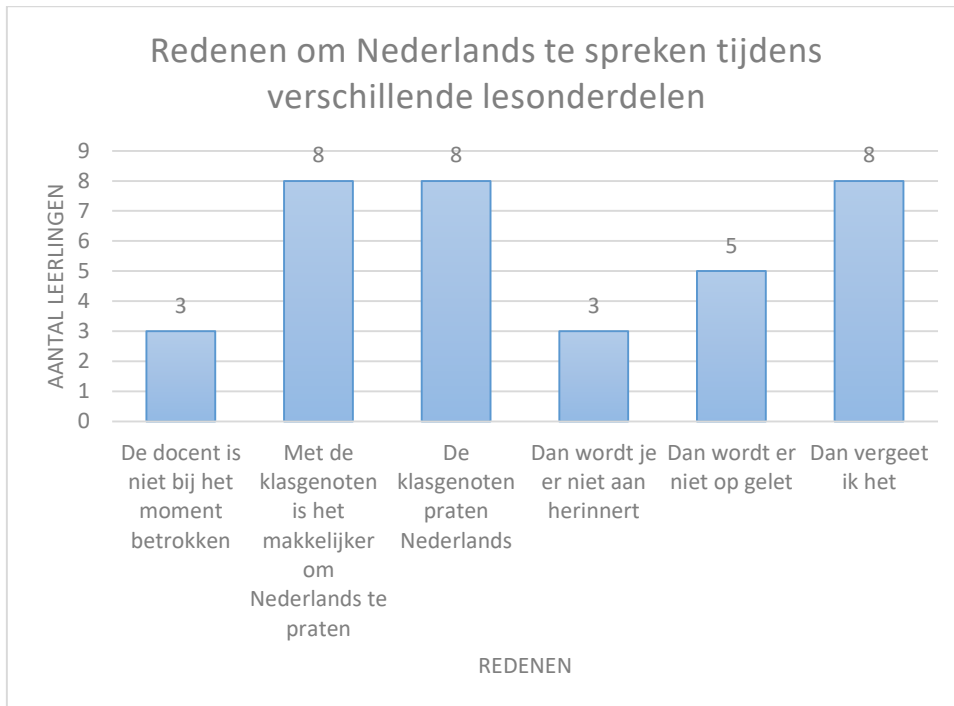
	2AT1 (N=6)	2AT2 (N=19)	2AT3 (N=11)	Totaal (N=36)
<i>Binnenkomst</i>	2 (33,3%)	8 (42,1%)	6 (54,5%)	16 (44,4%)
<i>Start van de les</i>	0 (0,0%)	3 (15,8%)	2 (18,2%)	5 (13,9%)
<i>Instructie/Uitleg</i>	0 (0,0%)	3 (15,8%)	0 (0,0%)	3 (8,3%)
<i>Zelfstandig werken</i>	0 (0,0%)	8 (42,1%)	3 (27,3%)	11 (30,6%)
<i>Groepswork</i>	1 (16,7%)	8 (42,1%)	3 (27,3%)	12 (33,3%)
<i>Nabespreken van opdrachten</i>	1 (16,7%)	1 (5,3%)	0 (0,0%)	2 (5,6%)
<i>Einde van de les</i>	1 (16,7%)	5 (26,3%)	1 (9,1%)	7 (19,4%)
<i>Het verlaten van het lokaal</i>	2 (33,3%)	11 (57,9%)	5 (45,5%)	18 (50,0%)
<i>Ik spreek altijd Engels tijdens de tweetalige lessen</i>	1 (16,7%)	1 (5,3%)	0 (0,0%)	2 (5,6%)
<i>Ik spreek nooit Engels tijdens de tweetalige lessen</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)
<i>Anders</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)

Gedeelten van de les waar het minste Engels wordt gesproken

5.2.1.9 *Vraag 10: Waarom spreek je op deze momenten meer Nederlands dan op de overige momenten?*

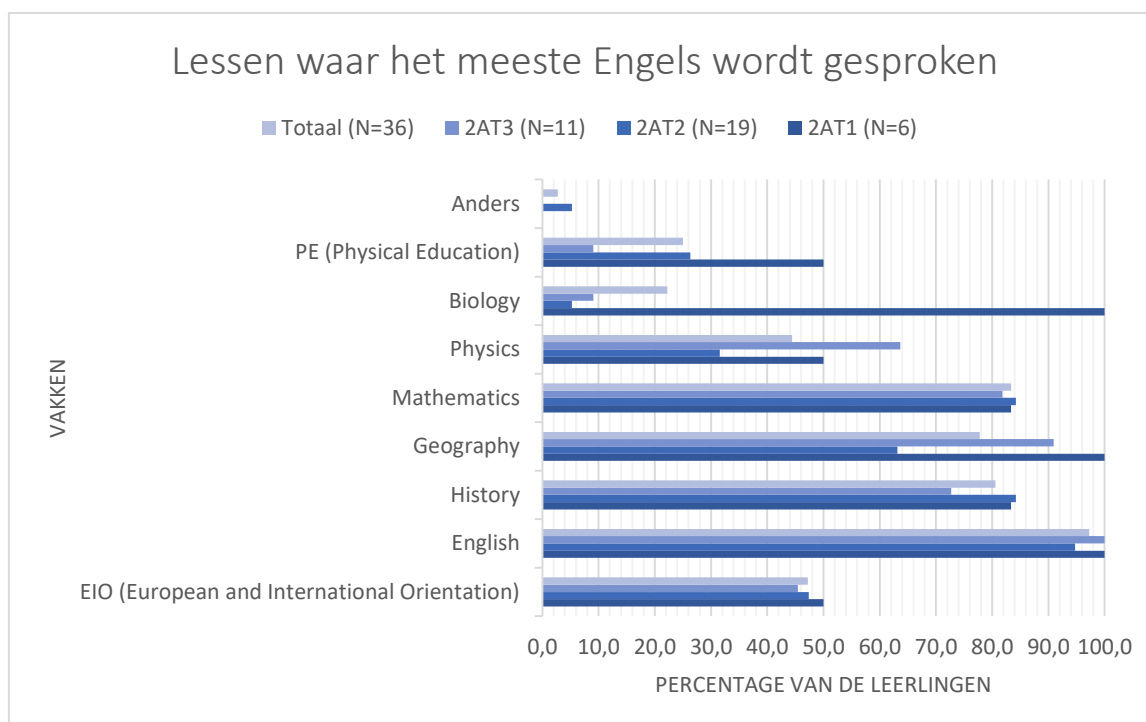
Vraag 10 gaf antwoord op de vraag waarom de leerlingen bij de lesgedeelten uit vraag 9 meer Nederlands spreken dan de overige lesgedeelten. 22,2% van de respondenten geeft aan Nederlands te spreken omdat de klasgenoten dit ook doen, dat het makkelijker is om met klasgenoten Nederlands te praten en omdat zij het vergeten.

5.2.1.10 Vraag 11: Bij welk(e) vak(ken) spreek je het meeste Engels?

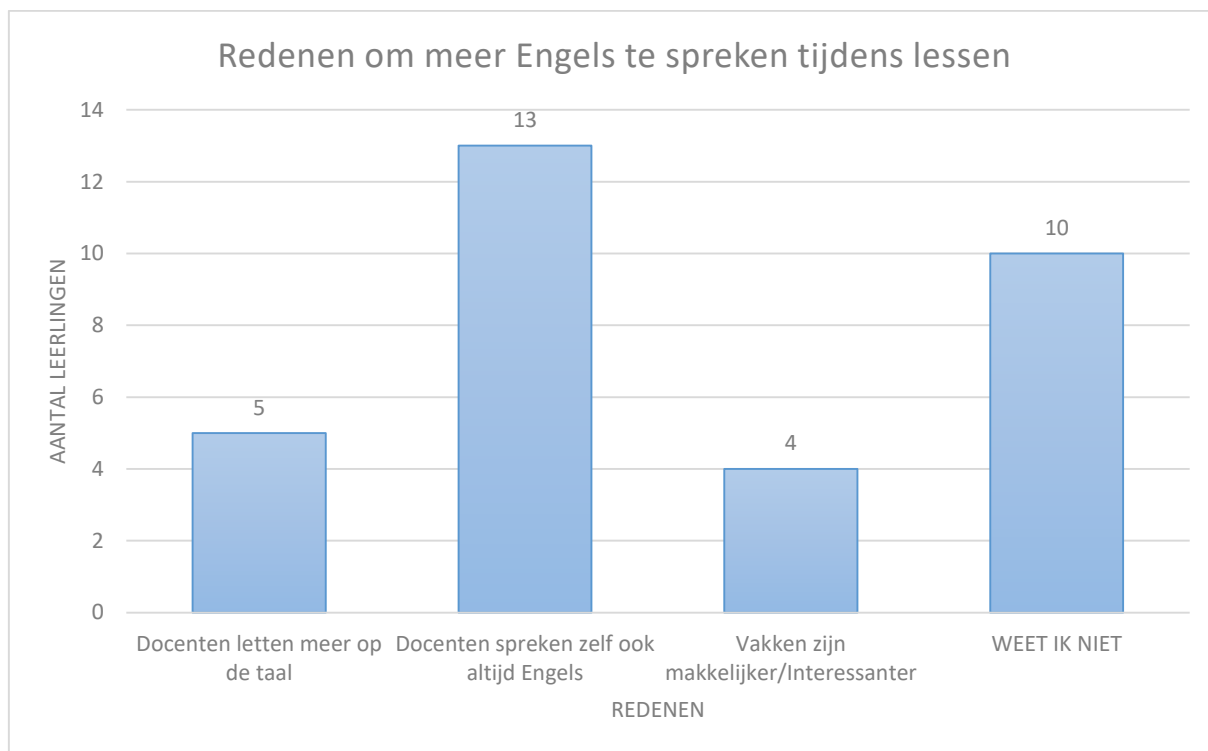
Ook is er een verschil voor de hoeveelheid Engels dat gesproken wordt per vak. Het meeste Engels wordt gesproken bij het vak English (97,2%). Verder is er een groot verschil tussen de klassen bij Biology. 100,0% van klas 2AT1 geeft aan het meeste Engels te spreken bij Biology, terwijl de klassen 2AT2 en 2AT3 veel lagere percentages hebben, respectievelijk 10,5% en 9,1%.

	2AT1 (N=6)	2AT2 (N=19)	2AT3 (N=11)	Totaal (N=36)
<i>EIO (European and International Orientation)</i>	3 (50,0%)	9 (47,4%)	5 (45,5%)	17 (47,2%)
<i>English</i>	6 (100,0%)	18 (94,7%)	11 (100%)	35 (97,2%)
<i>History</i>	5 (83,3%)	16 (84,2%)	8 (72,7%)	29 (80,6%)
<i>Geography</i>	6 (100,0%)	12 (63,2%)	10 (90,9%)	28 (77,8%)
<i>Mathematics</i>	5 (83,3%)	16 (84,2%)	9 (81,8%)	30 (83,3%)
<i>Physics</i>	3 (50,0%)	6 (31,6%)	7 (63,6%)	16 (44,4%)
<i>Biology</i>	6 (100,0%)	2 (10,5%)	1 (9,1%)	9 (25,0%)
<i>PE (Physical Education)</i>	3 (50,0%)	5 (26,3%)	1 (9,1%)	9 (25,0%)

5.2.1.11 *Vraag 12: Waarom spreek je bij dit vak/deze vakken meer Engels dan bij de andere vakken?*

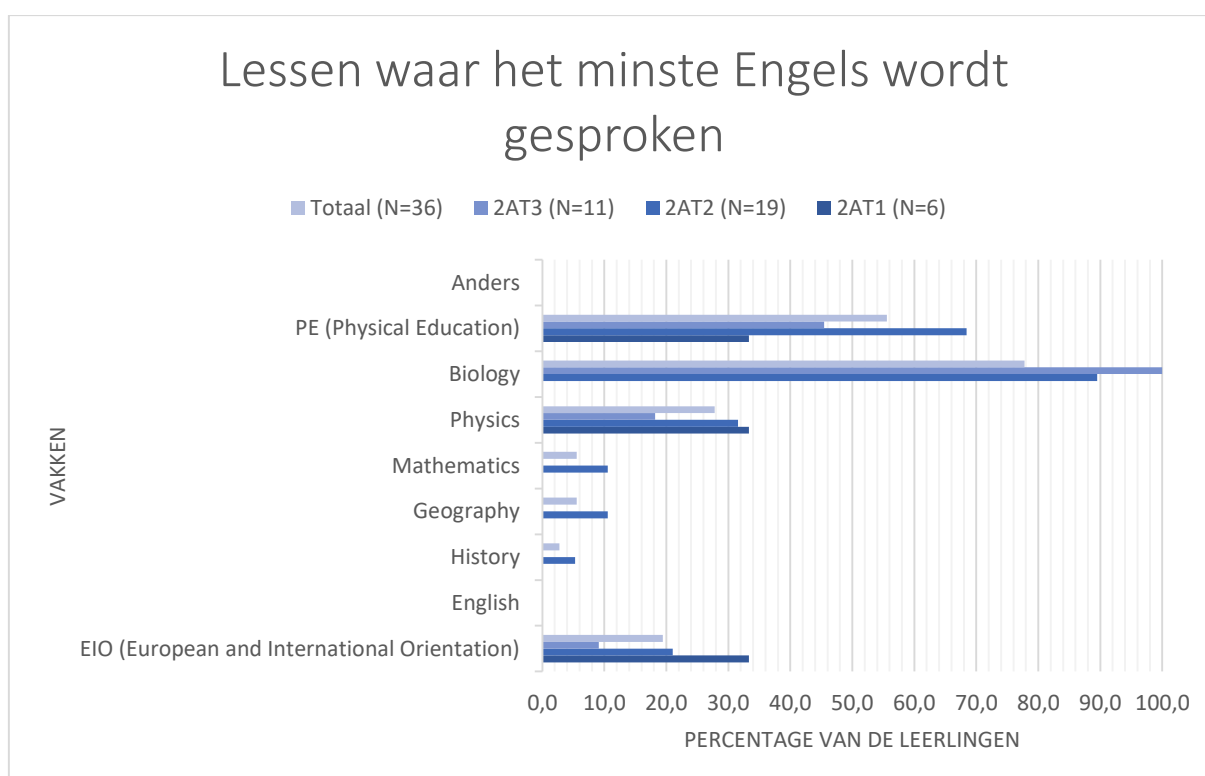
De reden om bij de bij de vorige vraag genoemde vakken meer Engels te spreken is voornamelijk dat er door de docenten van de desbetreffende vakken zelf ook altijd Engels gesproken wordt (36,1%). Ook geeft 27,8% van de leerlingen aan niet te weten wat de reden is om bij deze vakken meer Engels te spreken.

5.2.1.12 Vraag 13: Bij welk(e) vak(ken) spreek je het meeste Nederlands?

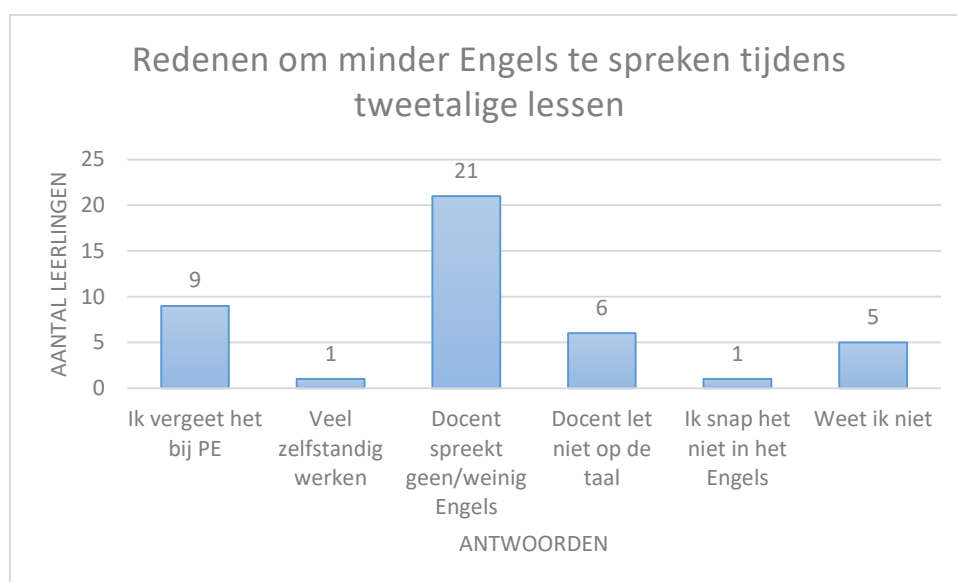
Het meeste Nederlands wordt door de leerlingen gesproken bij Biology (77,8%), Physical Education (55,6%) en Physics (27,8%). Bij Biology is er echter een groot verschil tussen de klassen. Ook bij het vak EIO wordt Nederlands gesproken (19,4%).

	2AT1 (N=6)	2AT2 (N=19)	2AT3 (N=11)	Totaal (N=36)
<i>EIO (European and International Orientation)</i>	2 (33,3%)	4 (21,1%)	1 (9,1%)	7 (19,4%)
<i>English</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)
<i>History</i>	0 (0,0%)	1 (5,3%)	0 (0,0%)	1 (2,8%)
<i>Geography</i>	0 (0,0%)	2 (10,5%)	0 (0,0%)	2 (5,6%)
<i>Mathematics</i>	0 (0,0%)	2 (10,5%)	0 (0,0%)	2 (5,6%)
<i>Physics</i>	2 (33,3%)	6 (31,6%)	2 (18,2%)	10 (27,8%)
<i>Biology</i>	0 (0,0%)	17 (89,5%)	11 (100%)	28 (77,8%)
<i>PE (Physical Education)</i>	2 (33,3%)	13 (68,4%)	5 (45,5%)	20 (55,6%)

5.2.1.13 *Vraag 14: Waarom spreek je bij dit vak/deze vakken meer Nederlands dan bij de andere vakken?*

Bij vraag 13 hebben de leerlingen geantwoord op de vraag bij welke vakken zij het meeste Nederlands te spreken. Vraag 14 was erop gericht inzicht te krijgen in de reden om bij deze vakken minder Engels te spreken. Van de respondenten geven 21 leerlingen aan dat de docent weinig tot geen Engels spreekt, dit komt overeen met 58,3%. Verder geven leerlingen aan bij PE vaak te vergeten dat ze Engels moeten spreken.

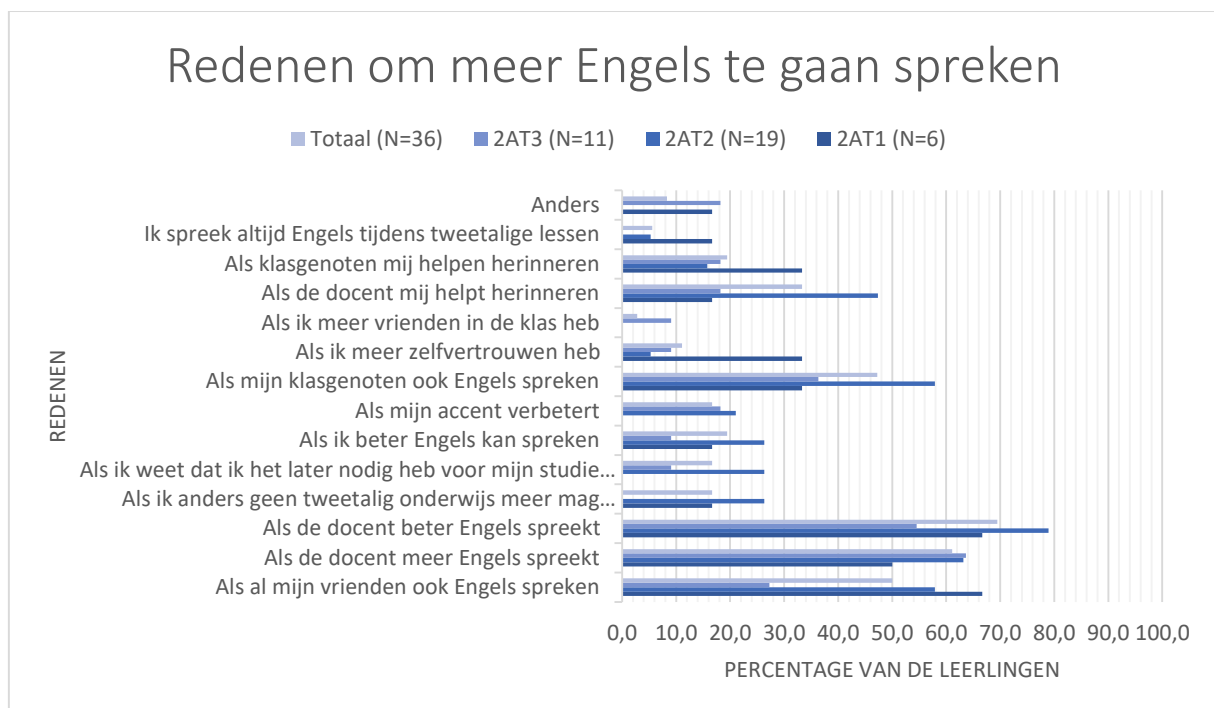

5.2.1.14 *Vraag 15: Wat zou jou stimuleren om meer Engels te spreken tijdens de tweetalige lessen?*

Vraag 15 geeft antwoord op de tweede [Deelvragen](#) van dit onderzoek. De leerlingen werd gevraagd wat hen zou stimuleren om meer Engels te spreken tijdens de tweetalige lessen. Leerlingen geven aan gestimuleerd te worden als de docent meer en beter Engels spreekt met respectievelijk 61,1% en 69,4%. Verder geven de leerlingen aan vooral gestimuleerd te worden als hun vrienden (50,0%) en klasgenoten (47,2%) ook Engels zouden spreken.

	2AT1 (N=6)	2AT2 (N=19)	2AT3 (N=11)	Totaal (N=36)
<i>Als al mijn vrienden ook Engels spreken</i>	4 (66,7%)	11 (57,9%)	3 (27,3%)	18 (50,0%)
<i>Als de docent meer Engels spreekt</i>	3 (50,0%)	12 (63,2%)	7 (63,6%)	22 (61,1%)
<i>Als de docent beter Engels spreekt</i>	4 (66,7%)	15 (78,9%)	6 (54,5%)	25 (69,4%)
<i>Als ik anders geen tweetalig onderwijs meer mag volgen</i>	1 (16,7%)	5 (26,3%)	0 (0,0%)	6 (16,7%)
<i>Als ik weet dat ik het later nodig heb voor mijn studie of baan</i>	0 (0,0%)	5 (26,3%)	1 (9,1%)	6 (16,7%)
<i>Als ik beter Engels kan spreken</i>	1 (16,7%)	5 (26,3%)	1 (9,1%)	7 (19,4%)

<i>Als mijn accent verbetert</i>	0 (0,0%)	4 (21,1%)	2 (18,2%)	6 (16,7%)
<i>Als mijn klasgenoten ook Engels spreken</i>	2 (33,3%)	11 (57,9%)	4 (36,4%)	17 (47,2%)
<i>Als ik meer zelfvertrouwen heb</i>	2 (33,3%)	1 (5,3%)	1 (9,1%)	4 (11,1%)
<i>Als ik meer vrienden in de klas heb</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	1 (9,1%)	1 (2,8%)
<i>Als de docent mij helpt herinneren</i>	1 (16,7%)	9 (47,4%)	2 (18,2%)	12 (33,3%)
<i>Als klasgenoten mij helpen herinneren</i>	2 (33,3%)	3 (15,8%)	2 (18,2%)	7 (19,4%)
<i>Ik spreek altijd Engels tijdens tweetalige lessen</i>	1 (16,7%)	1 (5,3%)	0 (0,0%)	2 (5,6%)

5.2.1.15 *Vraag 16: Als je in deze vragenlijst iets gemist hebt, mag je dit hieronder vermelden. Ook mag je overige opmerkingen die je wilt maken over dit onderwerp hier opschrijven.*

Een aantal leerlingen uit 2AT2 en 2AT3 geeft aan het vervelend te vinden dat de Biology docent zelf weinig tot geen Engels spreekt.

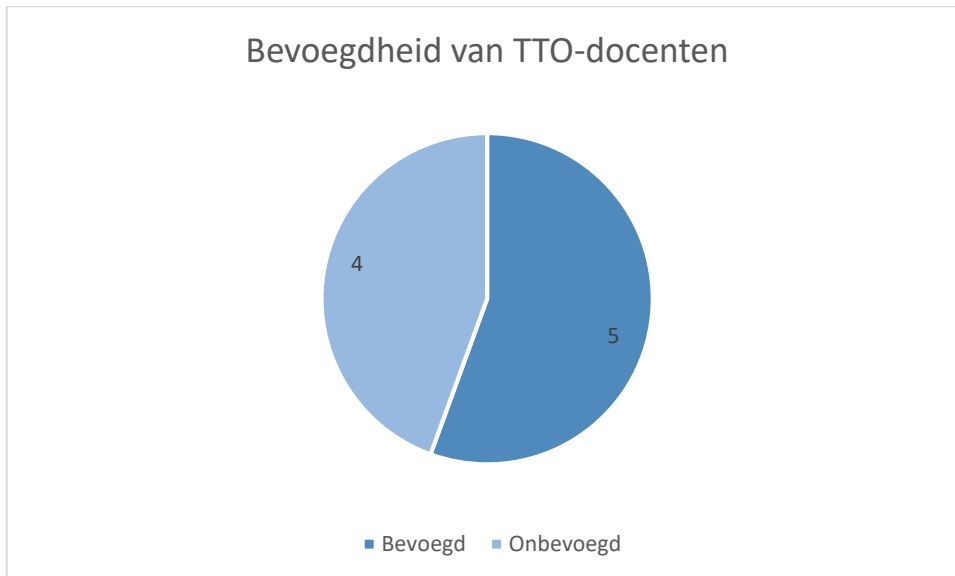
- Ik vind het een beetje apart en vervelend dat mijn biologie leraar zelf geen/weinig Engels spreekt, want ik doe wel TTO, dus dan verwacht ik wel dat als ik Engelse boeken en lessen heb, ik ook Engelse uitleg krijg
- I really don't like mr. bio
- Mr bio praat Nederlands tegen ons. En legt bijna alles uit in het Nederlands. Maar uiteindelijk moeten wij de toets maken en leren in het Engels. Dus dat vind ik niet zo fijn.

5.2.2 Vragenlijst – Engels spreken tijdens tweetalige lessen – docenten

Negen van de zeventien benaderde docenten hebben de vragenlijst ingevuld. Deze docenten hadden verschillende vakachtergronden. Deze zijn terug te vinden in de bijlage 4: [Vragenlijst – Engels spreken tijdens de tweetalige lessen – docenten](#).

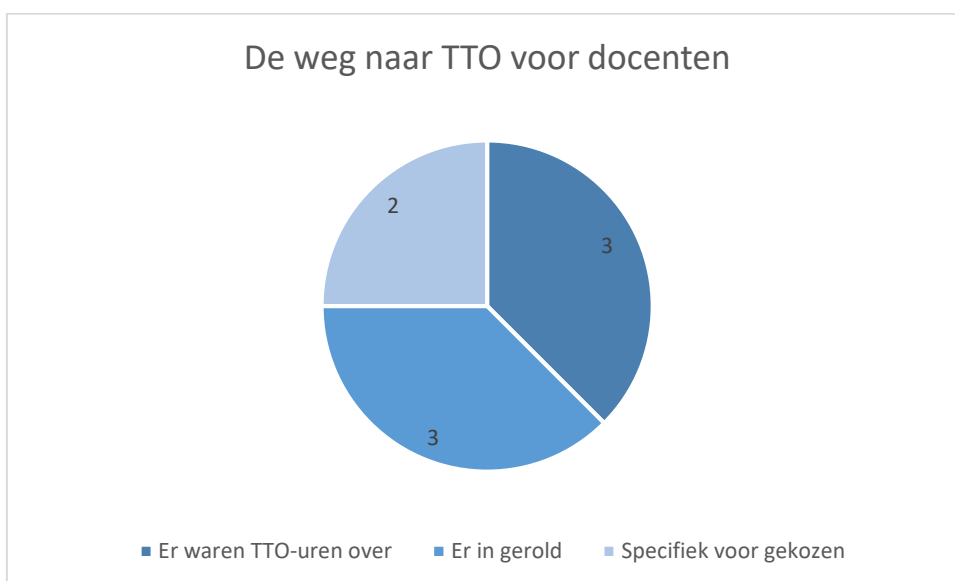
5.2.2.1 Vraag 3: Ben je bevoegd om in het TTO les te geven?

Van de respondenten heeft 55,6% de bevoegdheid om in het TTO les te geven. De overige 44,4% heeft geen speciale bevoegdheid voor het TTO.

5.2.2.2 Vraag 4: Hoe ben jij in het tweetalig onderwijs terecht gekomen?

Van de respondenten geeft 25,0% aan specifiek voor het tweetalig onderwijs te hebben gekozen. De overige docenten (75,0%) geeft aan in het TTO te zijn gerold of dat dit de enig beschikbare uren waren.

5.2.2.3 Vraag 5: Hoe zou jij de volgende aspecten van jouw handelen beoordelen?

De docenten geven aan dat hun eigen niveau van Engels te beoordelen met een ruim voldoende tot goed. De hoeveelheid Engels die zij spreken tijdens de lessen beoordelen zij gemiddeld gezien met goed tot uitmuntend. De docenten vinden gemiddeld dat zij de leerlingen goed helpen herinneren aan het spreken van Engels tijdens de lessen. Zij beoordelen zichzelf met ruim voldoende in de mate waarin zij de leerlingen verbeteren op het gebruik van Engels.

(N=9)	Onvoldoende (1)	Matig (2)	Voldoende (3)	Ruim vold. (4)	Goed (5)	Uitmuntend (6)	Rekenkundig gemiddelde	Standaard afwijking
Het niveau van Engels van de docent	0 (0,0%)	1 (11,1%)	1 (11,1%)	1 (11,1%)	5 (55,6%)	1 (11,1%)	4,4	1,2
De hoeveelheid Engels dat de docent spreekt	0 (0,0%)	0 (0,0%)	1 (11,1%)	0 (0,0%)	3 (33,3%)	5 (55,6%)	5,3	1,0
De mate waarin de docent de leerlingen helpt herinneren aan het Engels spreken	0 (0,0%)	0 (0,0%)	2 (22,2%)	0 (0,0%)	3 (33,3%)	4 (44,4%)	5,0	1,2
De mate waarin de docent de leerlingen verbetert in het gebruik van de Engelse taal	0 (0,0%)	1 (11,1%)	2 (22,2%)	3 (33,3%)	2 (22,2%)	1 (11,1%)	4,0	1,2

5.2.2.4 Vraag 6: Hoe zou jij de volgende aspecten uit het handelen van de leerlingen uit 2AT beoordelen?

De docenten vinden het niveau van Engels van de leerlingen gemiddeld gezien voldoende tot ruim voldoende en de hoeveelheid Engels dat zij spreken ruim voldoende tot goed.

(N=9)	Onvoldoende (1)	Matig (2)	Voldoende (3)	Ruim vold. (4)	Goed (5)	Uitmuntend (6)	Rekenkundig gemiddelde	Standaard afwijking
Het niveau van Engels onder de leerlingen	0 (0,0%)	2 (22,2%)	2 (22,2%)	2 (22,2%)	3 (33,3%)	0 (0,0%)	3,7	1,2
De hoeveelheid Engels dat de leerlingen spreken tijdens de lessen	0 (0,0%)	1 (11,1%)	2 (22,2%)	1 (11,1%)	4 (44,4%)	1 (11,1%)	4,2	1,3

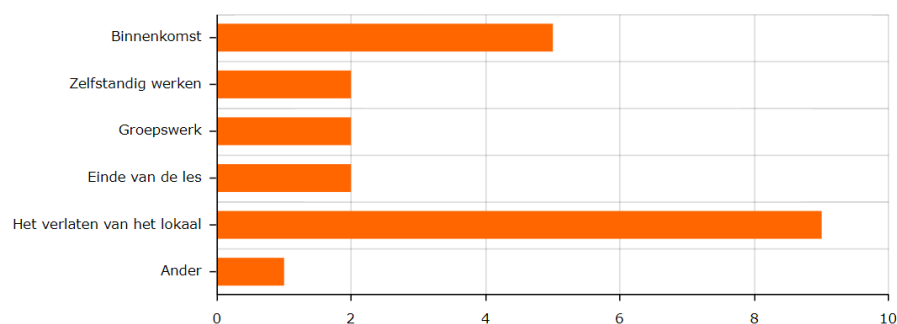
5.2.2.5 Vraag 7: Wat denk jij dat voor de leerlingen uit 2AT de grootste redenen zijn om minder of geen Engels te spreken tijdens tweetalige lessen?

De docenten hebben verschillende ideeën over de redenen waarom leerlingen minder of geen Engels spreken tijdens de tweetalige lessen. De rekenkundig gemiddelden liggen dicht bij elkaar, maar de docenten vooral dat de leerlingen onzeker zijn over de beheersing van de Engelse taal. De docenten denken het voor de leerlingen geen reden is om minder Engels te spreken als de docent ook niet altijd Engels spreekt. De docenten van de 2AT klassen gaven de verschillende redenen nummers van 1 tot en met 7. Hierbij was 1 de grootste reden om minder Engels te spreken en 7 de minste reden om Engels te spreken. Hoe lager de onderstaande rekenkundige gemiddelden, hoe meer dit door de docenten als reden wordt gezien voor de leerlingen om minder Engels te spreken.

(N=9)	Rekenkundig gemiddelde	Standaard afwijking
De leerlingen hebben een klassencultuur ontwikkelt waar het gebruikelijk is om te schakelen naar het Nederlands zodra de docent niet oplet.	3,4	2,1
De leerlingen beheersen de taal niet voldoende om zich te kunnen uiten.	3,9	2,2
De leerlingen zijn onzeker over hun beheersing van de Engelse taal.	3,1	1,9
De leerlingen worden er (nog) niet op afgerekend.	3,8	1,6
De leerlingen hebben er geen zin in.	4,8	2,2
De leerlingen vergeten dat ze Engels moeten spreken.	3,6	2,4
De docent spreekt ook niet altijd/geen Engels tijdens de les.	5,4	1,2

5.2.2.6 Vraag 8: Welk(e) gedeelte(n) van de les spreken de leerlingen van 2AT het minste Engels tijdens jouw lessen?

De docenten geven aan dat de leerlingen het minste Engels spreken tijdens het verlaten van het lokaal (100%) en bij binnenkomst (55,6%).

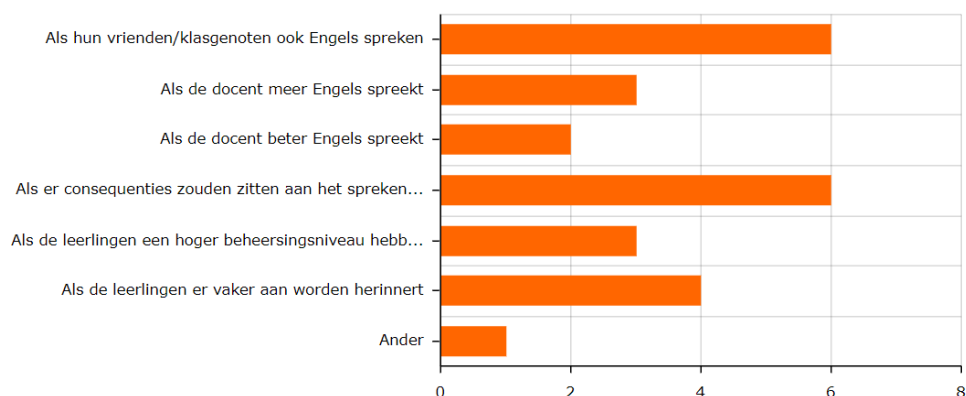

5.2.2.7 Vraag 9: Wat denk jij dat de reden is dat leerlingen uit 2at op deze momenten/dit moment minder Engels spreken?

De docenten geven aan dat de leerlingen bij het verlaten van het lokaal niet meer denken dat ze Engels moeten spreken. Ook geven zij aan dat tijdens bijvoorbeeld het groepswork ze niet met de docent spreken en dat de leerlingen dat uit gemak Nederlands gaan spreken.

Vraag 10: Wat denk jij dat leerlingen uit 2AT zal stimuleren om meer Engels te spreken tijdens de tweetalige lessen?

	(N=9)
Als de klasgenoten/vrienden ook Engels spreken	6 (66,7%)
Als de docent meer Engels spreekt	3 (33,3%)
Als de docent beter Engels spreekt	2 (22,2%)
Als er consequenties zouden zitten aan het spreken van Nederlands	6 (66,7%)
Als de leerlingen een hoger beheersingsniveau hebben bereikt	3 (33,3%)
Als de leerlingen er vaker aan worden herinnert	4 (44,4%)
Als de leerlingen wordt uitgelegd wat de reden is dat ze Engels moeten spreken	1 (11,1%)

5.2.2.8 Vraag 12: Hoe denk jij dat de leerlingen in het TTO het beste gestimuleerd kunnen worden om Engels te spreken tijdens de tweetalige lessen?

- Ik denk dat de we onder de leerlingen een mindset moeten stimuleren waarin gewoon 'altijd' Engels wordt gesproken tijdens tweetalige lessen. Misschien ook consequenties aangezien de leerlingen zelf voor TTO hebben gekozen.
- Presentaties geven van goed afgebakken opdrachten.
- Bemoedigen dat het goed gaat, geduldig zijn, vaker eraan herinneren dat ze écht Engels moeten praten tegen elkaar, op de gangen en als ze een mail schrijven. Stimuleren dat ze bijvoorbeeld ook Engels praten in de groepswhatsapp.
- Misschien door het visueel te maken hoe vaak zij zich verspreken of Nederlands gebruiken bv. door een soort foaienpot met daarin 5 cent voor elke verspreking.
- CLIL
- Vanaf het begin heel strak zijn in het gebruik en ook de docenten niet schakelen na de herfst.

- Positieve benadering, veel complimenten, stimuleren door veel internationale contexten gebruiken waardoor de leerlingen zich moeten aanpassen en niet naar NL kunnen switchen. Veilig leerklimaat waardoor iedereen zich op hun gemak voelt om van zich te laten horen.
- Via een goed volgsysteem zoals we dat nu hebben. Nu moet iedereen het nog doen.
- Het is een combinatie van factoren dat van belang is. Het belangrijkste is consequent, duidelijk zijn en een band hebben met de leerlingen. Daarnaast een klassenbrede beoordeling en afspraken vanuit de coördinator.

5.3 Analyse

5.3.1 Resultaten vragenlijst

De vragenlijst is onder drie klassen 2AT verspreid. Van de 65 leerlingen hebben 36 de vragenlijst ingevuld. Er waren veel zieken in de twee klassen die tijdens mijn les de vragenlijst invulde en de derde klas zou dit tijdens de mentorles doen, maar dit werd steeds vergeten. Klas 2AT1 heeft daarom zeer weinig respondenten.

Een aantal opvallende zaken kwam uit de vragenlijst naar voren. Ten eerste zegt 80% van de leerlingen voor tweetalig te hebben gekozen omdat het hen zal helpen in de toekomst. Geen enkele leerling gaf aan voor tweetalig onderwijs te hebben gekozen omdat dit van hun ouders moest. Verder zijn er nog een aantal overige redenen. Eén leerling geeft aan voor TTO te hebben gekozen omdat zijn vrienden ook gingen en een tweede leerling gaf aan dat er geen regulier atheneum op Van der Capellen SG wordt aangeboden.

Twee leerlingen lijken een externe motivatie te hebben voor het kiezen van TTO, een leerling is TTO gaan doen omdat vrienden TTO gingen doen, en één leerling is TTO-atheneum gaan doen omdat er geen regulier atheneum op Van der Capellen SG wordt aangeboden. De motivatie van deze leerlingen is dus geïdentificeerde regulatie zoals beschreven door Ryan & Deci (2000). De leerlingen hebben TTO gekozen met oog op de toekomst, niet omdat ze dit op dit moment als relevant en interessant ervaren.

Tot zo ver de motivatie om voor TTO te kiezen. De leerlingen hebben ook vragen beantwoord over het Engels spreken met klasgenoten. Er wordt door 36,1% (13 leerlingen) van de leerlingen aangegeven dat zij het lastig vinden om Engels te spreken met de klasgenoten. Veel van deze leerlingen schreven dat zij makkelijk even in het Nederlands op elkaar reageren. Toch geeft 44,4% (16 leerlingen) aan het spreken van Engels met de klasgenoten wel prima of leuk te vinden. Eén leerling gaf aan af en toe herinnert te moeten worden aan het spreken van Engels met klasgenoten.

Er zijn twee redenen die meer dan 50,0% van de leerlingen aangaf om minder of geen Engels te spreken tijdens tweetalige lessen. De eerste met 61,1% van de leerlingen is dat zij vergeten om Engels te spreken. De leerlingen geven dus in grote mate aan dat zij vergeten om Engels te spreken. Dit kan verschillende redenen hebben.

De tweede reden die met kop en schouders boven de overige redenen uitsteekt met 55,6% is dat de leerlingen geen of minder Engels spreken omdat de medeleerlingen geen Engels spreken.

Als antwoord op de eerste deelvraag 'Waarom gebruiken leerlingen uit klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 weinig doeltaal als voertaal tijdens de tweetalige lessen?', kan dus gesteld worden dat de leerlingen vergeten om Engels te spreken tijdens deze lessen en dat zij minder Engels spreken omdat hun vrienden en klasgenoten ook geen Engels spreken.

Ook opvallend is dat 11 leerlingen, 30,6% aangeven minder of geen Engels te spreken omdat de docent ook geen Engels spreekt.

Verder zijn er per klas verschillen te zien onder de redenen om minder tot geen Engels te spreken tijdens de tweetalige lessen. Hieronder een overzicht van de opvallende verschillen per klas.

De docent spreekt ook geen Engels	2AT1	16,7%
	2AT2	42,1%
	2AT3	18,2%
Ik spreek altijd Engels	2AT1	33,3%
	2AT2	5,3%
	2AT3	9,1%
Er wordt om mij heen geen Engels gesproken door mijn medeleerlingen	2AT1	33,3%
	2AT2	68,4%
	2AT3	45,5%

Opvallend is dat een hoog percentage van de leerlingen uit 2AT2 aangeeft dat het voor hen een belangrijke reden is om minder Engels te spreken als de docent zelf geen Engels spreekt. Verder geeft uit 2AT1 een hoger percentage aan altijd Engels te spreken. Dit is relatief aangezien maar 6 leerlingen uit 2AT1 de vragenlijst hebben ingevuld en daarmee dus 2 van de 6 leerlingen dit hebben ingevuld. Hiernaast geeft 2AT2 in hogere mate aan gevoelig te zijn voor de medeleerlingen die geen Engels spreken en het vergeten van Engels spreken.

Door de leerlingen wordt het meeste Engels gesproken tijdens de instructie (66,7%), het nabespreken van opdrachten (63,9%) en de start van de les (58,3%). Het minste Engels wordt gesproken tijdens het verlaten van het lokaal (50,0%), de binnenkomst in het lokaal (44,4%), groepswork (33,3%) en tijdens het zelfstandig werken (30,6%). De reden voor leerlingen om tijdens bepaalde delen meer Engels te spreken is dat de docent dan betrokken is bij de communicatie. Vaak zijn deze lesdelen klassikaal of wordt er expliciet op gelet of er Engels wordt gesproken. Op de momenten dat er weinig Engels wordt gesproken, komt dit doordat de docent niet betrokken is, omdat de leerlingen er niet aan worden herinnerd en omdat de leerlingen ervaren dat veel klasgenoten ook geen Engels spreken.

Ook is er een verschil in het spreken van Engels per vak. De leerlingen geven aan dat er het meeste Engels wordt gesproken bij English. Het vak Physical Education (PE) scoort in vergelijking met de andere TTO-vakken laag. Leerlingen geven aan minder Engels te spreken bij PE, omdat er vaak iets uit reactie wordt geroepen en dit dan vaak in het Nederlands gebeurt. Zij vergeten bij PE Engels te spreken. De leerlingen geven verschillende redenen om meer Engels te spreken tijdens bepaalde vakken. Zo geven zij bijvoorbeeld aan dat er beter op het spreken van Engels wordt gelet, dat de docent zelf beter of meer Engels spreekt of dat het lastig is om Engels te spreken als er veel tijd is om zelfstandig te werken. Verder wordt er vier keer aangegeven dat het makkelijker is om Engels te spreken als het vak interessant is en je dus beter geconcentreerd bent en wordt er drie keer aangegeven dat er meer Engels wordt gesproken bij 'makkelijke' vakken, aangezien je begrijpt waar het over gaat.

Opvallend is dat er een aanzienlijk verschil is tussen de verschillende klassen. Uit klas 2AT1 geeft 100,0% van de respondenten aan het meeste Engels te spreken bij Biology, terwijl dit in de klassen

2AT2 en 2AT3 respectievelijk 5,3% en 9,1% is. Verder geven deze twee klassen met 89,5% en 100,0% aan het minste Engels te spreken bij Biology. Uit klas 2AT1 is er geen enkele respondent die aangeeft het minste Engels te spreken bij Biology. Dit enorme verschil kan verklaard worden door de verschillende docenten die lesgeven aan deze klassen. De klassen 2AT2 en 2AT3 hebben dezelfde docent voor Biology en uit de reacties van de leerlingen blijkt dat deze docent niet tot nauwelijks Engels spreekt tijdens de lessen. De leerlingen geven aan dit vervelend te vinden, aangezien zij de toets wel in het Engels moeten maken en de lesstof moeilijk aan de toetsen kunnen koppelen. Klas 2AT1 daarentegen heeft een andere Biology-docent en geeft juist aan veel Engels te spreken tijdens Biology.

Ten slotte gaven de leerlingen antwoord op de vraag wat hen zou stimuleren om meer Engels te spreken tijdens de tweetalige lessen. Van de respondenten geeft 69,4% van de leerlingen aan meer Engels te spreken als de docent beter Engels spreekt en 61,1% geeft aan dit te doen als de docent meer Engels spreekt. Opvallend is dat er weinig verschil is tussen de klassen. Ook klas 2AT1 waarbij de Biology docent wel Engels spreekt, geeft met 66,7% aan dat zij gestimuleerd zouden worden als de docenten beter Engels spreken.

Leerlingen denken ook gestimuleerd te worden als hun vrienden (50,0%) en klasgenoten (47,2%) meer Engels spreken. Ook geeft 33,3% van de respondenten aan meer Engels te spreken als de docent hen regelmatig helpt herinneren.

Het antwoord op de tweede deelvraag 'Wat hebben de leerlingen uit klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 nodig om meer gebruik te maken van de doeltaal als voertaal tijdens tweetalige lessen?' is volgens de leerlingen dus docenten die meer en beter Engels spreken, een regelmatige herinnering om Engels te spreken en een klassenklimaat waarin de klasgenoten en vrienden ook Engels spreken.

Dit geeft ook gedeeltelijk antwoord op de derde deelvraag 'Wat kan ik als docent veranderen om de leerlingen uit de klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 te simuleren in het gebruik van de doeltaal als voertaal tijdens tweetalige lessen?'. Als docent kan ik dus mijn niveau van Engels opschroeven, meer Engels spreken tijdens de les en de leerlingen vaker herinneren aan het spreken van Engels.

5.3.2 Resultaten vragenlijst docenten

Uit de vragenlijst voor de TTO-docenten van de klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 kwam ook een aantal opvallende zaken naar voren. Ten eerste heeft 44,4% van de respondenten geen speciale bevoegdheid om in TTO les te geven. Ten tweede geeft maar 25,0% van de respondenten aan er specifiek voor te hebben gekozen om in het TTO les te geven. De overige docenten geven aan erin te zijn gerold (37,5%) of dat er uitsluitend nog TTO-uren beschikbaar waren in de formatie (37,5%).

Verder is het opvallend dat één docent zichzelf een matig niveau van de Engelse taal toeschrijft. Dit is tevens de docent die volgens de leerlingen geen Engels spreekt tijdens de lessen. Deze docent geeft tevens wel aan voldoende Engels te spreken tijdens de tweetalige lessen. Afgaand op de reacties van de leerlingen is het een interessant antwoord dat deze docent geeft. De vraag rijst of deze docent genoeg voorlichting over het werken in TTO heeft gehad. Van de overige docenten geeft 77,8% een ruim voldoende, goed of uitstekende beheersing van de Engelse taal te hebben. Zij geven ook aan met 88,9% dat de hoeveelheid Engels dat zij tijdens de lessen spreken goed (33,3%) of zelfs uitstekend (55,6%) is. De docenten geven dus over het algemeen aan ruim voldoende tot goed tevreden te zijn over het niveau van Engels dat zij spreken, terwijl de leerlingen duidelijk aangeven gestimuleerd te worden als het niveau van Engels van de docenten beter wordt en zij meer Engels spreken. De leerlingen verwachten gebaseerd op deze resultaten meer van de docenten dan de

docenten kunnen bieden. De docenten zouden meer bewust moeten zijn op het spreken van Engels en geen enkel woord Nederlands meer moeten spreken tijdens de tweetalige lessen. Tevens zouden de docenten ook bijgeschoold kunnen worden om het niveau van Engels tot het volgende level te tillen.

Verder geven de docenten gemiddeld aan de leerlingen in goede mate de leerlingen helpen herinneren aan het spreken van Engels tijdens de tweetalige lessen. De leerlingen daarentegen gaven aan dat dit volgens hen nog wel wat vaker mag gebeuren.

Het tweede gedeelte van het antwoord op de derde deelvraag 'Wat kan ik als docent veranderen om de leerlingen uit 2AT1, 2AT2 en 2AT3 te stimuleren in het gebruik van de doeltaal als voertaal?' kan hieruit geformuleerd worden. Persoonlijk kan ik zorgen dat mijn eigen niveau van Engels beter wordt en dat ik meer Engels spreek tijdens de tweetalige lessen. Nu is het zo dat ik persoonlijk geen woord Nederlands spreek tijdens de tweetalige lessen in de tweede klassen, dus voor mijzelf geldt vooral het eerste advies. Verder zal ik de leerlingen met meer regelmaat aan moeten spreken op het gebruik van de Engelse taal. De focus zal hierbij liggen op de momenten waarin ikzelf niet betrokken ben in de communicatie.

Verder is het opvallend dat de twee wiskundeleraars een aanzienlijk lagere score toekent aan de hoeveelheid Engels dat door de leerlingen gesproken wordt ten opzichte van de overige docenten. Eerder gaven de leerlingen een aantal keer aan dat er bij 'makkelijke vakken meer Engels wordt gesproken, omdat de leerlingen de stof goed volgen'. Er kan wellicht een verband zijn tussen de hoeveelheid Engels die bij het vak wiskunde wordt gesproken en de moeilijkheidsgraad van dit vak voor de leerlingen. Dit is echter niet te concluderen uit dit onderzoek.

Hiernaast beoordeelt ook een Biology docent het niveau en de hoeveelheid Engels van de leerlingen matig. Wel is dit de docent die door de leerlingen beoordeeld wordt als een docent die weinig Engels spreekt. De beoordeling zal dus zeker gekleurd zijn door het feit dat de leerlingen Nederlands spreken als reactie op de Nederlandssprekende docent.

Van de respondenten onder de TTO-docenten denkt 66,7% dat de leerlingen uit 2AT vooral gestimuleerd zullen worden in het spreken van Engels als hun vrienden of klasgenoten ook Engels zouden spreken. Hetzelfde percentage docenten denkt dat de leerlingen gestimuleerd zouden worden als er consequenties zouden zitten aan het nalaten van Engels spreken tijdens tweetalige lessen.

Ook geeft 33,3% van de docenten aan dat de leerlingen meer gestimuleerd worden als de docent meer Engels spreekt en 22,2% denkt dit als de docent beter Engels spreekt. Het beeld van de docenten op deze punten komt niet overeen met de mening van de leerlingen op deze punten. Verder geven de docenten een aantal keer aan dat er een klassencultuur gevormd moet worden door consequentie en duidelijke afspraken waarin de leerlingen onderling altijd Engels spreken. Dit kan worden gestimuleerd door veel samenwerkings- en CLIL-opdrachten.

6 Conclusie en discussie

6.1 Conclusie

De resultaten uit de vragenlijsten van de leerlingen en docenten geven gezamenlijk antwoord op de verschillende deelvragen.

Als antwoord op de eerste deelvraag ‘Waarom gebruiken leerlingen uit klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 weinig doeltaal als voertaal tijdens de tweetalige lessen?’, kan vanuit de resultaten gesteld worden dat de leerlingen vergeten om Engels te spreken tijdens deze lessen en dat zij minder Engels spreken omdat hun vrienden en klasgenoten ook geen Engels spreken. De laatstgenoemde reden komt overeen met de redenen die de literatuur aandraagt. Westhoff (2008, p. 18) stelt bijvoorbeeld dat het gebruiken in de interactie van de vreemde taal zeer belangrijk is voor het verwerven van de nieuwe taal.

Het vierde component in de theorie van Krashen (1981) geeft als een van de redenen om minder Engels te spreken een ‘gebrek aan aanbod van de Engelse taal door de omgeving’. In de klassen 2AT geven veel leerlingen aan geen Engels te spreken omdat de klasgenoten dat ook niet doen. De klasgenoten zijn dus de omgeving en het gebrek aan Engels stimuleert de leerlingen niet.

De eerste reden die de leerlingen aandragen, dat zij vergeten om Engels te spreken, lijkt niet overeen te komen met de redenen die in de literatuur worden genoemd. Het lijkt voor de leerlingen te gaan om een gebrek aan bepaalde routine om altijd Engels te spreken. De twee redenen lijken verband te houden, aangezien zij een aantal keer duidelijk samen genoemd worden.

Het antwoord op de tweede deelvraag ‘Wat hebben de leerlingen uit klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 nodig om meer gebruik te maken van de doeltaal als voertaal tijdens tweetalige lessen?’ is volgens de leerlingen dat zij het nodig hebben dat docenten meer en beter Engels spreken, hen regelmatig herinneren om Engels te spreken en een klassenklimaat creëren waarin de klasgenoten en vrienden ook Engels spreken. Ook geeft een groot gedeelte van de leerlingen aan het begin en verlaten van de les niet als ‘deel van de les’ te zien, en spreken zij op deze momenten weinig Engels.

Gekoppeld met de literatuur kunnen wij stellen dat er een gebrek aan aanbod van de Engelse taal is in de omgeving, niet alleen door de leerlingen, zoals geconcludeerd uit de eerste deelvraag, maar ook door de docenten. Tevens is er voor de leerlingen ontoereikende feedback en reflectie, aangezien zij aangeven meer herinnerd te willen worden. Verder geeft een heel aantal leerlingen aan dat het begin en einde van de les niet als verplicht wordt gezien om Engels te spreken, dit is niet een duidelijke reden, maar er komt wel een bepaalde onwetendheid of onduidelijkheid bij de leerlingen naar voren.

De antwoorden van de tweede en derde deelvraag overlappen elkaar enigszins. De derde deelvraag luidt: ‘Wat kan ik als docent veranderen om de leerlingen uit de klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 te simuleren in het gebruik van de doeltaal als voertaal tijdens tweetalige lessen?’. Als docent kan ik dus mijn niveau van Engels opschroeven, meer Engels spreken tijdens de les en de leerlingen vaker herinneren aan het spreken van Engels. Nu is het zo dat ik persoonlijk geen woord Nederlands spreek tijdens de tweetalige lessen in de tweede klassen, dus voor mijzelf geldt vooral het eerste advies. Verder zal ik de leerlingen met meer regelmaat aan moeten spreken op het gebruik van de Engelse taal. De focus zal hierbij liggen op de momenten waarin ikzelf niet betrokken ben in de communicatie. Dit komt overeen met de literatuur dat er voldoende aanbod van de Engelse taal door de omgeving moet zijn, inclusief genoeg oefenmomenten, feedback en reflectie.

De hoofdvraag luidt: 'In hoeverre kan ik als wiskunde docent in het TTO leerlingen uit de tweetalige atheneumklassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3, op Van der Capellen SG stimuleren om Engels als voertaal te gebruiken in de onderlinge communicatie van de leerlingen?'. Het antwoord op de hoofdvraag kan geformuleerd worden uit de antwoorden op de verschillende deelvragen. Als docent in het TTO is het belangrijk om aandacht te schenken aan de volgende punten om de leerlingen van 2AT te stimuleren om Engels te spreken tijdens mijn lessen:

- De leerlingen hebben voldoende aanbod van de Engelse taal nodig door de omgeving, zowel van de medeleerlingen als de docent
- De leerlingen hebben een toereikende verwerking van de Engelse taal, voldoende oefenmomenten, feedback en reflectie nodig
- De leerlingen hebben een bepaalde routine om uitsluitend Engels te spreken nodig
- De leerlingen moeten op de hoogte zijn van de afspraken rondom het Engels spreken

Het eerste punt houdt in dat ik mijn Engels actief moet verbeteren en de leerlingen een ruime woordenschat aan moet bieden. Hiernaast houdt dit in dat ik de leerlingen moet stimuleren om onderling Engels te spreken door hier een routine van te maken en hen steeds opnieuw te herinneren aan het spreken van Engels, juist tijdens momenten dat ik als docent niet betrokken ben.

Het tweede punt houdt in dat ik als docent de leerlingen veel tekstuele samenwerkingsopdrachten aan moet bieden om hen voldoende verwerking van de Engelse taal te geven. De didactiek die achter deze opdrachten ligt staat beschreven in de theorie als CLIL. Verder moet ik de leerlingen actief blijven verbeteren en aanmoedigen in het spreken van Engels.

Het derde punt geeft aan dat de leerlingen routine nodig hebben. Als docent kan ik helpen deze routine op te bouwen door hen steeds weer te wijzen op het spreken van Engels.

Ten slotte beschrijft het vierde punt dat de leerlingen op de hoogte moeten zijn van afspraken in het TTO. Concreet betekent dit voor mij dat ik duidelijke afspraken met de leerlingen en eventueel de TTO-coördinator moet maken over de momenten waarop Engels gesproken moet worden. Uit de resultaten blijkt dat de leerlingen vooral geïnformeerd moeten worden over het feit dat zij bij binnenkomst en verlaten van het lokaal ook Engels dienen te spreken.

Al met al heb ik als docent grote invloed op de mate waarin de leerlingen Engels spreken tijdens de tweetalige lessen. Toch is mijn invloed ook beperkt en is het belangrijk de leerlingen bewust te maken van het feit dat zij onderling een klassencultuur in stand houden waarin Nederlands gesproken wordt.

6.2 Discussie

Dit onderzoek is uitgevoerd onder de leerlingen van 2AT. Deze onderzoeksgroep bestaat uit 65 leerlingen. Uiteindelijk hebben 36 van deze leerlingen, dus 55,4%, de vragenlijst daadwerkelijk ingevuld. Dit zijn meer dan de helft van de leerlingen, wat het een redelijk betrouwbaar onderzoek maakt. Toch kunnen er grote verschillen zitten met de andere 44,6% van de leerlingen. De getrokken conclusies zijn dus gebaseerd op de respondenten en moeten met grote voorzichtigheid doorgetrokken worden op de gehele onderzoeksgroep.

Zoals beschreven in de paragraaf [Onderzoeksproces](#) heeft vanuit klas 2AT1 maar 6 van de 27 leerlingen, dus 22,2%, de vragenlijst ingevuld. Zoals Van der Donk & Van Lanen (2015) schrijven is dit reden om zeer kritisch te zijn op de verkregen resultaten. De getrokken conclusies uit de resultaten van klas 2AT1 zijn met de grootst mogelijke voorzichtigheid.

Ook is het een vraag of de respondenten uit klas 2AT1 representatief zijn voor de gehele klas. De vragenlijst is via het berichtensysteem van somtoday verspreid. De berichten via somtoday worden niet door elke leerlingen evengoed doorgelezen. Dit betekent dat het zou kan zijn dat de leerlingen met een speciale interesse voor het onderwerp de vragenlijst hebben ingevuld en de leerlingen die niet geïnteresseerd waren de vragenlijst voorbij hebben laten gaan. Ook houden de leerlingen die gemotiveerd zijn voor school de berichten via somtoday wellicht beter in de gaten. De respondenten zouden dus kunnen bestaan uit de meer gemotiveerde leerlingen van klas 2AT1.

Deze twee zaken kunnen zeker invloed hebben gehad op de uitkomst van de resultaten vanuit klas 2AT1. Hiernaast is het feit dat ik de leerlingen er niet persoonlijk op heb kunnen wijzen en de reden dat het belangrijk was om de vragenlijst in te vullen uiteen kunnen zetten een belemmerende factor geweest in dit onderzoek.

Hiernaast is er een ander punt dat de antwoorden van de leerlingen kan hebben beïnvloed. Na de vragen bij welk vak zij het minste Engels spraken kwamen de vragen wat de leerlingen zou stimuleren meer Engels te spreken. De leerlingen van 2AT2 en 2AT3 hebben beide te maken met een docent die zelf weinig tot geen Engels spreekt tijdens de les. Dit riep frustraties op bij de leerlingen, zoals te zien aan de reacties van de leerlingen. Deze gevoelens kunnen hebben meegespeeld in de volgende vragen. Er geeft dan ook een groot gedeelte van de leerlingen aan dat zij gestimuleerd zouden worden als de docent meer of beter Engels spreekt. Dit kan een reactie zijn op deze specifieke docent. Wat wel opvallend is, is dat ook klas 2AT1 aangaf hierdoor gestimuleerd te worden, terwijl zij niet dezelfde docent hebben. De resultaten van klas 2AT1 zijn helaas zoals hiervoor besproken niet geheel betrouwbaar. Het is om deze reden gevaarlijk om een duidelijke conclusie op dit punt te trekken.

Na afloop van de vragenlijst van de docenten was er ruimte om nog een opmerking te maken over het onderwerp of de vragenlijst zelf. Eén docent gaf hier aan dat vraag 7: 'Wat denk jij dat voor de leerlingen uit 2AT de grootste redenen zijn om minder of geen Engels te spreken tijdens tweetalige lessen?' het onlineprogramma niet goed werkte. Geen van de andere docenten gaf dit aan en ook de test van deze vraag verliep zonder problemen. Het zou kunnen dat het programma bij deze docent op dit moment even haperde, of dat de docent de vraag niet goed begrepen had. Toch zijn hiermee de resultaten van deze vraag minder betrouwbaar.

Het onderzoek is uitgevoerd door twee verschillende vragenlijsten te verspreiden. De data zijn dus op eenzelfde manier verkregen. Dit verzwakt de validiteit van het onderzoek enigszins. Een onderzoek is meer valide als de resultaten op verschillende manieren verkregen worden (van der Donk & van Lanen, 2015). Wel zijn de data verkregen vanuit verschillende bronnen, leerlingen en docenten. Met deze kennis beïnvloedt het gebruik van dezelfde materialen de data niet.

6.3 Suggesties voor verder onderzoek

Vanuit de resultaten en de conclusie komen verschillende interessante vragen op waarop dit onderzoek geen (betrouwbaar) antwoord geeft. Ten eerste wordt er duidelijk door de leerlingen aangegeven dat zij gestimuleerd zouden worden om meer Engels te spreken als de docenten meer en beter Engels spreken. Om deze reden zou het verstandig zijn om binnen de tweetalige afdeling van Van der Capellen SG een onderzoek te doen naar het beheersingsniveau van Engels onder de docenten. Dit advies geef ik mee aan de TTO-coördinator Pier Visser van Van der Capellen SG.

Ten tweede zou het verstandig zijn om ook de TTO-klassen die in dit onderzoek buiten beschouwing zijn gelaten mee te nemen in een onderzoek over het TTO. Het kan zijn dat er een verschil in het

spreken van Engels is per niveau en leerjaar. Dit zou interessant zijn om te onderzoeken, zodat in elk leerjaar per niveau een strategie om de leerlingen te stimuleren kan worden gekozen die aansluit bij de desbetreffende klassen.

Ten slotte een advies dat gebaseerd is op het punt uit de conclusie dat de leerlingen op de hoogte moeten worden gesteld van de regels binnen het TTO. De leerlingen van de tweede klas atheneum lijken niet op de hoogte van wat er exact van hen verwacht wordt op het TTO met betrekking tot het spreken van Engels. Het zou verstandig zijn de leerlingen hier opnieuw eenduidig over te informeren en hierin ook de ouders en docenten te betrekken. Op deze manier wordt iedereen opnieuw stilgezet bij wat er van het TTO verwacht wordt en wat leerlingen en ouders van het TTO mogen verwachten.

7 Bibliografie

- ACTFL. (2018). *Use of target language in language learning*. Opgeroepen op December 1, 2018, van American Council on the Teaching of Foreign Languages: <https://www.actfl.org/guiding-principles/use-target-language-language-learning>
- Admiraal, W., Westhoff, G., & de Bot, K. (2006). *Evaluation of Bilangual Secondary Education in The Netherlands: Students' language proficiency in English*. Utrecht: Utrecht University.
- Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). *Content and Language Integrated Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.
- de Bot, K., Lowie, W., & Verspoor, M. (2005). *Second Language Acquisition*. Oxon: Routledge.
- de Graaff, R. (2013). *Taal om te leren: Didactiek en opbrengsten van tweetalig onderwijs*. Opgeroepen op November 26, 2018, van Utrecht University Repository: <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/285024>
- de Rijk, E. (2013). TTO-onderwijs in de praktijk. *Levende Talen Magazine*, 7, 14-18.
- Ellis, R. (1994). *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University.
- Europees Platform - Internationaliseren in onderwijs. (2013). *Starten met tweetalig onderwijs - Checklist*. Opgeroepen op Oktober 30, 2018, van Nuffic: <https://www.nuffic.nl/onderwerpen/wat-is-tweetalig-onderwijs/>
- Gardner, B., & Gardner, F. (2011). *Classroom English*. Oxford: Oxford University Press.
- Haamberg, R., Hofman, K., Maaswinkel, E., & Rödiger, A. (2008). Doeltaal = voertaal. Een handreiking voor mvt-docenten. *Levende Talen Magazine*, 95(1), 5-8.
- Haamberg, R., Hofman, K., Maaswinkel, E., & Rödiger, A. (2008). Doeltaal = voertaal. Voor en tegens. *Levende Talen Magazine*, 95(2), 11-14.
- Hock, K. (2017, april 19). *Onderzoeksverslag Doeltaal-Voertaal*. Opgeroepen op December 1, 2018, van Universiteit Leiden: https://www.universiteitleiden.nl/binaries/content/assets/customsites/expertisecentrum-moderne-vreemde-talen/scriptieprijs/2017/ecmvt_scriptie-en-han-hock.pdf
- Khan Academy. (2015). *Theories of the early stages of language acquisition*. Opgeroepen op November 26, 2018, van Khan Academy: <https://www.khanacademy.org/test-prep/mcat/processing-the-environment/language/a/theories-of-the-early-stages-of-language-acquisition>
- Krashen, S. (1981). *Second language acquisition and second language learning*. Oxford: Oxford University Press.
- Kwakenaar, E. (2007). De doeltaal als voertaal, een kwaliteitskenmerk. *Levende Talen Magazine*, 2, 12-16.
- Laan, M., Baumans, S., Bouwman, J., Doornbos, J., Drijfhout, J., Hooijschuur, L., . . . Westenbroek, C. (2013). *Wie geen veemde talen kent, weet niets van zijn eigen taal*. Groningen: University of Groningen.
- Nuffic. (2016, November 10). *Wie zijn wij?* Opgehaald van Nuffic: <https://www.nuffic.nl/onderwerpen/wat-is-tweetalig-onderwijs/>

- Nuffic. (2018, April 30). *Tweetalig Onderwijs 2.0 staat voor de deur*. Opgeroepen op Oktober 30, 2018, van Nuffic: <https://www.nuffic.nl/nieuws/tweetalig-onderwijs-20-staat-voor-de-deur/>
- Nuffic. (2018). *Wat is tweetalig onderwijs?* Opgeroepen op Oktober 29, 2018, van Nuffic: <https://www.nuffic.nl/onderwerpen/wat-is-tweetalig-onderwijs/>
- Nuffic. (sd). *Standaard tweetalig onderwijs Engels havo/vwo*. Opgeroepen op Oktober 29, 2018, van Nuffic: <https://www.nuffic.nl/onderwerpen/certificering-tto-scholen/>
- Rentrop, J., & Haenen, J. (2013). Leerlingen verleiden tot het spreken in de doeltaal. *Levende Talen Magazine*, 3, 22-28.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). *Self-Determination Theory*. New York: Guilford Publications.
- Turnbull, M., & Arnett, K. (2002). *Teachers' use of target and first languages in second and foreign language classrooms*.
- van der Donk, C., & van Lanen, B. (2015). *Praktijkonderzoek in de school*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- van der Kooij, L. (2015). *Langetermijneffecten van tweetalig onderwijs in Nederland. Verschillen in Engelse schrijfvaardigheid tussen masterstudenten met een achtergrond in het regulier en het tweetalig voortgezet onderwijs*. Amsterdam: UvA.
- van der Ploeg, S. (sd). *In hoeverre heeft tweetalig onderwijs invloed op de vakspecifieke kennis en vaardigheden van de leerlingen?* Opgeroepen op December 8, 2018, van Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek: <https://www.nro.nl/kennisrotondevragenopenerij/tweetalig-onderwijs-en-vakspecifieke-kennis/>
- Verspoor, M., & Edelenbos, P. (2011). *Tweetalig onderwijs zorgt voor een duurzame voorsprong*. Opgeroepen op November 9, 2018, van Levende Talen Tijdschrift: <http://www.lt-tijdschriften.nl/ojs/index.php/ltt/article/view/69/68>
- Verspoor, M., de Bot, C. L., & van Rein, E. M. (2010, Juni). *Een duurzame voorsprong. Resultaten van wetenschappelijk onderzoek naar tweetalig onderwijs*. Opgeroepen op November 9, 2018, van Nuffic: <https://www.nuffic.nl/onderwerpen/wat-is-tweetalig-onderwijs/>
- Verspoor, M., Schuitemaker-King, J., van Rein, E. M., de Bot, K., & Edelenbos, P. (2010, Juni). *Tweetalig onderwijs: vormgeving en prestaties*. Groningen.
- Westhoff, G. (2008). *Een 'schijf van vijf' voor het vreemdetalenonderwijs*. Deventer: NaB-MVT.

Bijlagen

Bijlage 1: Beoordelingsrubric TTO

Year 1
SCI
STI
FLU

Aan Pier doorgeven dat dit aangepast moet worden in Somtoday naar Insufficient, Sufficient and Good.

Student-Class Interaction

	Insufficient	Sufficient	Good
Student talks English with his/her classmates.	No	Yes	Yes, also outside classroom situations.
Student can participate in basic conversation.	No, the student turns to Dutch easily.	Yes, the student can answer and ask basic questions.	Yes, the student can easily elaborate on questions asked.

Student-Teacher Interaction

	Insufficient	Sufficient	Good
Student converses in English with teacher.	No	Yes	Yes, including outside of classroom.
Student can clearly express himself/herself in conversation with the teacher.	No, student has trouble with expressing even simple ideas/questions.	Yes, student has no issues with expressing basic ideas.	Yes, including outside of the classroom. Student does this without major errors and long pauses.
Students shows the right attitude.	No, student does not respond well to feedback, does not show willingness to improve or doesn't improve at all.	Yes, student is willing to listen, improve and adjusts his/her language according to teacher's feedback.	Yes, student actively asks for feedback. Student shows rapid improvement.
Student uses jargon well.	No, student does not use correct jargon.	Yes, student applies taught jargon correctly.	Yes, student applies taught and general jargon correctly inside and outside of the classroom and topic.

Talking in English is more important than the other criteria. So if a student scores 'no' then the mark is automatically insufficient.

Showing attitude is the decisive criteria (after talking English).

Year 2

Student-Class Interaction

	Insufficient	Sufficient	Good
Student talks English with his/her classmates.	- Not at all - Talks English with a strong Dutch accent on purpose.	Yes, when spoken properly.	Yes, also outside classroom situations.
Student can participate in everyday conversation.	- No, the student turns to Dutch easily. - No, student can only participate in basic conversation. - No, student is only able to use rehearsed questions/answers.	- Yes, the student can ask and answer more complex questions. - Yes, the student can elaborate on or keep the conversation going.	- Yes, the student can easily elaborate on more complex questions and topics as well as respond subtly. - Yes, student is well-informed and can converse on everyday topics.

Student-Teacher Interaction

	Insufficient	Sufficient	Good
Student converses in English with teacher.	- Not at all - Talks English with a strong Dutch accent on purpose.	Yes, when spoken properly.	Yes, including outside of the classroom.
Student can clearly express himself/herself in conversation with the teacher.	- No, student has trouble with expressing even simple ideas/questions. - No, student falls back on Dutch phrases and words.	Yes, student has hardly any issues with expressing more complex ideas.	- Yes, including outside of the classroom. - Student does this without major errors and long pauses. - Student communicates comprehensibly and fluently when expressing complex ideas.
Students shows the right attitude.	No, student does not respond well to feedback, does not show willingness to improve or doesn't improve at all.	Yes, student is willing to listen, improve and adjusts his/her language according to feedback.	Yes, student actively asks for feedback. Student shows rapid improvement.
Student uses jargon well.	No, student does not use correct jargon.	Yes, student applies taught jargon correctly.	Yes, student applies taught and general jargon correctly inside and outside of the classroom and topic.

Year 3

SCI

	Insufficient	Sufficient	Good
Student talks English with his/her classmates.	- Not at all - Talks English with a strong Dutch accent on purpose.	Yes, when spoken properly.	Yes, also outside classroom situations.
Student can participate in every conversation.	- No, the student turns to Dutch easily. - No, student can only participate in basic conversation. - No, student is only able to use rehearsed questions/answers.	- Yes, the student can ask and answer more complex questions. - Yes, the student can elaborate on or keep the conversation going.	- Yes, the student can easily elaborate on more complex questions and topics as well as respond subtly. - Yes, student is well-informed and can converse on everyday topics. - Yes, student can lead conversations on more complex topics.

STI

	Insufficient	Sufficient	Good
Student converses in English with teacher.	- Not at all - Talks English with a strong Dutch accent on purpose.	Yes, when spoken properly.	Yes, including outside of the classroom.
Student can clearly express himself/herself in conversation with the teacher.	- No, student has trouble with expressing even simple ideas/questions. - No, student falls back on Dutch phrases and words.	- Yes, student has hardly any issues with expressing more complex ideas. - Yes, student has a wide range of vocabulary and phrases to express themselves and to deal in the conversation.	- Yes, including outside of the classroom. - Student does this without major errors and long pauses. - Student communicates comprehensibly and fluently when expressing complex ideas. - Yes, student has a wide range of high-level vocabulary and phrases to express themselves and to deal in the conversation.

Students shows the right attitude.	No, student does not respond well to feedback, does not show willingness to improve or doesn't improve at all.	Yes, student is willing to listen, improve and adjusts his/her language according to feedback.	Yes, student actively asks for feedback. Student shows rapid improvement.
Student uses jargon well.	No, student does not use correct jargon.	Yes, student applies taught jargon correctly.	Yes, student applies taught and general jargon correctly inside and outside of the classroom and topic.

Bijlage 2: Begeleidende informatie voor het beoordelen van TTO – leerlingen

Scoring English, cluster numbers per subject + teachers

2018-2019

Below you find per class:

Class code, number of students, cluster size.

Starting cluster number, subject, teacher.

How to score STI and SCI?

- Study the rubrics for each grade to learn what to fill in: o, v or g? (insufficient, sufficient or good)
- On the home page in Somtoday you will find the scoring lists per class. Once the list is opened you need to select period 2.

Who to score?

- In 1MT1 Richard Joshua starts scoring the first three students in the first week. In the first week Nienke will start scoring the second three students (numbers 4, 5 and 6). Richard Seinen will start with students 7, 8 and 9. Henk starts with students 10, 11 and 12 and so on.
- In the second week everyone moves on so Richard Joshua monitors and scores students numbers 4, 5 and 6. Nienke scores 7, 8 and 9 and so on.
- In 8 or 9 weeks all teachers have scored all students.
- Mentors can check the ongoing scoring once and a while and discuss results with their students.

So basically look for your class in the list and look for the cluster size. The number in front of your subject is the cluster you will be starting with. So if you teach geography in 1AHT1 (3 Geo, cluster size 4) you will first score students 9, 10, 11 and 12.

Abnormalities

- If you have been ill for a week you can choose to double the number of students to score when you have returned to work to catch up. You can also simply continue your procedure and finish scoring all of your students one week later.
- The (first or the) last cluster of students you score may be one student less or one student more than the regular cluster size. So Gina may start with only scoring student number 19 in 1MT1 in the first week and the numbers 1, 2 and 3 in the second week of scoring.
- If any other problems occur or if questions may arise please drop in in the TTO-office and we'll find a solution.

Bijlage 3: Meetinstrumenten

Vragenlijst – Engels spreken tijdens de tweetalige lessen - leerlingen

Deze vragenlijst bestaat uit 15 vragen over het spreken van Engels tijdens de tweetalige lessen. Bij de meeste vragen kan je meerdere antwoorden aanvinken. Er zijn geen goede of foute antwoorden. De vragenlijst is anoniem. De resultaten van de vragenlijst worden meegenomen in een onderzoek naar tweetalig onderwijs. Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 5 minuten.

1. In welke klas zit je?
 - 2AT1
 - 2AT2
 - 2AT3

2. Waarom heb jij voor tweetalig onderwijs gekozen?
 - Zo leer ik de Engelse taal beter
 - Het leek me leuk
 - Mijn ouders vonden het belangrijk
 - Dat ben ik vergeten
 - Zo leer ik de Engelse taal sneller
 - Mijn vrienden gingen ook tweetalig onderwijs volgen
 - Ik wilde graag meer uitdaging
 - Het leek mij belangrijk
 - Het moest van mijn ouders
 - Ik denk dat tweetalig onderwijs mij gaat helpen voor mijn toekomst
 - Ik weet het niet precies
 - Anders:

3. Wat vind jij er in het algemeen van om Engels te spreken tijdens de tweetalige lessen?

4. Hoe vind jij het om tijdens de tweetalige lessen Engels te spreken tegen je klasgenoten?

5. Wat is voor jou een reden om minder of geen Engels te spreken tijdens tweetalige lessen:
- Er wordt om mij heen geen Engels gesproken door mijn medeleerlingen
 - Ik ken niet genoeg Engelse woorden
 - Ik ben onzeker over mijn Engels
 - Ik ben bang voor de reactie van andere leerlingen
 - Ik weet niet of mijn Engels goed genoeg is
 - Ik krijg er geen beoordeling voor
 - Ik heb er geen zin in
 - Ik kan mij in het Engels minder goed uitdrukken dan in het Nederlands
 - Ik vergeet dat ik Engels moet spreken
 - De docent merkt het toch niet als ik Nederlands spreek
 - Ik kan geen mooie Engelse zinnen vormen
 - De docent spreekt ook geen Engels
 - Ik vind tweetalig onderwijs niet leuk
 - Het maakt niet uit of ik Nederlands spreek, want ik word toch niet van tweetalig onderwijs afgestuurd
 - Ik spreek altijd Engels tijdens de tweetalige lessen
 - Anders:
-

6. Hoeveel procent van een tweetalige les spreek jij gemiddeld gezien Nederlands?

7. Welk(e) gedeelte(n) van de les spreek je het meeste Engels tijdens de tweetalige lessen?
- Binnenkomst
 - Start van de les
 - Instructie/Uitleg
 - Zelfstandig werken
 - Groepswerk
 - Nabespreken van opdrachten
 - Einde van de les
 - Het verlaten van het lokaal
 - Ik spreek altijd Engels tijdens de tweetalige lessen
 - Ik spreek nooit Engels tijdens de tweetalige lessen
 - Anders:

8. Waarom spreek je op deze momenten meer Engels dan op de overige momenten?

9. Welk(e) gedeelte(n) van de les spreek je het meeste Nederlands tijdens de tweetalige lessen?

- Binnenkomst
- Start van de les
- Instructie/Uitleg
- Zelfstandig werken
- Groepswerk
- Nabespreken van opdrachten
- Einde van de les
- Het verlaten van het lokaal
- Ik spreek altijd Engels tijdens de tweetalige lessen
- Ik spreek nooit Engels tijdens de tweetalige lessen
- Anders:

10. Waarom spreek je op deze momenten meer Nederlands dan op de overige momenten?

11. Bij welk(e) vak(ken) spreek je het meeste Engels tijdens de tweetalige lessen?

- EIO (European and International Orientation)
- English
- History
- Geography
- Mathematics
- Physics
- Biology
- PE (Physical Education)

12. Waarom spreek je bij dit vak/deze vakken meer Engels dan bij de andere vakken?

13. Bij welk(e) vak(ken) spreek je het meeste Nederlands tijdens de tweetalige lessen?

- EIO (European and International Orientation)
- English
- History
- Geography
- Mathematics
- Physics
- Biology
- PE (Physical Education)

14. Waarom spreek je bij dit vak/deze vakken meer Nederlands dan bij de andere vakken?

15. Wat zou jou stimuleren om meer Engels te spreken tijdens de tweetalige lessen?

- Als al mijn vrienden ook Engels spreken
- Als de docent meer Engels spreekt
- Als de docenten beter Engels spreken
- Als ik anders geen tweetalig onderwijs meer mag volgen
- Als ik weet dat ik het later nodig heb voor mijn studie of baan
- Als ik beter Engels kan spreken
- Als mijn accent verbeterd
- Als mijn klasgenoten ook Engels spreken
- Als ik meer zelfvertrouwen heb
- Als ik meer vrienden in de klas heb
- Als de docent mij helpt herinneren
- Als klasgenoten mij helpen herinneren
- Ik spreek altijd Engels tijdens de tweetalige lessen
- Anders: ...

16. Als je in deze vragenlijst iets gemist hebt, mag je dit hieronder vermelden. Ook mag je overige opmerkingen die je wilt maken over dit onderwerp hier opschrijven.

Dit is het einde van de enquête. Bedankt voor het invullen. Mevrouw Renkema gaat de resultaten van de enquête analyseren en verwerken in een onderzoek over tweetalig onderwijs.

Vragenlijst – Engels spreken tijdens tweetalige lessen – Docenten

Deze vragenlijst bestaat uit 12 vragen over het spreken van Engels tijdens de tweetalige lessen met betrekking tot de leerlingen van 2AT. Het invullen duurt ongeveer 5 minuten. Bij de meeste vragen kan je meerdere antwoorden aanvinken. Er zijn geen goede of foute antwoorden. De resultaten van de vragenlijst worden meegenomen in een onderzoek naar tweetalig onderwijs. Alvast bedankt voor de medewerking!

Welk(e) vak(ken) geef je?

- EIO (European and International Orientation)
- English
- History
- Geography
- Mathematics
- Physics
- Biology
- PE (Physical Education)

In welke van onderstaande klassen geef je les?

- 2AT1
- 2AT2
- 2AT3

Ben je bevoegd om in het TTO les te geven?

- Ja
- Nee

Hoe ben jij in het tweetalig onderwijs terecht gekomen?

Hoe zou jij de volgende aspecten in jouw eigen handelen beoordelen?’

	Onvoldoende	Matig	Voldoende	Ruim voldoende	Goed	Uitmuntend
Het niveau van Engels	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De hoeveelheid Engels dat je spreekt tijdens de lessen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De mate waarin je de leerlingen helpt herinneren aan het spreken van Engels	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De mate waarin je de leerlingen verbetert in het gebruik van de Engelse taal	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hoe zou jij de volgende aspecten uit het handelen van de leerlingen uit 2AT beoordelen?

	Onvoldoende	Matig	Voldoende	Ruim voldoende	Goed	Uitmuntend
Het niveau van Engels van de leerlingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De hoeveelheid Engels dat leerlingen spreken tijdens jouw lessen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Het lijkt er op dat TTO-leerlingen niet altijd Engels spreken tijdens tweetalige lessen. Wat denk jij dat voor de leerlingen uit 2AT de grootste redenen zijn om minder of geen Engels te spreken tijdens tweetalige lessen?

- ☒ De leerlingen hebben een klassencultuur ontwikkelt waar het gebruikelijk is om te schakelen naar het Nederlands zodra de docent niet oplet.
- ☐ De leerlingen beheersen de taal niet voldoende om zich te kunnen uiten.
- ☐ De leerlingen zijn onzeker over hun beheersing van de Engelse taal.
- ☐ De leerlingen worden er (nog) niet op afgerekend.
- ☐ De leerlingen hebben er geen zin in.
- ☐ De leerlingen vergeten dat ze Engels moeten spreken.
- ☐ De docent spreekt ook niet altijd/geen Engels tijdens de les.

Welk(e) gedeelte(n) van de les spreken de leerlingen van 2AT het minste Engels tijdens jouw lessen?

- Binnenkomst
- Start van de les
- Instructie/Uitleg
- Zelfstanding werken
- Groepswerk
- Nabespreken van opdrachten
- Einde van de les
- Het verlaten van het lokaal
- Anders, namelijk ...

Wat denk jij dat de reden is dat leerlingen uit 2AT op deze momenten/dit moment minder Engels spreken?

Wat denk jij dat leerlingen uit 2AT zal stimuleren om meer Engels te spreken tijdens de tweetalige lessen?

- Als hun vrienden/klasgenoten ook Engels spreken
- Als de docent meer Engels spreekt
- Als de docent beter Engels spreekt
- Als er consequenties zouden zitten aan het spreken van Nederlands
- Als de leerlingen een hoger beheersingsniveau hebben bereikt
- Als de leerlingen er vaker aan worden herinnert
- Anders, namelijk ...

Heb jij wel eens iets geprobeerd op de leerlingen te stimuleren in het gebruik van Engels tijdens de tweetalige lessen? Zo ja, wat heb je geprobeerd en hoe pakte dit uit?’

- Nee
- Ja, namelijk ...

Hoe denk jij dat de leerlingen in het TTO het beste gestimuleerd kunnen worden om Engels te spreken tijdens tweetalige lessen?

Als je in deze vragenlijst iets gemist hebt, of je nog een opmerking over dit onderwerp wilt maken, mag je dit hieronder vermelden.

Bijlage 4: Overzichten van resultaten per instrument

Vragenlijst – Engels spreken tijdens de tweetalige lessen - leerlingen

Vraag 1: In welke klas zit je?

2AT1: 6 leerlingen

2AT2: 19 leerlingen

2AT3: 11 leerlingen

Totaal: 36 leerlingen

Vraag 2: Waarom heb jij voor tweetalig onderwijs gekozen?

	2AT1 (N=6)	2AT2 (N=19)	2AT3 (N=11)	Totaal (N=36)
<i>Zo leer ik de Engelse taal beter</i>	6 (100%)	10 (52,6%)	5 (45,5%)	21 (58,3%)
<i>Het leek me leuk</i>	5 (83,3%)	13 (68,4%)	5 (45,5%)	23 (63,9%)
<i>Mijn ouders vonden het belangrijk</i>	0 (0,0%)	2 (10,5%)	0 (0,0%)	2 (5,6%)
<i>Dat ben ik vergeten</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)
<i>Zo leer ik de Engelse taal sneller</i>	1 (16,7%)	7 (36,8%)	3 (27,3%)	11 (30,6%)
<i>Mijn vrienden gingen ook tweetalig onderwijs volgen</i>	0 (0,0%)	1 (5,3%)	0 (0,0%)	1 (2,8%)
<i>Ik wilde graag meer uitdaging</i>	2 (33,3%)	5 (26,3%)	4 (36,4%)	11 (30,6%)
<i>Het leek mij belangrijk</i>	1 (16,7%)	3 (15,8%)	2 (18,2%)	6 (16,7%)
<i>Het moest van mijn ouders</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)
<i>Ik denk dat tweetalig onderwijs mij gaat helpen voor mijn toekomst</i>	5 (83,3%)	15 (78,9%)	10 (90,9%)	30 (83,3%)
<i>Ik weet het niet precies</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	1 (9,1%)	1 (2,8%)
<i>Anders</i>	1 (16,7%)	2 (10,5%)	0 (0,0%)	3 (8,3%)

Anders:

- Ik vind het Engels een mooie taal
- Engels is makkelijker dan Nederlands
- Communiceren met familie
- Er was geen normale atheneum

Vraag 3: Wat vind jij er in het algemeen van om Engels te spreken tijdens de tweetalige lessen?

- Wel fijn, op zich. Ik vind Engels een leukere taal dan Nederlands. → A
- dan leer je Engels sneller en beter te spreken → BC
- Een goede manier om Engels te leren → BC
- Handig voor later → D
- Ik vind het leuk → A
- Het gaat wel goed → E
- Heel erg fijn → A
- Ik vind het niet moeilijk → E
- Leuk maar de cijfers die je krijgt ervoor kloppen helemaal niet → A
- Niet zo moeilijk ofzo → E
- Het gaat wel van zelf maar ik vind het wel moeilijk om correct Engels te spreken → AF
- Fijn. Je leert Engels nu heel goed. → AC
- Ik vind het prima om te doen, soms zelfs juist leuk omdat ik zinnen in het Engels eigenlijk sowieso leuker vind klinken en ik let dus ook beter op tijdens de Engelse lessen. → A
- ik vind het in de les heel leuk alleen soms met leren is het iets moeilijker. → AF
- Helemaal in het begin vond ik het wel moeilijk en irritant, omdat ik niet altijd de vertaling wist, maar nu ben ik er aan gewend en maakt het niet meer uit. → A
- Ik vind het handig, omdat je dan beter de uitspraak leert en ik vind het fijner → AC
- Heel leuk en het went heel snel → A
- Eigenlijk maakt het me niet uit, ik heb niet eens door dat we Engels praten → E
- Wel leuk → A
- fijn want ik kan beter Engels dan Nederlands spellen en lezen → C
- Ik vind het niet heel erg. → A
- In het begin was het heel erg wennen. Maar nu gaat het wel goed. → E
- Makkelijk → E
- sometimes confusing if you had 3 lessons in Dutch and than you need to speak English → F
- Leuk en je krijgt meer uitdaging → A
- Super leuk → A
- wel grappig → A
- Prima maar soms vergeet ik het een beetje en dan praat ik Nederlands. → A
- Prima → A
- Het boeit niet echt heel veel (als je eenmaal Engels spreekt is het niet meer lastig) → E
- Leuk! → A
- Soms wel lastig, maar het nu al veel beter dan in het begin. → F
- Leuk! Maar soms ook lastig. → AF
- Leuk → A

- Het is in het begin wel een beetje kijken hoe het verloopt, maar het is fijn omdat je zo veel sneller Engels leert dan alleen lezen en schrijven. Als je een taal wil leren moet je het gebruiken → BC
- Niet moeilijker dan Nederlands. → E

	Label	Frequentie
A	Leuk/prima	21
B	Sneller	3
C	Beter	6
D	toekomst	1
E	Niet moeilijk	8
F	moeilijk	5

Vraag 4: Hoe vind jij het om tijdens de tweetalige lessen Engels te spreken met je klasgenoten?

- Niet iedereen spreekt Engels onder de les. Ik heb geen moeite met Engels spreken, als de ander dat ook maar doet. → C
- Het is best normaal geworden want niemand lacht elkaar uit en omdat je een klas vormt voelt het niet raar om Engels met hun te spreken → B
- Soms wel lastig maar over het algemeen lukt het wel → C
- Handig voor later --> E
- Leuk → A
- Dat vind ik soms wel lastig maar het lukt wel → C
- Leuk → A
- Dat vind ik soms wel lastig bijvoorbeeld als je met iemand praat die zelf eigenlijk de hele tijd Nederlands praat.
Want dan ga ik meestal ook Nederlands praten → C
- Leuk → A
- Wel leuk → A
- Lastig → C
- Als je Engels met een klasgenoot spreekt leer je Engels veel beter. → E
- Prima → A
- Het is nu heel normaal en leuk soms als we buiten de les lopen praten we automatisch zonder dat we het doorhebben ook Engels. → B
- Het is best wel normaal geworden nu om Engels te praten tegen elkaar, maar als iemand begint in het Nederlands reageer ik daar automatisch wel in het Nederlands op. → BC
- Handig en fijner → AE
- Gewoon normaal en leuk, want je bent ook niet echt anders gewend → AB
- Niet erg → A
- Hahaha
- Prima ik vind Engels een fijnere taal dan Nederlands → A
- Niet heel chill → C
- Ik vind het eigenlijk wel leuk. Het is nu gewoonlijk. Ik ben er al aan gewend. → AB
- Easy → D
- easy, it is also a lot a fun → AD
- Je krijgt meer uitdaging → E
- Ook leuk, maar de cijfers kloppen helemaal niet → A
- het is wel ok maar soms beetje awkward omdat je anders nooit Engels met ze praat → AC
- Als klasgenoten Engels tegen mij praten vind ik het heel leuk. Maar ik heb het idee dat niet heel veel mensen Engels praten.
Ik probeer wel om zo veel mogelijk Engels te praten. → AC
- Moeilijker omdat je vaak in het Nederlands praat en dan denk je er vaak niet aan → C
- Het boeit niet echt heel veel) (als je eenmaal Engels spreekt is het niet meer lastig) → BD
- Leuk en grappig. → A
- Wel lastig, maar het zit al meer in mijn systeem. → BC
- Leuk! Maar sommige leerlingen praten gewoon heel vaak Nederlands dan is het moeilijk om weer te switchen naar het Engels. → AC

- Leuk → A
- Wel wennen in het begin, maar het is nu een normaal geworden. Ik moet af en toe wel herinnerd worden dat ik Engels moet praten. Maar zoals ik al zei het helpt wel om het op deze manier te doen, want met leraren praat je vaak alleen over het vak. Maar met medeleerlingen praat je sneller over het alledaagse leven → BC
- Makkelijk want je raakt er snel gewent aan → BD

	Categorie (N=36)	Frequentie
A	Leuk/ Prima	16
B	Normaal	10
C	Lastig	13
D	Makkelijk	4
E	Handig	4

Vraag 5: Wat is voor jou een reden om minder of geen Engels te spreken tijdens tweetalige lessen?

	2AT1 (N=6)	2AT2 (N=19)	2AT3 (N=11)	Totaal (N=36)
<i>Er wordt om mij heen geen Engels gesproken door mijn medeleerlingen</i>	2 (33,3%)	12 (63,2%)	5 (45,5%)	19 (52,8%)
<i>Ik ken niet genoeg Engelse woorden</i>	1 (16,7%)	0 (0,0%)	1 (9,1%)	2 (5,6%)
<i>Ik ben onzeker over mijn Engels</i>	0 (0,0%)	2 (10,5%)	0 (0,0%)	2 (5,6%)
<i>Ik ben bang voor de reactie van andere leerlingen</i>	0 (0,0%)	1 (5,3%)	0 (0,0%)	1 (2,8%)
<i>Ik krijg er geen beoordeling voor</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)
<i>Ik heb er geen zin in</i>	0 (0,0%)	2 (10,5%)	0 (0,0%)	2 (5,6%)
<i>Ik vergeet dat ik Engels moet spreken</i>	3 (50,0%)	13 (68,4%)	4 (36,4%)	20 (55,6%)
<i>De docent merkt het toch niet als ik Nederlands spreek</i>	0 (0,0%)	1 (5,3%)	0 (0,0%)	1 (2,8%)
<i>Ik kan geen mooie Engelse zinnen vormen</i>	1 (16,7%)	0 (0,0%)	1 (9,1%)	2 (5,6%)
<i>De docent spreekt ook geen Engels</i>	1 (16,7%)	7 (36,8%)	2 (18,2%)	10 (27,8%)
<i>Ik vind tweetalig onderwijs niet leuk</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)

<i>Het maakt niet uit of ik Nederlands spreek, want ik word toch niet van tweetalig onderwijs afgestuurd</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)
<i>Ik spreek altijd Engels tijdens de tweetalige lessen</i>	2 (33,3%)	1 (5,3%)	1 (9,1%)	4 (11,1%)
<i>Anders</i>	1 (16,7%)	1(5,3%)	3 (27,3%)	5 (13,9%)

Anders:

- Soms doe ik het per ongeluk → *Ik vergeet dat ik Engels moet spreken*
- Als iemand in het Nederlands iets tegen mij zegt, reageer ik daar vanzelf in het Nederlands op → *Er wordt om mij heen geen Engels gesproken door mijn medeleerlingen*
- Soms weet ik een woord niet dus dan zeg ik het in het Nederlands en soms vergeet ik het → *Ik vergeet dat ik Engels moet spreken & Ik ken niet genoeg Engelse woorden*
- Soms is iets lastig uit te leggen in het Engels → *Ik ken niet genoeg Engelse woorden*
- But the biology teacher does not speak English → The docent spreekt ook geen Engels

Vraag 6: Hoeveel procent van de tijd spreek jij in het algemeen Nederlands tijdens tweetalige lessen?

(N=33)

Gemiddelde: $\frac{1360}{33} = 41,2\%$

Standaarddeviatie: 33,1

Gemiddeld gezien spreken de leerlingen 41,2% van de tijd Nederlands met een standaarddeviatie van 33.1%.

Mediaan: 25

2AT1: gemiddelde: $\frac{296}{6} = 49,3\%$ sd: 44,6% mediaan 54,5

2AT2: gemiddelde 34,6% sd: 25,7% mediaan 25

2AT3: gemiddelde: 47,6% sd: 37,9% mediaan: 43,5

Vraag 7: Welk(e) gedeelte(n) van de tweetalige les spreek jij het meeste Engels?

	2AT1 (N=6)	2AT2 (N=19)	2AT3 (N=11)	Totaal (N=36)
<i>Binnenkomst</i>	2 (33,3%)	7 (36,8%)	5 (45,5%)	14 (38,9%)
<i>Start van de les</i>	2 (33,3%)	15 (78,9%)	4 (36,4%)	21 (58,3%)
<i>Instructie/Uitleg</i>	4 (66,7%)	12 (63,2%)	8 (72,7%)	24 (66,7%)
<i>Zelfstandig werken</i>	2 (33,3%)	7 (36,8%)	3 (27,3%)	12 (33,3%)
<i>Groepswork</i>	0 (0,0%)	8 (42,1%)	3 (27,3%)	11 (30,6%)
<i>Nabespreken van opdrachten</i>	1 (16,7%)	15 (78,9%)	7 (63,6%)	23 (63,9%)
<i>Einde van de les</i>	1 (16,7%)	10 (52,6%)	3 (27,3%)	14 (38,9%)
<i>Het verlaten van het lokaal</i>	0 (0,0%)	5 (26,3%)	2 (18,2%)	7 (19,4%)
<i>Ik spreek altijd Engels tijdens de tweetalige lessen</i>	3 (50,5%)	2 (10,5%)	3 (27,3%)	8 (22,2%)
<i>Ik spreek nooit Engels tijdens de tweetalige lessen</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)
<i>Anders</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	1 (9,1%)	1 (2,8%)

Anders:

- Bijna altijd, maar aan het begin vergeet ik het soms

Vraag 8: Waarom spreek je op deze momenten meer Engels dan op de overige momenten?

- o Als ik met mijn klasgenoten moet overleggen, gebeurt dat vaak in het Nederlands. →D
- o omdat je soms met de Engelse docent praat en verder met mensen om je heen praat die toch Nederlands praten →B
- o Omdat je er dan bewust over nadenkt →C
- o Omdat
- o Omdat ik op andere momenten altijd Nederlands hoor van de rest en dan ga ik ook Nederlands praten →E
- o Weet ik eigenlijk niet
- o Omdat ik het nu beter kan
- o Omdat ik dan niet met medeleerlingen praat →E
- o Dan spreken meer mensen Engels en de leraren ook →BD
- o Omdat er dan veel op gelet wordt en je er zelf ook beter op let →C
- o Omdat daar de Docent bijstaat → B
- o Omdat je dan veel spreekt. → A

- Omdat ik soms even tussendoor iets kleins aan een klasgenoot/vriendin moet vragen en dan spreek ik soms wel Nederlands maar als ik een heel verhaal heb spreek ik vanzelfsprekend Engels → AE
- omdat dit met de hele klas is. Als ik soms tijdens zelfstandig werken met de gene naast mij praat wat niet over school gaat dan praat ik soms Nederlands. → DE
- Je bent al geschakeld naar Engels → A
- Omdat je in de gangen wel gewoon Nederlands spreekt
- Omdat de leraar of lerares dan vaak in het Engels tegen je praat dus ga je automatisch Engels terugpraten, net zoals met een groepsworkwerkje want dan spreken je klasgenoten ook allemaal Engels → AB
- Geen idee, ik denk dat ik er een beetje moet inkomen ofzo
- .
- ik vind Engels leuk → A
- Omdat er dan meestal op wordt gelet. → C
- Dan doe ik het uit mezelf. En daarna gaan andere kinderen Nederlands praten. Dan ga ik vanzelf mee. → AE
- f
- because than i am in the lesson and than i realise that i have to speak English → A
- Nou omdat kinderen om je heen ook meer Nederlands gaan spreken → E
- Omdat je het anders niet leert
- omdat de docent oplet → C
- Omdat ik het op sommige momenten super enthousiast ben en dan spreek ik veel Engels.

Soms ben ik bijvoorbeeld moe en dan denk ik een niet echt over_na.--> A

- Omdat ik meestal tegen een docent praat → B
- Te lui
- Weet ik niet
- Dat weet ik niet.
- Bij zelfstandig werken vaak omdat het boek Engels is dan ga je ook Engels denken en praten. Bij de instructie hetzelfde → AD
- Geen idee
- want dan zit ik in het systeem van oh ik moet Engels praten. → A
- .

Label	Label	Frequentie
Automatisch wordt er Engels gesproken	A	10
De docent is betrokken	B	5
Er wordt op gelet en aangesproken	C	4
Dit is een klassikaal moment	D	4

Er is op dit moment geen interactie met medeleerlingen	E	6
--	---	---

Vraag 9: Welk(e) gedeelte(n) van de tweetalige les spreek je het meeste Nederlands?

	2AT1 (N=6)	2AT2 (N=19)	2AT3 (N=11)	Totaal (N=36)
<i>Binnenkomst</i>	2 (33,3%)	8 (42,1%)	6 (54,5%)	16 (44,4%)
<i>Start van de les</i>	0 (0,0%)	3 (15,8%)	2 (18,2%)	5 (13,9%)
<i>Instructie/Uitleg</i>	0 (0,0%)	3 (15,8%)	0 (0,0%)	3 (8,3%)
<i>Zelfstandig werken</i>	0 (0,0%)	8 (42,1%)	3 (27,3%)	11 (30,6%)
<i>Groepswork</i>	1 (16,7%)	8 (42,1%)	3 (27,3%)	12 (33,3%)
<i>Nabespreken van opdrachten</i>	1 (16,7%)	1 (5,3%)	0 (0,0%)	2 (5,6%)
<i>Einde van de les</i>	1 (16,7%)	5 (26,3%)	1 (9,1%)	7 (19,4%)
<i>Het verlaten van het lokaal</i>	2 (33,3%)	11 (57,9%)	5 (45,5%)	18 (50,0%)
<i>Ik spreek altijd Engels tijdens de tweetalige lessen</i>	1 (16,7%)	1 (5,3%)	0 (0,0%)	2 (5,6%)
<i>Ik spreek nooit Engels tijdens de tweetalige lessen</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)
<i>Anders</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)

Vraag 10: Waarom spreek je op deze momenten meer Nederlands dan op de overige momenten?

- Deze momenten hebben meer interactie met klasgenoten. → B
- omdat dit de moment zijn waar je niet veel met de docent doet en er ook dan niet aan denkt → AF
- Je denkt er niet meer over na → F
- Omdat ik het soms iets fijner vind om eventjes Nederlands te praten met klasgenoten. → B
- Omdat ik allemaal Nederlands hoor → C
- Je komt dan net binnen van de gang en meestal spreek ik dan nog Nederlands
En aan het eind bij het opruimen dan gaan heel veel mensen al weer Nederlands praten → CD

- Ik heb geen idee
- Omdat ik dan met medeleerlingen praat → B
- Dan spreekt iedereen Nederlands en bij het verlaten hoef je geen Engels te spreken dus waarom zou ik het doen behalve als mijn leraar/lerares tegen mij spreekt in het Engels → AC
- Dan let je er gewoon niet meer zo op → F
- Omdat je dan alleen met de leerlingen zit en die ook nl praten → BC
- Heel soms met groepswerk spreek ik Nederlands, omdat iemand anders dat ook doet of om het begrijpelijker te maken. → BC
- Tijdens het zelfstandig werken omdat ik dan soms heel even iets aan een klasgenoot vraag of misschien zelfs wel 1 woord en dan zeg ik dat even in het Nederlands → B
- wat ik in de vorig vraag zei
- de les niet 'echt' bezig voor je gevoel
Als je binnenkomt moet je eerst nog schakelen, maar als de leraar eenmaal begint in het Engels spreek ik Engels → DF
- Op de gangen spreek je Nederlands en dan vergeet je het soms → F
- Omdat de les dan voorbij is en je weer terug switched naar NL → E
- Hetzelfde als het vorige antwoord
- I don't know
- omdat ik nog moet overschakelen naar Engels van Nederlands → E
- Omdat er dan niet opgelet wordt → E
- Dan spreken de meeste kinderen ook Nederlands. En dan ga ik vanzelf mee. En op het einde, vind ik dat ik weer Nederlands mag praten. → C
- ?
- because I did not realize that I need to speak English → DF
- Omdat de kinderen om je heen ook meer Nederlands gaan praten → C
- Omdat dan de les bijna voorbij is → E
- uh nou niemand anders spreekt Engels dus beetje raar als ik het wel doe → C
- Omdat ik dan iets kleins wil zeggen of lekker wil kletsen en dan praat ik toch wat sneller Nederlands → B
- Omdat ik dan meestal maar toen een persoon praat die ook een leerling is → A
- Ik ben te lui → B
- Omdat de les dan voorbij is → E
- Dat weet ik niet.
- Meestal is het een switch
- Als je van een Nederlandse les komt dan praat je soms nog Nederlands → F
- vergeten → F
- .

Label	Label	Frequentie
De docent is niet bij het moment betrokken	A	3
Met de klasgenoten is het makkelijker om Nederlands te praten	B	8
De klasgenoten praten Nederlands	C	8
Dan wordt je er niet aan herinnert	D	3
Dan wordt er niet op gelet	E	5
Dan vergeet ik het	F	8

Vraag 11: Bij welk(e) vak(ken) spreek je het meeste Engels?

	2AT1 (N=6)	2AT2 (N=19)	2AT3 (N=11)	Totaal (N=36)
<i>EIO (European and International Orientation)</i>	3 (50,0%)	9 (47,4%)	5 (45,5%)	17 (47,2%)
<i>English</i>	6 (100,0%)	18 (94,7%)	11 (100%)	35 (97,2%)
<i>History</i>	5 (83,3%)	16 (84,2%)	8 (72,7%)	29 (80,6%)
<i>Geography</i>	6 (100,0%)	12 (63,2%)	10 (90,9%)	28 (77,8%)
<i>Mathematics</i>	5 (83,3%)	16 (84,2%)	9 (81,8%)	30 (83,3%)
<i>Physics</i>	3 (50,0%)	6 (31,6%)	7 (63,6%)	16 (44,4%)
<i>Biology</i>	6 (100,0%)	1 (5,3%)	1 (9,1%)	8 (22,2%)
<i>PE (Physical Education)</i>	3 (50,0%)	5 (26,3%)	1 (9,1%)	9 (25,0%)
<i>Anders</i>	0 (0,0%)	1 (5,3%)	0 (0,0%)	1 (2,8%)

Ook staafgrafiek toevoegen

Anders:

- We krijgen Biology in het Nederlands → Biology

Vraag 12: Waarom spreek je bij dit vak/deze vakken meer Engels dan bij de andere vakken?

- De docenten letten meer op onze taal. → A
- want op deze vakken er op gelet word of je Engels praat → A
- Weet ik niet → D
- Omdat de docent dat ook doet. Bij PE doet de docent dat ook maar dan zit je in een spel en dan ga je eigenlijk automatisch over naar Nederlands. → B

- Omdat de leraren ook de hele tijd Engels spreken →B
- De andere vakken zijn moeilijker en dan gaan mijn klasgenoten iets uit leggen in het Nederlands zodat ik het begrijp. Maar bij de andere vakken is dat niet nodig →C
- De leraar praat hier altijd Engels →B
- Bij biologie praten we Nederlands omdat de docent niet goed Engels kan (het is een invaller). --> B
Bij gym vergeet ik vaak Engels te praten omdat we veel dingen doen
- Weet ik niet →D
- Weet ik niet→D
- Omdat daar de docent altijd bij is en de docent ook Engels spreekt. →AB
- Omdat de docenten nooit Nederlands spreken en strenger zijn op Nederlands spreken →AB
- Bij bio praat de leraar zelf ook niet Engels dus dan doe ik dat ook niet omdat hij dus Nederlandse moeilijke woorden zegt die we nog moeten leren en dan weet ik daar zelf de translation niet van dus dan praat ik zelf ook Nederlands →B
- omdat de leraren hier ook het meeste Engels spreken. →B
- De leraren spreken ook goed Engels, en alle opdrachten zijn in het Engels. -->B
Bij bijvoorbeeld EIO moet je heel veel zelfstandig werken, gewoon de hele les, en dan switchen mensen snel naar Nederlands
- Ik ben daar meer geconcentreerd omdat ik die lessen interessant vind →C
- Omdat de boeken in het Engels zijn
- Geen idee → D
- Ahhaa
- weet ik niet →D
- Omdat het bij sommige vakken meer nodig is om Engels te spreken.
- Weet ik niet zo goed. Het gebeurt gewoon. →D
- - →D
- if I like something than I will speak faster English →C
- Omdat de docent geen Engels spreekt of omdat er andere mensen Nederlands gaan spreken →B
- Omdat de het daar gewoon normaal is
- weet niet echt →D
- Omdat die docenten goed Engels kunnen. →B
- Omdat de docenten hier ook veel Engels spreken en omdat je gefocust bent op werk dat al in het Engels is. →B
- I don't know →D
- Omdat het moet bij elke vakken
- Omdat het daar meer in mijn systeem zit, omdat de leraar/lerares altijd Engels spreekt. →B
- Licht ook aan de leraar. Voor mijn gevoel checken de leraren het daar meer →A

- Omdat het fijn is
- deze vakken vind ik denk ik meer interessant →C
- . →D

Docenten letten meer op de taal	A	5
Docenten spreken zelf ook altijd Engels	B	13
Vakken zijn makkelijker/Interessanter	C	4
Weet ik niet	D	10

Vraag 13: Bij welk(e) vak(ken) spreek je het meeste Nederlands?

	2AT1 (N=6)	2AT2 (N=19)	2AT3 (N=11)	Totaal (N=36)
<i>EIO (European and International Orientation)</i>	2 (33,3%)	4 (21,1%)	1 (9,1%)	7 (19,4%)
<i>English</i>	6 (100,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)
<i>History</i>	0 (0,0%)	1 (5,3%)	0 (0,0%)	1 (2,8%)
<i>Geography</i>	0 (0,0%)	2 (10,5%)	0 (0,0%)	2 (5,6%)
<i>Mathematics</i>	0 (0,0%)	2 (10,5%)	0 (0,0%)	2 (5,6%)
<i>Physics</i>	2 (33,3%)	6 (31,6%)	2 (18,2%)	10 (27,8%)
<i>Biology</i>	0 (0,0%)	17 (89,5%)	11 (100%)	28 (77,8%)
<i>PE (Physical Education)</i>	2 (33,3%)	13 (68,4%)	5 (45,5%)	20 (55,6%)
<i>Anders</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)	0 (0,0%)

Vraag 14: Waarom spreek je bij dit vak/deze vakken meer Nederlands dan bij de andere vakken?

- De docent spreekt soms zelf ook in het Nederlands, dus dat doen wij als klas ook. → C
- hier word nooit (niet erg) op gelet of je nou Engels of niet spreekt →D
- Hij let eer niet op →D
- Omdat de leraar dat niet altijd doet. Bij PE doet de docent dat wel maar dan zit je in een spel en dan ga je eigenlijk automatisch over naar Nederlands. →AD
- Omdat bij bio en Physics de leraren altijd Nederlands spreken en bij PE is het heel vaak dat je ineens een reactie ergens op hebt en dat is dan gewoon vaak in het Nederlands →AC

- De andere vakken zijn moeilijker en dan gaan mijn klas genoten iets uit leggen in het Nederlands zodat ik het begrijp. →E
- De leraar spreekt Nederlands →C
- Bij biologie praten we Nederlands omdat de docent niet goed Engels kan (het is een invaller)
Bij gym vergeet ik vaak Engels te praten omdat we veel dingen doen →AC
- I don't know →F
- Weet ik niet→F
- Omdat daar de docent vaak in het Nederlands praat en bij biologie praat de docent alleen maar in het Nederlands. →C
- De docent spreekt vaak in het Nederlands →C
- Bij bio spreekt hij zelf geen Engels
Bij PE weet ik eigenlijk niet waarom ik minder Engels spreek →CF
- Omdat de leraren hier niet altijd Engels praten en bij gym omdat ik het dan vergeet. →AC
- Bij biology is de leraar gewoon slecht, hij praat bijna nooit Engels en als hij Engels praat, praat hij steenkool-Engels →C
- The teacher speaks Dutch almost all the time →C
- Bij Bio praat de docent vaak ook gewoon NL en bij PE ben je zo druk bezig dat je het soms vergeet →AC
- Omdat de leraar(en) niet zo goed Engels kunnen →C
- omdat meneer bbio kut is en ook geen Engels praat tegen ons →C
- Omdat bij biology de docent meestal ook over gaat in het Nederland en bij andere vakken het gewoon natuurlijker is. →C
- Bij PE, omdat je dan aan het sporten bent en dan vergeet ik dat ik Engels moet praten. Bij biologie, omdat mijn leraar ook Nederlands praat. →AC
- - →F
- Because of the teacher
- De docent spreekt ook Nederlands →C
- Omdat de leraren niet Engels spreken →C
- nou bij EIO en PE moet je alleen werken en dan denk je er niet echt aan →AB
- De rest van de docenten praten niet goed Engels of niet de hele tijd. bij gym praat ik automatisch Nederlands →AC
- Omdat de docent geen Engels spreekt of het de docent niet uitmaakt wat je doet of omdat je bezig bent met iets dat je niet echt associeert met Engels →CD
- Niemand praat dan Engels
- De leraar spreekt zelf ook geen Engels en als je Engels praat begrijpt hij het niet. →C
- Daar spreekt de leraar niet altijd Engels. →C
- Ja de leraren zeggen er niet veel van of ze horen het niet. →D
- Soms
- Met gym ben ik meer bezig met gym en niet bezig met Engels. Want af en toe kom het zo voor dat ik een beetje fanatiek ben. En met EIO word ik niet

herinnert aan het Engels praten en daardoor kan ik mezelf niet verbeteren

→AD

○ . →F

Ik vergeet het bij PE	A	9
Veel zelfstandig werken	B	1
Docent spreekt zelf ook geen Engels	C	21
Docent let niet op de taal	D	6
Ik Snap het niet in het Engels	E	1
Weet ik niet	F	5

Vraag 15: Wat zou jou stimuleren om meer Engels te spreken tijdens de tweetalige lessen?

	2AT1 (N=6)	2AT2 (N=19)	2AT3 (N=11)	Totaal (N=36)
<i>Als al mijn vrienden ook Engels spreken</i>	4 (66,7%)	11 (57,9%)	3 (27,3%)	18 (50,0%)
<i>Als de docent meer Engels spreekt</i>	3 (50,0%)	12 (63,2%)	7 (63,6%)	22 (61,1%)
<i>Als de docent beter Engels spreekt</i>	4 (66,7%)	15 (78,9%)	6 (54,5%)	25 (69,4%)
<i>Als ik anders geen tweetalig onderwijs meer mag volgen</i>	1 (16,7%)	5 (26,3%)	0 (0,0%)	6 (16,7%)
<i>Als ik weet dat ik het later nodig heb voor mijn studie of baan</i>	0 (0,0%)	5 (26,3%)	1 (9,1%)	6 (16,7%)
<i>Als ik beter Engels kan spreken</i>	1 (16,7%)	5 (26,3%)	1 (9,1%)	7 (19,4%)
<i>Als mijn accent verbetert</i>	0 (0,0%)	4 (21,1%)	2 (18,2%)	6 (16,7%)
<i>Als mijn klasgenoten ook Engels spreken</i>	2 (33,3%)	11 (57,9%)	4 (36,4%)	17 (47,2%)
<i>Als ik meer zelfvertrouwen heb</i>	2 (33,3%)	1 (5,3%)	1 (9,1%)	4 (11,1%)
<i>Als ik meer vrienden in de klas heb</i>	0 (0,0%)	0 (0,0%)	1 (9,1%)	1 (2,8%)
<i>Als de docent mij helpt herinneren</i>	1 (16,7%)	9 (47,4%)	2 (18,2%)	12 (33,3%)
<i>Als klasgenoten mij helpen herinneren</i>	2 (33,3%)	3 (15,8%)	2 (18,2%)	7 (19,4%)
<i>Ik spreek altijd Engels tijdens tweetalige lessen</i>	1 (16,7%)	1 (5,3%)	0 (0,0%)	2 (5,6%)
<i>Anders</i>	1 (16,7%)	0 (0,0%)	2 (18,2%)	3 (8,3%)

Anders:

- Ik spreek meestal wel Engels
- Meneer Bio kan geen Engels of we willen meneer Van Norel terug
- Als meneer Bio ons ook opdrachten in het Engels geeft

Vraag 16: Als je in deze vragenlijst iets gemist hebt, mag je dit hieronder vermelden. Ook mag je overige opmerkingen die je wilt maken over dit onderwerp hier opschrijven.

- Ik vind het een beetje apart en vervelend dat mijn biologie leraar zelf geen/weinig Engels spreekt, want ik doe wel TTO, dus dan verwacht ik wel dat als ik Engelse boeken en lessen heb, ik ook Engelse uitleg krijg
- Miauw → Irrelevant
- I really don't like mr. Bio
- Mr bio praat Nederlands tegen ons. En legt bijna alles uit in het Nederlands. Maar uiteindelijk moeten wij de toets maken en leren in het Engels. Dus dat vind ik niet zo fijn.
- Subscribe to Pewdiepie → Irrelevant
- :) → Irrelevant
- . → Irrelevant

Vragenlijst – Engels spreken tijdens de tweetalige lessen – docenten
Van de 17 docenten hebben 9 docenten de vragenlijst ingevuld.

Vraag 1: Welk(e) vak(ken) geef je?

Aantal deelnemers: 9

- (0.0%): **EIO (European and International Orientation)**

3 (33.3%): **English**

3 (33.3%): **History**

- (0.0%): **Geography**

2 (22.2%): **Mathematics**

- (0.0%): **Physics**

2 (22.2%): **Biology**

1 (11.1%): **PE (Physical Education)**

- (0.0%): **Ander**

Vraag 2: In welk(e) van onderstaande klassen geef je les?

Aantal deelnemers: 9

5 (55.6%): **2AT1**

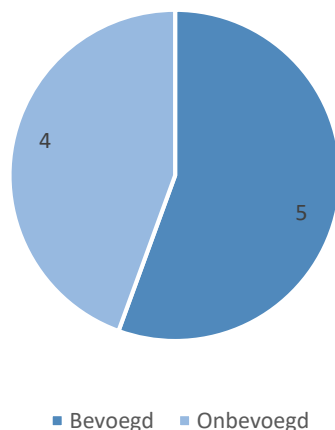
3 (33.3%): **2AT2**

4 (44.4%): **2AT3**

Vraag 3: Ben je bevoegd om in het TTO les te geven?

	(N=9)
Ja	5 (55,6%)
Nee	4 (44,4%)

Bevoegdheid van TTO-docenten

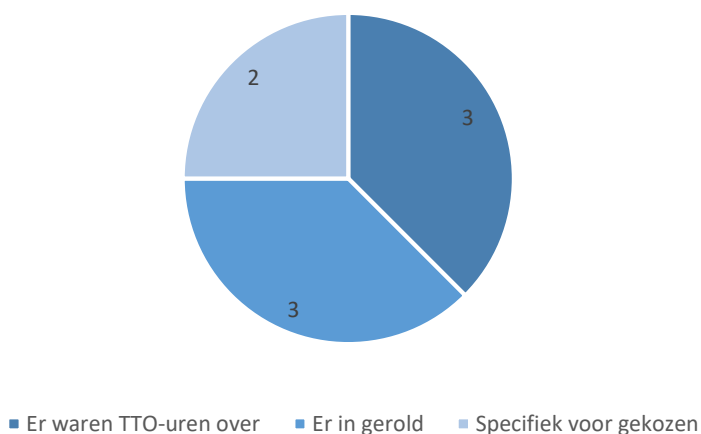
Vraag 4: Hoe ben jij in het tweetalig onderwijs terecht gekomen?

- Ik heb zelf TTO gevolgd. Op Van der Capellen heb ik gesolliciteerd op een TTO-functie. →C
- Dit was wat er over blijft voor me. → A
- Tenminste, als een Cambridge diploma een vereiste is? Ik heb niks "speciaals" gedaan/gehaald voor TTO → Niet relevant
- Via een docent van lerarenopleiding Windesheim ben ik op de huidige school uitgenodigd om een klas te komen lesgeven in TTO. Daarna nooit meer weggegaan en ook altijd betrokken gebleven bij TTO. →B
- Wilde een andere uitdaging dan wat ik daarvoor al deed. Was ook een beetje sprong in het onbekende. →C
- Via mijn oude school ben ik 20 jaar geleden in TTO terechtgekomen en verantwoordelijk geweest voor de invoering. →B
- Via het lopen van stage bij de TTO afdeling op Van der Capellen. →B
- Ik vond het leuk en waren klassen TTO over. →A
- Er waren TTO uren over → A

Er waren TTO-uren over	A	3
Er in gerold	B	3
Specifiek voor gekozen	C	2

	(N=8)
Er waren TTO-uren over	3 (37,5%)
Ik ben er in gerold	3 (37,5%)
Ik heb er specifiek voor gekozen	2 (25,0%)

De weg naar TTO voor docenten

Vraag 5: Hoe zou jij de volgende aspecten van jouw handelen beoordelen?

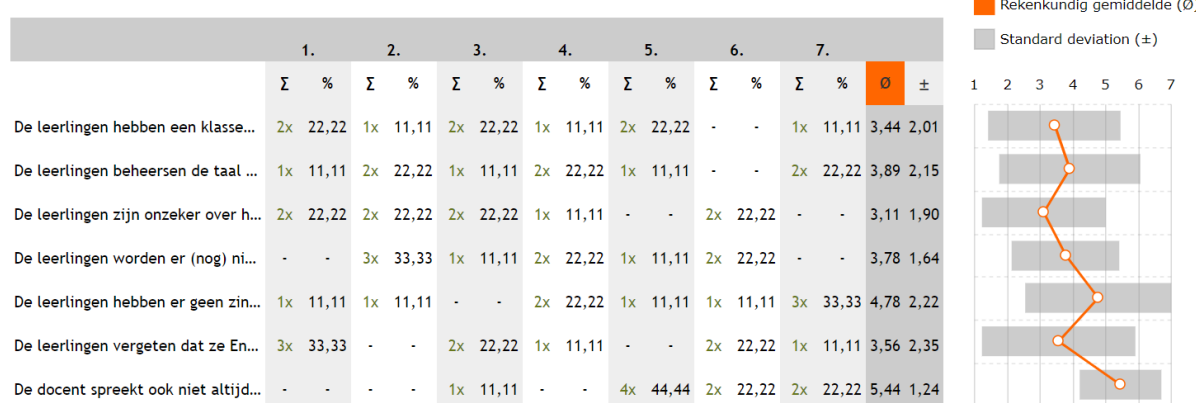
(N=9)	Onvoldoende (1)	Matig (2)	Voldoende (3)	Ruim vold. (4)	Goed (5)	Uitmuntend (6)	Rekenkundig gemiddelde	Standaard afwijking
Het niveau van Engels van de docent	0 (0,0%)	1 (11,1%)	1 (11,1%)	1 (11,1%)	5 (55,6%)	1 (11,1%)	4,4	1,2
De hoeveelheid Engels dat de docent spreekt	0 (0,0%)	0 (0,0%)	1 (11,1%)	0 (0,0%)	3 (33,3%)	5 (55,6%)	5,3	1,0
De mate waarin de docent de leerlingen helpt herinneren aan het Engels spreken	0 (0,0%)	0 (0,0%)	2 (22,2%)	0 (0,0%)	3 (33,3%)	4 (44,4%)	5,0	1,2
De mate waarin de docent de leerlingen verbetert in het gebruik van de Engelse taal	0 (0,0%)	1 (11,1%)	2 (22,2%)	3 (33,3%)	2 (22,2%)	1 (11,1%)	4,0	1,2

Vraag 6: Hoe zou jij de volgende aspecten uit het handelen van de leerlingen uit 2AT beoordelen?

(N=9)	Onvoldoende (1)	Matig (2)	Voldoende (3)	Ruim vold. (4)	Goed (5)	Uitmuntend (6)	Rekenkundig gemiddelde	Standaard afwijking
Het niveau van Engels onder de leerlingen	0 (0,0%)	2 (22,2%)	2 (22,2%)	2 (22,2%)	3 (33,3%)	0 (0,0%)	3,7	1,2
De hoeveelheid Engels dat de leerlingen spreken tijdens de lessen	0 (0,0%)	1 (11,1%)	2 (22,2%)	1 (11,1%)	4 (44,4%)	1 (11,1%)	4,2	1,3

Vraag 7: Wat denk jij dat voor de leerlingen uit 2AT de grootste redenen zijn om minder of geen Engels te spreken tijdens de tweetalige lessen?

Aantal deelnemers: 9

Vraag 8: Welk(e) gedeelte(n) van de les spreken de leerlingen van 2AT het minste Engels tijdens jouw lessen?

Aantal deelnemers: 9

5 (55.6%): Binnenkomst

- (0.0%): Start van de les

- (0.0%): Instructie/Uitleg

2 (22.2%): Zelfstandig werken

2 (22.2%): Groepswerk

- (0.0%): Nabespreken van opdrachten

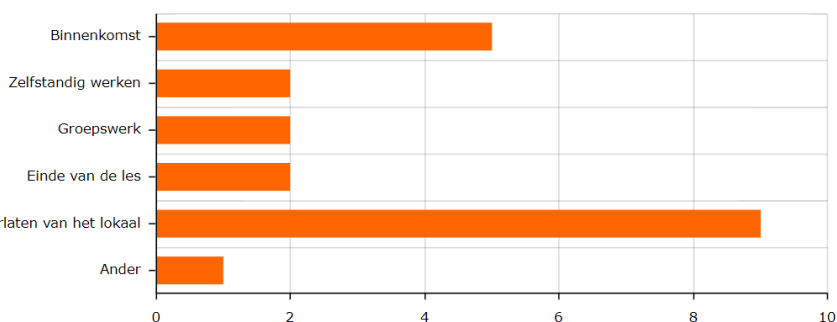
2 (22.2%): Einde van de les

9 (100.0%): Het verlaten van het lokaal

1 (11.1%): Ander

Antwoord(en) van het extra veld:

- Zodra de lessituatie klaar is.

Vraag 9: Wat denk jij dat de reden is dat leerlingen uit 2at op deze momenten/dit moment minder Engels spreken?

Aantal deelnemers: 9

-Op het moment dat de leerlingen met elkaar kunnen/mogen praten, switchen ze snel naar het Nederlands. Dus de communicatie met elkaar.

-Het gevoel dat ze ermee klaar zijn denk ik,

-Bij het verlaten lijkt het bijna wel of leerlingen denken "Ah weer even Nederlands" of dat ze het Engels spontaan vergeten wanneer ze de drempel over stappen. Wel heb ik vernomen dat sommige leerlingen niet "weten" dat ze officieel ook op de gangen Engels moeten praten

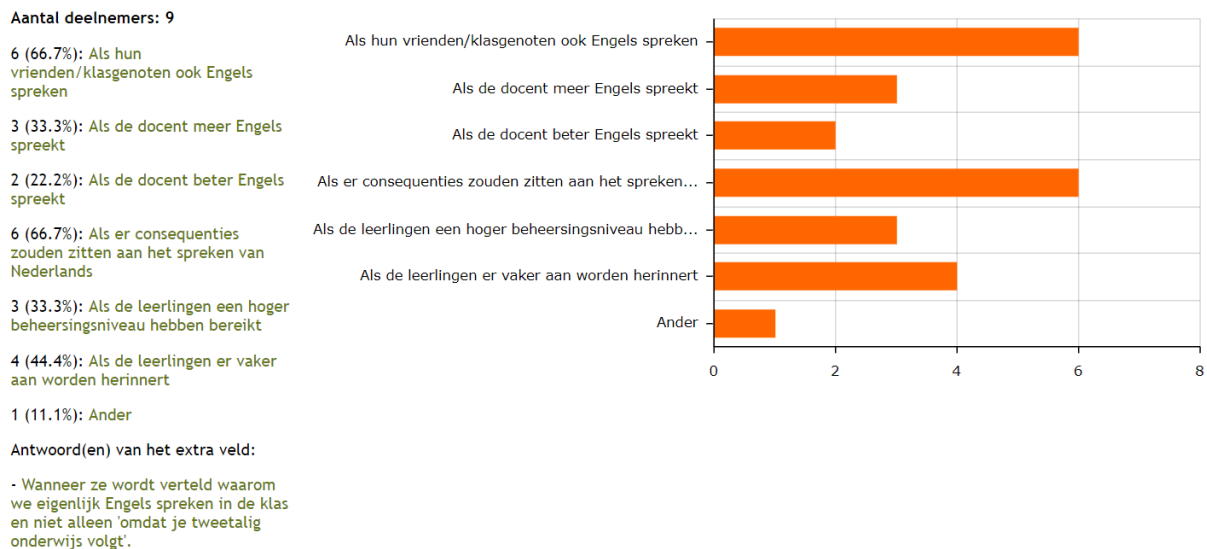
-lastig om de discipline te bewaren om Engels te gebruiken in overleg en samenwerken met klasgenoten. Bij begin en einde vergeten ze weleens dat ze Engels moeten spreken zolang of wanneer ze in het lokaal zijn/komen.

-An sich valt het in mijn les best mee, maar er zitten teveel leerlingen in die zich niet vertrouwd genoeg voelen om daadwerkelijk continu Engels te spreken. Dit komt door gebrek aan niveau en dus onzekerheid.

-Engels is niet genoeg ingeslepen.

- Dit moment wordt gezien als 'einde' van de les en dus hoeven ze hier geen Engels meer te spreken met hun medeleerlingen.
- Ze moeten een cultuur ontwikkelen waarin ze altijd Engels praten. Ik gebruik lintjes als ze nl spreken. Als ze die om hebben moeten ze luisteren naar anderen en hem dan doorgeven als iemand anders nl praat. Hierdoor hoef ik er niet altijd aan te denken en het stimuleert om Engels te praten
- Enthousiasme en dagelijkse gespreksonderwerpen

Vraag 10: Wat denk jij dat leerlingen uit 2AT zal stimuleren om meer Engels te spreken tijdens de tweetalige lessen?

Vraag 11. Heb jij wel eens iets geprobeerd om de leerlingen te stimuleren in het gebruik van Engels tijdens de tweetalige lessen? Zo ja, Wat heb je geprobeerd en werkte deze aanpak?

Aantal deelnemers: 9

1 (11.1%): Nee

8 (88.9%): Ja, namelijk:

- Geprobeerd met 'the invisible dictionary', waarbij een leerling die Nederlands sprak deze van mij krijgt en vervolgens zijn medeleerlingen moet betrappen op Nederlands spreken, dan gaat de dictionary naar deze persoon etc. Dit was op zich leuk en nuttig, totdat de leerlingen expres hier misbruik van maakte of anderen Nederlands gingen laten spreken.
- cliil? werkvormen waarbij ze moeten praten? Leerlingen moeten toch altijd Engels praten dus ik snap deze vraag niet helemaal?
- blijven wijzen op hun taalgebruik en opmerken dat er wel degelijk consequenties aan vast kunnen zitten aan het einde van het schooljaar.
- groepswork, waarbij ik er boven op zat dat ze Engels spreken. Cliil-achtige opdracht
- veel samenwerken
- Ik laat de leerlingen in contact komen met internationale mensen die geen NL spreken, hierdoor worden ze 'gedwongen' om zich aan te passen en Engels te spreken. Wanneer deze ervaring positief wordt opgenomen, zullen de leerlingen de volgende keer met meer plezier Engels spreken. Daarnaast hoe vaker je het doet, hoe beter het spreken zal gaan.

- via de lintjes zoals hiervoor beschreven
- zie onder

Vraag 12: Hoe denk jij dat de leerlingen in het TTO het beste gestimuleerd kunnen worden om Engels te spreken tijdens de tweetalige lessen?

Aantal deelnemers: 9

- Ik denk dat de we onder de leerlingen een mindset moeten stimuleren waarin gewoon 'altijd' Engels wordt gesproken tijdens tweetalige lessen. Misschien ook consequenties aangezien de leerlingen zélf voor TTO hebben gekozen.
- Presentaties geven van goed afgebakken opdrachten.
- Bemoedigen dat het goed gaat, geduldig zijn, vaker eraan herinneren dat ze écht engels moeten praten tegen elkaar, op de gangen en als ze een mail schrijven. Stimuleren dat ze bijvoorbeeld ook Engels praten in de groepswhatsapp.
- Misschien door het visueel te maken hoe vaak zij zich verspreken of Nederlands gebruiken bv. door een soort fooienpot met daarin 5 cent voor elke verspreking.
- CLIL
- Vanaf het begin heel strak zijn in het gebruik en ook de docenten niet schakelen na de herfst.
- Positieve benadering, veel complimenten, stimuleren door veel internationale contexten gebruiken waardoor de leerlingen zich moeten aanpassen en niet naar NL kunnen switchen. Veilig leerklimaat waardoor iedereen zich op hun gemak voelt om van zich te laten horen.
- Via een goed volgsysteem zoals we dat nu hebben. Nu moet iedereen het nog doen.
- Het is een combinatie van factoren dat van belang is. Het belangrijkste is consequent, duidelijk zijn en een band hebben met de leerlingen. Daarnaast een klassenbrede beoordeling en afspraken vanuit de coördinator.

Het gebruik van Engels tijdens de tweetalige lessen

Afstudeeronderzoek – Marijne Renkema – 2018/2019

Aanleiding

- Relevantie
 - Context
 - Probleemstelling
 - Tijdens TTO-lessen spreken leerlingen uit de klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 weinig doeltaal; Engels dus.
-

Theoretische verdieping

- Het TTO vergroot de taalvaardigheid
 - Verschillende redenen om minder Engels te spreken
 1. Gebrek aan aanbod van de Engelse taal door de omgeving
 2. Ontoereikende verwerking van de Engelse taal, dus weinig oefenmomenten, feedback en reflectie
 3. Ontoereikende woordenschat om te uiten in het Engels
 4. Gebrek aan oefenmomenten en interactie in de les
 5. Gebrek aan zelfvertrouwen
 6. Angst in de leerling
 7. Gebrek aan intrinsieke motivatie
-

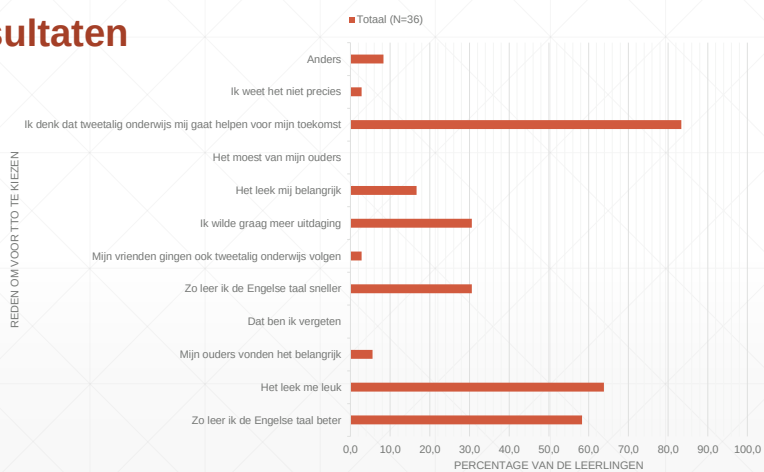
In hoeverre kan ik als docent in het TTO leerlingen uit 2AT1, 2AT2 en 2AT3 stimuleren om Engels als voertaal te gebruiken in de onderlinge communicatie van de leerlingen?

1. Waarom gebruiken leerlingen uit de klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 tweetalige lessen onderling weinig doeltaal als voertaal?
2. Wat hebben leerlingen uit de klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 nodig om meer gebruik te maken van de doeltaal als voertaal tijdens tweetalige lessen?
3. Wat kan ik als docent veranderen om de leerlingen uit de klassen 2AT1, 2AT2 en 2AT3 te stimuleren in het gebruik van de doeltaal tijdens tweetalige lessen?

Plan van aanpak

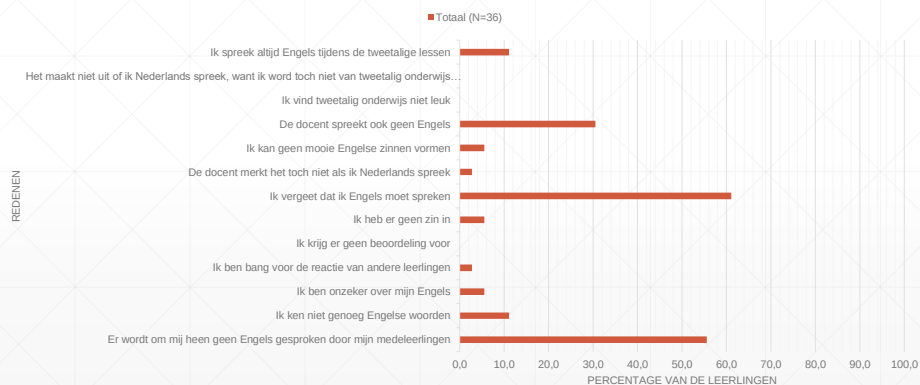
Resultaten

Reden om voor TTO te kiezen

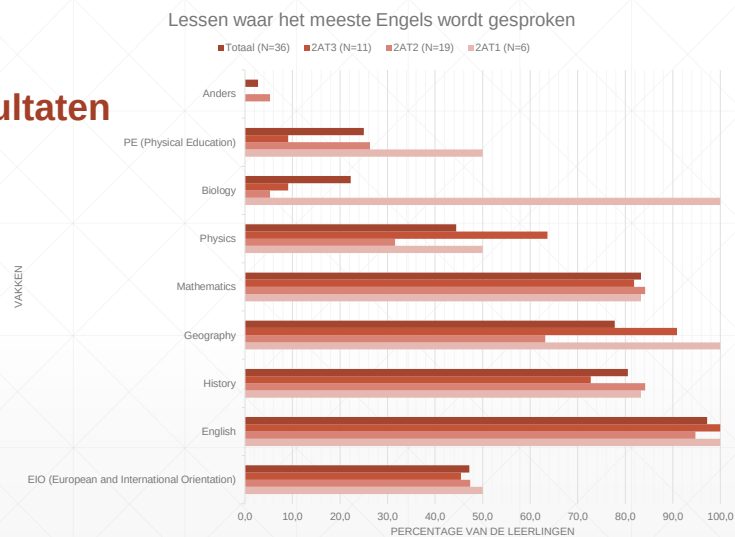

Resultaten

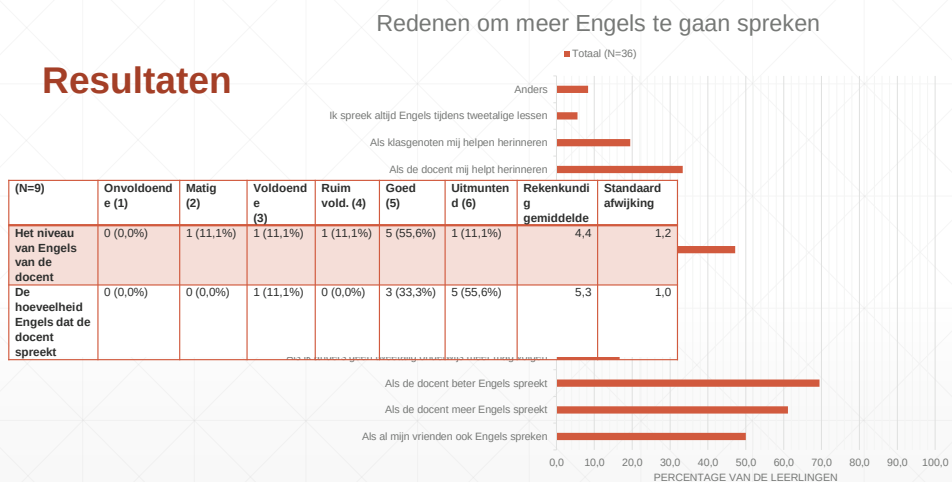
Redenen om minder Engels te spreken tijdens tweetalige lessen

Resultaten

Resultaten

(N=9)	Onvoldoende (1)	Matig (2)	Voldoende (3)	Ruim vold. (4)	Goed (5)	Uitmuntend (6)	Rekenkundig gemiddelde	Standaard afwijking
Het niveau van Engels van de docent	0 (0,0%)	1 (11,1%)	1 (11,1%)	1 (11,1%)	5 (55,6%)	1 (11,1%)	4,4	1,2
De hoeveelheid Engels dat de docent spreekt	0 (0,0%)	0 (0,0%)	1 (11,1%)	0 (0,0%)	3 (33,3%)	5 (55,6%)	5,3	1,0

Conclusie

Vanuit de resultaten

1. De leerlingen hebben voldoende aanbod van de Engelse taal nodig door de omgeving, zowel van de medeleerlingen als de docent
2. De leerlingen hebben een toereikende verwerking van de Engelse taal, voldoende oefenmomenten, feedback en reflectie nodig
3. De leerlingen hebben een bepaalde routine om uitsluitend Engels te spreken nodig
4. De leerlingen moeten op de hoogte zijn van de afspraken rondom het Engels spreken

Vanuit de theorie

1. De leerlingen hebben voldoende aanbod van de Engelse taal nodig door de omgeving, zowel van de medeleerlingen als de docent
2. De leerlingen hebben een toereikende verwerking van de Engelse taal, voldoende oefenmomenten, feedback en reflectie nodig
 - Ontoereikende woordenschat om te uiten in het Engels
 - Gebrek aan oefenmomenten en interactie in de les
 - Gebrek aan zelfvertrouwen
 - Angst in de leerling
 - Gebrek aan intrinsieke motivatie

- Totaal: 36 van 65 leerlingen (55,4%)
- 2AT1: 6 van 27 leerlingen (22,2%)
- Leerlingvragenlijst: Beïnvloed door eerdere vragen
- Docentenvragenlijst: technisch probleem

Discussie

Aanbevelingen

Vanuit de conclusie

- Niveau van Engels onder docenten omhoog
- Engels klassenklimaat organiseren
- Leerlingen herinneren aan Engels spreken
- Leerlingen verbeteren op hun Engels
- Duidelijke afspraken

Verder onderzoek

- Overige klassen
- Engels niveau per docent

Discussiemoment